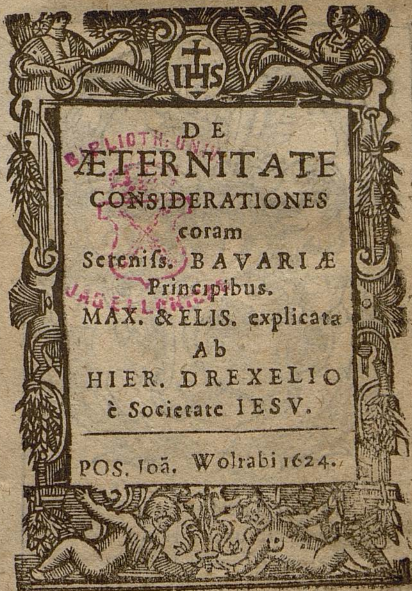

IHS

Domus Probat. Crac. Soc. Jesu

Pro novitijs




# DE ÆTERNITATE CONSIDERATIONES

coram
Serenis. BAVARIÆ
Principibus.
MAX. & ELIS. explicatæ
Ab
HIER. DREXELIO
è Societate IESV.

POS. Ioã. Wolrabi 1624.



In Faſciâ nodus ligat
Partes ſolutas circulo
Beatus eſt is qui ligat
Æternitatem tempori,

Illuſtri ac Magnifico Domino,
D. STANISLAO
A CZARNKOW CZARN-
kowski Domino ſuo
Obſeruandiſſimo.

COETVS MARIANVS ſalutem.

*ENiterũ liber de ÆTERNITATE à R. P. Hieremiâ Drexelio è Societate IESV editus in lucem exire cupit, typo Poſnanienſi demandatus, nam ſplendore nominis Czarnkouiorum præſtrictus lu-*

*cem ad quam aspirat sperat. Tuas vero primâ curâ ILLVSTRIS & MAGNIFICE DOMINE prensat manus. Miraris? desine. Magnus ÆTERNITATI honor in honoratis quiescere manibus, & pectore quod tēdit ad æternitatē. Quę etiā in stēmate tuo inclusa videtur, FASCIA enim orbem facit, finem non facit, nisi in extremo quā diu vili terræ proxima, non cœlo. Quid ergo mirū si ÆTERNITAS ad te quæ ex fama Fa-*

*miliæ, tua eſt, & virtute. Cui ſi inſeruis liber es à breuitate & fine quem tantum habet bonum quadrantarium. Virtus verò quam in hoc libello leges & colliges æternat, cum qua tu æterna, verè æternâ. Ita vouet Cœtus Marianus nouiter Poſnaniæ affectus beneficentiſsimo Patrono, & libellus ipſe ſi excipis & inſpicis pollicetur.*

## LECTORI.

NEcdum, beneuole Lector, scribendorum librorum finis est: alij alios excipiunt, & in amplissimas bibliothecarum familias, quotidianis augmentis excrescũt: qui tamen hactenus hunc sibi laborem sumpserit, scio neminem. ÆTERNITAS velut in tabella hic proponitur, non legenda solùm, sed multò magis cogitanda, perpendenda, diu noctuque vigilantissima men-

mente versanda. In verbis hærendum non esse præmoneo: penicillo volante & rudi hæc ÆTERNITATIS lineamẽta ducta sunt, & compluribus locis plus sensui & pietati dandum erat quàm Latinitati. Neque verò conuenit fugientes voculas sectari, cum cœlũ quærimus, cum domum ÆTERNITATIS, breui eam ingressuri, contemplamur. Itaque te rogo, mi Lector, ne hæc tantum animi causa, aut leuando fastidio inspicias.

## LECTORI.

*Hæc verè seria ad animum, salutem, cælum, immortalitatem spectant. in aliis iocari liceat aut nauseare; hic nemo satis vigilauerit. Vale & viue* ÆTERNITATI.

HIEREMIAS DREXELIVS, è Societate IESV.

APPRO-

# CENSVRA.

EGo infrascriptus, auctoritate mihi à Reuerendissimo Domino Episcopo Attrebatensi concessa, libellum hunc R. P. H. Drexelij è Soc. IESV, dignum censeo, qui & typis iterum, iterumque mandetur & in omnium manibus, oculisque versetur assiduè. Duaci 1. Decemb. 1621.

Franciscus Fournetius è
Soc. IESV, S. Theol.
Doctor ac Professor.

# APPROBATIO
## R. P. PROVINCIALIS
Soc. IESV per Superiorem Germaniam.

COnſiderationes, quas P. Hieremias Drexelius Societatis noſtræ presbyter, de ÆTERNITATE ſcripſit, aliquot eiuſdem Societatis Theologis cenſas probataſque; Ego Chriſtophorus Grenzing Societatis IESV per Superiorem Germaniam Præpoſitus Prouincialis, facta mihi poteſtate ab admodum R. P. N. Generali; Mutio Vitelleſco, in lucem dari permitto: fidemque mea manu facio, & more Societatis conſigno, Monachij, XVI. Cal. Ianuar. Anno M. D. C. XIX.

Chriſtophorus Grenzing.

CEN-

# DE ÆTERNITATE CONSIDERATIO PRIMA.

## *Quid est Æternitas.*



NTERROGATVS Simonides ab Hierone Rege Siculo, inquit. Cic. l. 1. de Na. Deo. quid Deus sit, diem vnum huic considerationi petijt: elapso illo nondum sibi liquere dixit, & biduum in eandem deliberationem postulauit. Elapso & biduo, triduum sibi de-

poſcit; denique in vnum reſpondit, quò plus cogitaret, plus cogitandum occurrere; minus atque minus expediri ſe, quo diutius in hac cogitatione luctaretur. Cogitaturis nobis de Æternitate, primum omnium illud ſe offert quærendorum principium, quid eſt Æternitas? Boetius lib. 5. de Côſol. proſ. 6. ait, eſſe interminabilis vitæ totam ſimul & perfectam poſſeſſionem. Nemo ægrè feret, ſi dicamus id ſciri non poſſe, & quò plus indagetur, plus indagandum relinqui, & quomodo enim definiri poſſit quod nullos habet fines? ſi quis vrgeat & vel vmbratilem delineationem cupiat, negando id fieri facilius quam affirmando putamus ita de Deo Plato in Timæo: quid De-

us sit, ait, non noui, quid non sit, noui. Ita Hipponensis Præsul Aug. ser. 64. de verbis Domini, veram illam apud superos beatitudinem, depingit, omnē cuiuscunque mali contagionem ab ea remouendo: facilius, ait inuenimus quid ibi non sit, quàm quid sit. In cælo non est dolor, non tristitia, nulla penuria, defectus nullus, non morbus, non mors, nullum malum. Ita & de ÆTERNITATE loqui possumus. quidquid enim in hac vita videmus, & per exteriores sensus admittimus ÆTERNVM non est. Quæ enim videntur (ait D. Paulus 2. Cor 4.) temporalia sunt quæ autem non videntur, ÆTERNA sunt. Ita dicere licet; hoc meum gaudium, hæc volu-

ptas mea & delitiæ; hic thesaurus, ho nor iste; hoc superbum ædificium, hæc vita mea, fluxa sunt, caduca sunt, ÆTERNA non sunt. ita quocunque digitum intendamus. moritura ostendimus. vulgi voces sunt, hæc structura ęterna est, hoc monimentum immortale. ita & impatiens æternos suos dolores esse queritur. Sed breues nimirum sunt ęternitates iste quas facile est verbis comprehendere; de vera ęternitate quidquid dicamus, minus dicem⁹. Sic August. in Ps. 61. quidquid vis, inquit, dicis de ęternitate: ideo autem quidqnid vis, dicis, quia quidquid dixeris, minus dicis. Sed ideo necesse est aliquid dicas, vt sit vnde cogites, quod nō potest dici. Trismegistus in Asclepio

pio; ſuo Anima, inquit, horizon eſt æternitatis & temporis; quà enim immortalis, æternitatis eſt particeps, quà verò corpori à Deo infuſa, particeps eſt temporis. Antequam verò vlterius progrediamur, ordini ſeruando videamus quid priſci qui homines, quid Romani, Græci, Ægyptij, alijque de æternitate ſenſerint Certè agnouerunt hanc, & variè de pinxerunt.

## PARAGRAPHVS I.

### *Varij veterum de æternitat ſenſus & picturæ.*

PRimò repręſentarunt æternitatem per Annulum, ſeu circulũ, qui principio caret & fine, nulla

ſui parte incipit, nullâ deſinit, quod diuinæ æternitati proprium. ita cum Deus ęternus, & ipſius duratio propriè dicatur æternitas. Ægyptijs circulus Deum ſignificabat: Perſæ olim putabant à ſe tũc quàm maximos honores deferri Deo, ſi editiſſimâ conſcensâ turri, cæli circulum, illum appellaſſent. quin & Turcis in more poſitum (vti Pierius fuſiùs docet) manc ex altiſſima ſpecula vociferari: Deus ſemper fuit, ſemperque erit: ſimul & Mahometem ſuum ſalutare. Saraceni etiam Deum circulum nominabant. Mercurius ille Triſmegiſtus, quem dixi, nominatiſſimus Philoſophorum (qui tot libros ſcripſit quot nullus mortalium; ſi Seleuco & Menæco credimus)

Deum ſphæram intellectualem eſſe dixit, cuius centrum ſit vbique, circumferentia nuſquã, quia nuſquam maieſtas Dei & immenſitas terminantur. Ea de cauſa veteres Dijs ſuis templa ſtruxerunt rotunda. ſic Numa Pompilius Romæ rotundã ędem fertur ſacraſſe Veſtæ, ſic Auguſtus Cæſar, Agrippę nomine Dijs omnibus templum rotundo ambitu dedicaſſe, & inſcripſiſſe Pantheon. Hinc & Pythagoras vt Deum ſempiternum oſtenderet, à diſcipulis ſuis circumactu corporis adorari iubebat, &. à Numa, teſte Briſſonio, ſtatutum vt Dẽum adoraturi in orbem ſeſe conuerterent. Ergo Deus priſcis eſt circulus ſine peripheria ſeu circumferentia & cuius centrum eſt vbique, quoni-

ſam omnium principium ſimul & finis eſt Deus. Iob cap. 36. meritiſſimò exclamat. *Ecce Deus magnus, vincens ſcientiam noſtram; numerus annorum eius inæſtimabilis.)

Secundò repræſentarunt priſci æternitatem per ſphęram & globũ. Ita Fauſtinæ Imperatrici moneta cuſa hac forma & effigie. globus erat cui inſidebat Imperatrix, manũ alteram protendens, ſceptrum tenens alterâ cum inſcriptione, ÆTERNITAS. hinc veterum multi, mundum, quia rotundus, æternum fuiſſe cenſuerunt, quibus aptè Diuus Baſilius reſpondet: Circularis ſit mundus, at circuli principium eſt centrum.

Tertiò, ÆTERNITATEM

priſcis ſignificabat & ſella, quà æternam quietem deſignabant. Naſamones Africæ populi maiorem partem non tantum ſedentes expirare, ſed etiam hoc ſitu humari volebant, quaſi iam æternitatem & longam illam à laboribus ceſſationem adijſſent. vti ſubinde hodieq; Reges & Cæſares in ſubterraneis mauſeòlis componuntur ſedentes taciturnâ & lugubri maieſtate. Romanis etiam vſitatum, mortuorum Imperatorum fuſiles ſtatuas, ſimilibus ſellis effulcire, vt qui iam fruantur æternitate. Sunt homines, qui ſecum ipſi ratiocinentur ſępius in hunc modum: En ego à curis & laboribus tam malè hactenus habitus & oppreſsꝰ quin reſpiro, quin pauſo nonnihil, quin labores hos

& molestos & longos desino? diu satis laboratum est; laborent tantundem & alij, quantum ego; quiesco iam igitur & cesso. Ita sellas sibi ponunt & ferias indicunt, sed ô non diu duraturas! sellam locant & quietem amplexantur, sed nec loco suo, nec suo tempore. quam verè & sanctè aureus ille de Christo imitando libellus (lib. 2. cap. 12.) aurem nobis vellicat his verbis: (Dispone & ordina omnia secundùm tuum vellè & videre, & non inuenies, nisi semper aliquid pati debere, aut sponte aut inuite, & ita crucē semper inuenies. &, Tota vita Christi crux fuit & martyrium, & tu quæris requiem & gaudium?) Ergo sella in cœlo locanda est, non hîc; inter tot turbas quie-

ta non ſtabit & vt parcant ſellę huic omnia, mors demum euertet. requies vere ſperanda nulla eſt niſi æterna. ſi tamē vlla ſit quies in hac vita, iſta erit. totum ſe, ſuaque omnia Deo Deique voluntati penitus commitere, illi ex toto fidere, cætera omnia vana ducere. Ita nos inſtruens Eccleſiaſticus cap. 12. ) Confide, ait, in Deo & mane in loco tuo. ) extra hanc animi quietē turbæ meæ, merum mare & magni fluctus & præſentes inferi. ſed ad priſcos redeo.

Quartò, per ſolem & lunam adumbrata eſt priſcis ÆTERNITAS. Sol ſemper reuiuiſcit, tametſi quotidie videatur mori & à ſeipſo ſepeliri; ſemper reſurgit licet quotidie in præceps eat & occidat. ita &

luna nunquam non recreſcit & dilatatur, poſt menſtruam ſuam paupertatem. Catullus bene monet in ſuis hendecaſyllabis:

Soles occidere & redire poſſunt;
Nobis cũ ſemel occidit breuis lux,
Nox eſt perpetuo vna dormienda.

Apud inferos certè perpetua iſthæc nox erit, ſed ſine ſomno: nemo illic dormit quia hîc dormierunt cũ vigilandum fuiſſet: illic ergo vigilant poſt ſomnum in peccatis non longum, quem ipſi tamen ſi potuiſſent, longiſſimum feciſſent, imo æternum. Alia longè ratio in cœlo. Eccleſia Romana canit de Chriſti martyribus: Lux perpetua lucebit ſanctis tuis & æternitas tẽporum. hîc quies, hîc voluptas eſt poſt labores & vigilias non diuturnas.

Quin-

Quintò per Basiliscum monstratur à veteribus ÆTERNITAS. animal hoc omnium venenatissimum est, & solum, ait Horus Niliacus, humanâ vi manuque interfici nequit. imò tam virulentum est, vt herbas necet solo afflatu, animalia cætera fuget vel sibilis suis, aues conticescere faciat quàm primum adesse auditur. Refert Ælianus in Africę solitudine iumentum defecisse, & ad illius cadauer, velut ad conuiuium complures serpentes conuenisse, at solo basilisci sibilo fugatos arenis sese abdidisse. Æternitas quæ vel in gaudijs vel in tormentis erit, à nullo præcidi, minuique, multò minus tolli aut declinari poterit. nec mirum si omnes, quibus est integra ratio per-

terrefaciat vel leuiter cogitata. infinita sũt huius basilisci volumina, immensi & ineuolubiles gyri orbesque. heu tremendum draconē! Hîc ad nos paululum diuertamus. Fit nonnunquam cum in semet descendit quispiam & instituendæ confessioni conscientiam rimatur, vt copiosos serpentum nidos & tota viperarum agmina reperiat, mireturque secum ipse; Et quæso vnde tantum veneni in meo pectore, vnde tot pingues colubri, tot mortalia peccata? vnde tantus lacertulorum exercitus, vnde tot fœdæ & libidinosæ cogitationes? horreo ipse tam numerosam pestem. ne mireris, causam facilè pandemꝰ. generandis serpentibus valde aptus est locus & humidus & neglectus.

En duplex causa, & humor loci & negligentia eorum, qui curare deberent idem prorsus est in animo humano. si pleraque omnis cura impendatur corpori, delicatè id tractetur, lautè nutriatur, epulis saginetur, voluptatibus mulceatur; animum, incolam illius in humido habitare fatendum est. si iam accedat incuria & neglectus diuinorū, vix vlla salutis ratio habeatur, modò saluum sit corpus, quidquid fiat animo: si deinde confessio sit rara & ferè perfunctoria, quid mirum plurimos hic nasci serpentes, plurimas reperiri letales noxas? At ô bone Christiane, immitte pectori tuo hunc basiliscum, admitte cogitationem de ÆTERNITATE, & senties paulatim euanescere vi-

rosas has bestias. fateris ipse cor tuum scatere his anguibus, signum ergo est te rarò hactenus aut nunquam de ÆTERNITATE cogitasse. emenda, & vel iam incipe assiduè illud in animo voluere: * Momentaneum quod delectat, æternum quod cruciat. *

Sextò, in huncdenique modum pingebatur æternitas. Antrum statuebatur ingens, formidabile, hoc circumplexu suo cingebat serpens, & in illa reuolutione caudam sibi admordebat. ad antri dextram stabat iuuenis amœni & floridi vultus, arcum læuâ & duplices sagittas, dextrâ citharam gerens. huic in ipso antri aditu senex sedet oppositus, & attentum in tabellam vultum defigens, scriptitat, si quid

vel cælestis globi motus, vel adstās iuuenis dictet scribendum. ad læuam huius spelæi matrona sedet exercitato vultu & cano capite. ad ostiū specus quatuor sunt gradus, alius alio altior, primus ferreus, secundus æneus, argenteus tertius, aureus quartus. in his ludentes & vagabundi puerull oberrant lapsus & periculorum securi. hæc pictura est, picturæ sensus est iste: Antrū, ÆTERNITATIS incomprehensibilitatem significat, vipera in orbem replicata, Tempus; iuuenis, Deum. in cuius manu cœlum, terra, inferi: terra & tartarum tela Numinis excipit, cælum citharā duntaxat nouit & gaudia; senex ille fatum, seu, quod Deus ab æterno effatus est; femina, Naturam;

diſtinctas ætates & ſæcula, gradus diſtincti, puelli per gradus diſcurſantes, res creatas deſignant, maximè hominem in rebus ſuæ ſalutis ludibundum, & in ipſo ÆTERNITATIS ingreſſu iocantem. Eheu, mortales, diu ſatis luſimus in ipſis ſummis periculis: Æternitati proximi ſumus, in illius aditu conſiſtimus dum viuimus, leuiſſimo mortis impulſu fit, & iam in totâ ſumus ÆTERNITATE. non opus eſt vt mors magnis viribus in nos pugnet aut longo tempore. momēto præcipitamur, & è gradibus iſtis deuoluimur in ÆTERNITATIS Oceanum. Cogitate, vos qui in gradibus hic luditis & omnia alia quam ÆTERNITATEM cogitatis, forſan hodie aut cras in illa futuri.

## PARAGRAPHVS II.

### *Arcanus scripturæ sensus aperitur.*

CAput hoc de picturâ & typo ÆTERNITATIS sacra pagina diuinâ veritate nõ incommodè interpellabit. Nabuchodonosor Rex Babylonius, cum tres Hebręos iuuenes impia iussa detrectantes in accensam fornacem conijci iussisset, flamma super fornacem effusa est cubitis quadraginta nouẽ. Res omnino miranda, nec sine certo mysterio. ecquis rapacissimæ flãmę volatilem altitudinem tam acuratè mensus est, quis illuc ascendit & mẽsoriam regulam applicuit, & cubitos non quinquagenos sed noue-

nos tantum supra quadragenos deprehendit? neque verò ita loqui solemus, sed viginti, triginta, quinquaginta numeramus, etsi paulò plures sint aut pauciores quos numeramus. hic vnicus cubitus ad quinquagesimum numerum deesse dicitur. mysterium hîc est & arcanus sensus. numerus quinquagesimus Iubilæum olim significabat: at flammæ in Orcinianâ illâ Babyloniâ, etsi supra omnem modū tam in corpora quam in ipsas etiam animas sæuiant, & immane quantum supra omnes huius vitæ cruciatus excrescant, nunquam tamē eò pertingent, vt Iubilæi gratiam attingant. apud inferos Iubilæum nullum est, nulla venia, tormentorum finis nullus. nunc illud Iubilæum

eſt, nõ ſingulis tantùm cẽtenis aut quinquagenis annis; ſingulis dieb⁹ eſt ſingulis horis, mométis, vna pars horulæ veniã nũc impetrare poteſt, quã nõ poteſt tota illic ÆTERNITAS. vna iã diecula plus debitorũ poteſt diſſoluere, Aquã in luſtralib⁹ ignibus ipſi toti anni aut ſæcula. Huic & aliam diuinæ paginę explicationem addamus. Cum Iordanem Dei populus tranſiret, aquæ inferiores in mare ſolitudinis (quod nunc vocatur mortuum) deſcenderunt, vſquequo omnino deficerẽt. & Eccleſiaſticus, cap. 20. * eſt, inquit, qui multa redimat modico pretio. * duo hæc teſtimonia ſcripturæ coniungit Galfridus & ſuper ijs ſic differit: ſi perennis tibi amaritudo debetur, & euadere potes,

percipient temporalem, magna vtique paruo pretio redemisti. Fateor, mare est in quo nauigas, sed mare mortuum, & quantas gratiarum actiones debes Deo, quod mare salsum, insanum, intransmeabile merueras, & ecce illud tibi mari mortuo misericorditer commutauit. vtinam per mare mortuum ad terrã viuentium valeas pertransire. comparat hic scriptor omnia huius vitæ aduersa mari mortuo, æterna verò supplicia mari salso & intransmeabili. nemo vtrumque euadit. aut hoc aut illud nauigandum est. quid agis, ô homo! (exclamat D. Chrysostomus) cœlum paras ascendere, & interrogas ne qua tibi difficultas occurat quicquid faciam9, hoc mare mortuum transeundum est. pe-

nes nos est an in tranquillum portũ beatitudinis appellere velimus. Fons sapientiæ, verbum Dei in excelsis, & ingressus illius mandata æterna. Quod si ab huius æui theologo Cornelio de Lapide quæratur. * Quid est ergo æternitas? Est circulus (dicet) in se recurrens, cuius centrum est SEMPER, circũferentia NVSQVAM, hoc est NVNQVAM FINIRI. *quid est æternitas? * est orbis vndique rotundus. suique similis, in quo nõ est principium nec finis. * quid est æternitas? * est rota quæ semper voluitur, & voluetur in omne volubilis æuum, * quid est æternitas? est annus iugiter reuolutus, qui vbi moritur & occidit, ibi & renascitur rursumque oritur. * quid est

æternitas? *fons iugis, in quo per mæandros, aquæ ad ſuam ſemper refluunt originem, vt iterum fluãt. *quid eſt æternitas?*perennis ſcaturigo, iuges emanans aquas, ſed aquas vel benedictionis ſuauiſſimas vel amariſſimas maledictionis. * quid eſt æternitas?* Labyrinthus innumeris ſeſe gyris intorquens, qui ingreſſos perpetuò circumducit, circumagit & perdit. * quid eſt æternitas? * Eſt abyſſus ſpirarum & reuolutionum; eſt ſpira ſemper gyrans & circulans in immenſum. * quid eſt æternitas? * anguis orbiculatim in ſe reflexus, caudam ore complectens, qui in ſui fine rurſum ſemper incipit, & incipere nũquam deſinet. *quid eſt æternitas? eſt duratio ſemper præſens, eſt vnũ

perpetuum HODIE, quod non transit in præteritum aut futurum. *quid est æternitas? est æuum æuorum, ait Dionysius, cap. 10. de diuin. nomin. quod non interit, sed eodem modo semper se habet. *quid est æternitas? est principium sine principio, sine medio, sine fine. est iuge, interminatum, semperque inchoans principium: in quo beati beatam vitam continuò auspicantur, nouisque voluptatibus perpetuò affluunt: in quo damnati semper moriuntur, postque omnem mortem mortisque luctam rursum iugiter mori & cum morte luctari incipiunt. quamdiu Deus erit Deus, tamdiu beati erunt beati, tamdiu regnabunt & triumphabunt; tamdiu damnati erunt da-

mnati, tamdiu ardebunt & clamabunt: * Cruciamur in hac flamma cruciandi & torquendi Æternum.

## PARAGRAPHVS III.

### *Æternitatis locus cur mansio dicatur.*

ALexandrinus Pontifex Ioannes, ſummæ pietatis vir, ad ægros viſebat ſæpius, ſocium habebat quandoque Troilum Epiſcopũ numorum magis quam ęgrotorum amantem, huic in aurem inſuſurrant Ioannes. amabo, inquit, frater, amicos Chriſti iuuemus. calidus ad hæc Troilus & animi morbum vafrè diſſimulans, pecuniam omnem, quam tunc ſeruus rebus e-

mendis aliis secum ferebat, egenis dari præcepit. nec ita multò post febriculâ cæpit tentari, quam ei creauit auaritia. audiit hoc Alexandrinus Patriarcha, & morbi causam, quæ erat, facili coniecturâ assecutus, tantundem argenti, quantum nuper inter ægros distributum, secum ipse ad febrientem attulit. &, producto nonnihil sermone: iocabar, inquit, nuper & à te stipem ægrotis rogabam, cum ea seruo meo deesset. & en bonâ fide mutuos Philippéos refero, & gratias ago. Vidit Troilus præsentē monetam, & mox docilis illa febris remittere, æstus mitigari, & omnia iam melius habere, itaque & ad prandium valentior surgere, & vnà ire ad mensam: secundùm meridiem

finitisq; epulis Troilus domi: dormire cœpit & suauiter meridiari. vidit hic per somnium amplissimas ædes, & in illarum fronte supra ianuam, hunc titulum. * Mansio æterna & requies Troili episcopi. gaudet somnians, sed mox aliud videt & dolet. adest qui adductis secum operis seriò imperans: Tollite, inquit, hanc ædium inscriptionem, & istam eius loco suffigite. * Mansio æterna & requies Ioannis Archiepiscopi Alexandriæ, empta libris triginta argẽti. horruit ad somnium istud Troilus, nec vanũ esse voluit; & ex auaro atque immiti, multò liberalior, in egenos præsertim euasit. hoc illi vel in somnis. * Æterna illa mansio visa persuasit. verba ipsius Leontij hæc narrantis;

rantis; fideliter omnia adnumerabo; narratio fusior est & inamenioris ſtyli, ſed quæ priſcam pietatē ac ſimplicitatem ſapiat, auaritiæq́; ſordes inſigniter depingat.

* Pergebat aliquando hic beatus ad viſitandos pauperes; in locū qui dicitur Cæſariam: illic enim eis fecerat quaſi tholos quoſdam prolixos, ligneis tabulis pauimento ſtrato ad requieſcendos eos, & ſimul cum ſtoreis & rachanis per totam hiemem, cum quodam epiſcoporum eorum qui cum eo erāt, amatore pecuniæ, paſſibili modo preſſo. Dixitque beatus Patriarcha ad eum: Ama ac honora frater Troile, fratres Chriſti; hoc enim ei erat nomen. Nuntîauerunt enim quidam Patriarchæ, quòd triginta

libras auri portaret in ipſa hora domeſticus eiuſdem epiſcopi Troili, vt emeret ſpeciem argenti anaglyphi, gratia menſæ ſuæ. Epiſcopus autem tanquam veritus ſermonem patriarchæ, imò ad horam calefactus, ſingula dari omnibus fratrib⁹ præcepit ei, qui triginta libras illas portabat. Celeriter ergo huiuſmodi auri quantitas erogata eſt. Recedentibus itaque vtriſque, patriarcha ſcilicet, & qui inuitam (vt ita dicam) eleemoſynam fecerat. epiſcopo Troilo, in proprijs epiſcopiis, velut quędam amens & animę periculoſa in eum cogitatio irruit, propter pecuniarum dationem horroris & amoris pecuniæ, & crudelitatis, & negligentiæ genimen eum ſequebatur, febre extra natu

ram mixta: propter quod ægrotus inuitus in lectum cecidit. Hebdomadario ergò à sanctissimo patriarcha ad eum veniente, & ad mensam eiusdem patriarchæ eum inuitante, recusauit: frigore enim & febre se vexari pro quadam causa dicebat. Igitur cùm hoc audisset patriarcha, mox agnouit caussam, quia propter exitum viginti librarum, infirmatus est ille inuitus eleemosynator. Erat enim (vt prædictum est) valdè immisericors & amator pecuniæ. Non sufferens ergo beatus se quidem super mensam reficere, illum autem super lectum cruciari grauiter, peruenit celeriter ad eum ille vere sine superbia & dixit ad eum hilari vultu: Fac charitatē fili Troile, Æstimas quod

in veritate dixerim tibi, fratribus huiuscemodi dare? crede mihi, per iocum dixi tibi. dare. Ego enim volui præstare eis singula numismata propter Sanctam festiuitatem: sed quia non habebat distributor meus secum sufficientem quantitatem, huius rei gratia mutuam dedisti eam mihi & ecce attuli tibi illas 30. libras, Vt verò vidit quantitatẽ episcopus in honorabili manu sapientis existentis medici & pastoris, febris quidem subito dispa- rebat, frigus etiam recedebat, fortitudo quoque & corporis eius calor ad eum reuertabãtur: vt ex hoc non posset latere, hanc esse causam repentè eum comprehendentis cõmutationis. Suscipiens ergo aurũ ab honorandis manibus patriarchę

& nihil omnino contradicens, expectabat ab eo patriarcha conscriptionem abrenunciationis mercedis earum, quæ datæ sunt, triginta auri librarum. Fecit autem hoc cum gaudio Troilus episcopus, scribens propriis manibus, ita: Deus domino meo Ioanni beatissimo patriarchæ huius Alexandrinorum Magnæ ciuitatis, da mercedem triginta librarum, quæ datę sunt, quoniam ego recepi mea. Hoc scriptũ itaque sanctus accipiens, sumpsit secum & eundem episcopum ad prandium. Vt enim iam dictum est statim sanus factus est. Volens ergo mercedis redditor Deus corripere eum, simul autem & ad miserationem contribulatorum & compassionem erigere, ostendit ei ea

dem die dormienti post prandium patriarcha in somnis, qua mercede priuatus esset. Vidit enim, vt ait, domum, cuius pulchritudinem atque magnitudinem non potest ars hominum imitari, & ianuam huius totam auream, & super ianuã titulum conscriptum: *Mansio æterna, & requies Troili episcopi: Cum ergo hoc inquit, legissem, gauisus sum. sciebam enim donandam mihi ab imperatore talis domus epulationem. Nondum autẽ huius modi tituli superscriptionẽ perlegeram, & ecce quidam regius cubicularius, habens secum & alios obsequij diuini: & cum peruenisset ad talem nitentis domus ianuam, dixit ad proprios officiales: Deponite mihi titulum. Et cum

depoſuiſſet, iterum dixit. Mutate eum, & ponite quem miſit orbis terrarum rex. Et attulerunt & adfixerunt aliud, aſpiciente me, ſuperſcriptum ita. *Manſio æterna, ac requies Ioannis Archiepiſcopi Alexandriæ, empta libris triginta. *Et cum hoc vidiſſet, ſurrexit à ſomno & magno ſummoque paſtori, quæ viſa ſunt ei in ſomnis, enarrauit. Proficiens ea de cauſa Troilus epiſcopus factus ex tunc eleemoſynator magnificus, (* Leoncius Neapoleos Cyprorum epiſcop. in vita S. Ioannis eleemoſynarij c. 26. interpret. Anaſtaſio S. R. E. Bibliothecario )

O beatæ manſiones, & ideò beatæ quia æternæ! quàm cupit Chriſtus vt tabernulas noſtras & tugu-

riola breui ruitura fastidiamus, illas amemus, ad illas properemus, MANSIONES ÆTERNAS: * In domo patris mei, inquit, Ioa. 14. *mansiones multæ sunt: nemo hinc arcetur nisi à seipso; locus neminem excludit, longè quàm amplissimus; tempus neminem expellit, mansio illic est & quidẽ MANSIO ÆTERNA.

O æternæ misericors Deus: ô æterna veritas, ô vera charitas, ô chara æternitas! cæcitati nostræ sic medere, vt è præsentibus & breuibus ærumnis, agnoscamus futuras, horribiles, æternas pænas. duc nos & doce nos vt bona peritura sic possideamus ne amittamus ęterna; commissas noxas sic lugeam⁹ vt supplicium euadamus æternum;

ſic nos geramus in hoſpitio ne MANSIONIBVS ÆTERNIS excidamus; ſic progrediamur in via ne repellamur à patria.

# CONSIDERATIO
## SECVNDA.

*In quibus natura repræſentet æternitatem.*

ÆTernitatem ergò agnouerunt etiam idololatræ, qualemcũque illam, quam & per certa ſigna deſcripſerunt, Deus enim illis manifeſtauit, ita vt ſint inexcuſabiles, ad Rom. 1. quantò iam commendatior debebit eſſe hæc cogitatio Chriſtianis, quibus æternitas aliter longe meliuſque depingitur, pro-

pter quod inexcuſabilis es, ô homo, quiſquis ſaluberrimam hanc æternitatis memoriam, etiam monitus, tradis tamen ſecuræ obliuioni. Sæpe tibi in oculis ſunt annuli & circuli, ſphærulæ & globi, ſellæ & ſeſſorij lectuli; ſol & luna oculos identidem incurrunt, & hæc aſpecta æternitatis tibi memoriam ingerunt. Sed & natura ipſa, bona mater ea in publicũ proponit, quorum aſpectu audituque ad æternitatem meditandam inuitaris.

Memorat Solinus, Arcadiæ lapidem (Asbeſtos dicitur) vbi flammæ ſemina conceperit, continuis pęne ignibus ardere. Ideò in delubris olim & ſepulchris ex illo lampades concinnabantur. cuius etiã D. Auguſtinus meminit, lib. 21. de

Ciu. c. 5. Addo Plinium, Volateranum, Dioſcoridem, plures alios qui mira referunt de lini quodã genere. varij hoc nominis eſt, nam Asbeſtinum, Caryſtium, Indicum, ſed & viuum vocatur. hoc igni nõ tantum, non conſumitur, ſed lauatur, & extergitur. Ideò regum aliquot cadauera rogis inijcienda & cremanda, tali linteo fuerunt ob uoluta, vitandæ confuſioni cinerũ, & his ab illis diſtinguendis. Ex hoc lino mantile habuit Nero, quod contra gemmas atque aurum pretioſum æſtimabatur. En tibi ducẽ & magiſtram naturam, quæ digito id monſtret quod ſuam in ignibus mortem non reperiat. ita damnati omnes ardebunt & non deflagrabunt, vrentur perpetuum, & nun-

quam consumentur, quæret in his flammis mortem, non reperient. recte Amandus in Horolog. sapientię exclamat. O vę æternũ! ô nunquã finẽ habiturũ! finis sine fine, mors grauior omni morte; semper mori, & nõ posse vnquã emori. ita diuinus Isaias: c. vlt. * Ignis eorũ nunquam extinguetur. * & Apocalypticus ille angelus: cap. 9. * desiderabunt mori & mors fugiet ab eis.

Salamandram in ignibus viuam aliquanto certè tempore durare posse, præter Aristotelem, Plinium, Galenum, Ælianum, Dioscoridem, etiam D. Augustinus credidit. frigidissimum hoc animal est, ex imbribus natum; sol & siccitas mors illi sunt, hinc in flammis, Plinij sensu, perinde vt glacies durat: è

pelle illius lychni fiunt perpetuis lampadibus instruendis. Bonus Deus qui Salamandram è terrâ & luto producit, formauit & hominem ex eodem scilicet auro, sed naturâ lōgè nobiliori, minuit eum pauló minus ab angelis: Psal. 8. certè idem illi quod angelis regnum assignauit, post vitæ tirocinium, habitandum. Sed Psal. 48. homo cum in honore esset, non intellexit; comparatus est iumentis insipientibus & similis factus est illis. suâ ipse malitiâ talem se fecit Salamandram, quæ in flammis æternis seu viueret semper, seu semper moreretur. In igneis illis inferorum ergastulis omnia æterna sunt, sex tamen præcipuè ista.

## PARAGRAPHVS I.

### *Quænam apud inferos sint æterna.*

1. DAmnatus ipſe æternus, immortalis eſt, nullus alterum, nec ſeipſum vllus poterit interimere. quærent mortem & non inuenient eam, Apoc. 9. imò hoc ipſum moriendi deſiderium, quod ſcient nunquam explendum, ingens illis tormentum erit.

2. Carcer ipſe æternus eſt, ruere non poteſt, non effringi, nō ſuffodi, montibus atque rupibus obſeratus eſt, hæ feræ atque repagula nimium firma ſunt, nulli conceſſura egreſſum, ſi quis damnatorum ante iudicij diem inde ad nos com-

meet, Deo id permittente fit, sed suos ille secum inferos circumfert, à cruciatu non immunis. Occurit hic duorum theologorum disputatio non vana, de situ locoque corporum apud inferos. illorum alter Geometer simul non rudis, in hūc ferè modum disserebat. Certum est è Christi ore, maximam hominum partem damnandam, ita vt beatorum pauci sint futuri, ad incredibilem illum numerum damnādorum. Veritatis verba sunt: *Intrate per augustam portam, quia lata porta & spatiosa via est, quæ ducit ad perditionem,* & MVLTI * sūt qui intrant per eam: quàm angusta porta, & arcta via est; quæ ducit ad vitam,* & PAVCI sunt qui inueniunt eam.* Matth. 7. quæso te,

crediturne hoc in mũdo? num hęc Christi verba esse censentur? sed ad institutum. terræ medium & centrum inferorũ sedes est, & qui possit hæc (enimuerò dimetiamur) tot milliones hominum satis capere, nisi dicamus corpus illic à corpore penetrari? non hoc necesse est, ait alter, sed erunt sicut haleces in dolio, inter quos arctè compressos sal tantum medius est: ita inter damnatos ignis, aut erunt sicut lateres in calcariâ fornace; alter alteri hæret, flammæ vis omnes penetrat. diuina scriptura clarè assentitur, alia tamen similitudine: *sicut oues in inferno positi sunt, mors depascet eos, * Psal. 43.* non erunt vt oues in pascuis, sed vt in macello iam iugulatæ, & in cumulum vnũ

proie-

proiectæ. Ergo & damnatorum locus æternus.

3. Non minus æternum est ignis ille nullis vnquam sæculis extinguendus, Christus apud Matthæũ cap 26. nimis quàm clarè præmonet: * Discedite à me maledicti in ignem æternum. * audis? æternũ. hunc ira diuina suscitat nunquam sopiendum; Isa. cap. 40. & 34. attestatur: Flatus domini sicut torrens sulphuris succendens eam, nocte & die non extinguetur, in sempiternum ascendet fumus eius. Pariter relata sunt inquit Augustinus lib. 12. de Ciuit. c. 23. hinc supplicium æternum, inde vita æterna: dicere ergo vita æterna sine fine erit, supplicium æternum habebit finem, valde absurdum est. Quis cũctabitur plenè conuerti?

4. Æquè ac cetera æternum, vermis est & conscientia ob præteritam vitam afflictissima & desperatissima. Vermis eorum non moritur, prædicit Isaias, cap. 66. hoc olim poetæ è sacris litteris in fabulas transtulerunt; quid enim aliud Virgilianus ille Tityus qui quotidie aduolanti vulturi iecur præbet erodendum ac lacerandum quòdque proximâ semper nocte in nouã lanienã renascitur: quid hoc aliud nisi vermis iste, & conscientia perpetuis morsibus discerpenda.

5. Hic est sententia vltima & omnium nouissimum iudicis Christi decretum, decretum heu irreuocabile, immutabile, æternum. nulla ab hoc ad alium iudicem appellatio aut prouocatio, nullaq; apud

Iurisconsultos replica aut triplica, reuisio nulla, nullæ comperendinationes aut induciæ, quod semel huius iudicis ore pronunciatum est, reuocari non potest in omnes omnino æuiternitates. mater nostra, Romana Ecclesia in Officio mortuorum, nocturno tertio, responsione prima, fideliter nos monet, sæpiusque illud occinit: peccantē me quotidie, &c. non me pœnitentem timor mortis conturbat me. * quia in inferno nulla est redemptio, nulla, nulla; * sed æterna desperatio. sanguis Christi, etiam recens fusus in Golgothæo monte, & ad satisfaciendum efficacissimus ad damnatos tamen non pertigit. si iugum domini, inquit Bernard⁹, iugum pœnitentiæ, suaue non cre-

ditis in ſeipſo; vel hoc non ignoratis, quia ſuauiſſimum eſt comparatione illius, de quo dicitur: Ite in ignem æternum.

6. Quod fine caret apud inferos, eſt pœna damni, quam vocant æterna diuini aſpectus priuatio, quæ cum omnibus alijs inferorum tormentis & cruciatibus finem nullum habebit, neque enim hic vlla eſſe poteſt ſatisfactio. Et quamuis hæc tormenta durent aliquot mille milliones annorum, tamen nec vnicus quidem dies, imò nec horula, nec momentum quieti & reſpirationi concedetur. tormentorum quidem varietas erit & viciſſitudo, ſed in maiorem pœnam & dolorē. Chriſtus diſertiſſimè præmonuit per Matthæum cap. 7. 22. 24, non

ſemel

femel: filij regni eijcientur in tenebras exteriores, ibi erit fletus & ſtridor dentium. fletus in igne, dētium ſtridor in frigore & glacie Qua ratione igitur homo tam ſui quàm Dei obliuiſci, & quomodo adeo in pecudem degenerare, imò in ſaxum & rupem indureſcere poteſt, vt, cum inexplicabiles illos & infandos cruciatus æternitate totâ duraturos cogitat, nil formidet, non horreat, non ſibi ipſe dicat: re ipsâ in viâ ſum ad æternitatem, & forſan via hæc breui finietur: in gradibus æternitatis jam ſedeo, quo vno leuiſſimo impulſu hinc præcipitor in immenſam voraginē. quod ſi tam moleſtum & intolerabile videtur, vnicam ſolùm noctem vigilantibus & inconniuis oculis, in

molli tamen lecto, suspirare & gemere, ob capitis, aut alterius membri, ob dentium aut calculi dolores, cum serum manè vix expectari potest, cum sol in viâ hærere creditur, cum nox vna, videtur hebdomas. & tamen in plumis cubatur, spes est mansuetioris diei, solatium & subsidium à medico expectatur. Ah! quid erit ergò in flammis, mille atque mille & iterum mille annis, noctes diésque vigilare, esurire, sitire, ardere, membris omnib⁹ extremè cruciari, refrigerium nullum, quietem nec minimam sperare, desperare omnia, atque sic vstulari & torqueri per infinitas sęculorum myriadas, & finem horum non tantùm nullum esse, sed nec vllum sperari posse. Ibi inquit Tho

mas à Kempis, lib. 1. c. 24. de Christi imitatione; erit vna hora grauior in pœnâ quàm hic centum anni in amarissimâ pænitētiâ. Ibi nulla requies est, nulla consolatio damnatis. O domine ne in furore tuo arguas me, neque in irâ tuâ corripias me, Psal. 9. Delicta iuuentutis meæ & ignorantias meas ne memineris. Psal. 24.

## PARAGRAPHVS II.

### *Cur gehenna sit æterna.*

HIc ad rem nascitur quæstio à cūctis sciri dignissima quomodo fieri possit, vt Deus misericors ille & bonus, & cuius misericordia super omnia opera eius, nihilominus tamen vel vnicum lethale pec-

catum, vel momento, vel solâ etiam cogitatione patratum, iustissimè puniat in omnem prorsus æternitatem, ita quidem vt illud nunquam satis puniri queat & quotquot annorum millia peragantur, tamen nunquam dici possit: iam satis punitum est hoc, crimen, iam satisfecit reus iste, iam cogitationem malignam qua Deum offenderat, eluit. Et hæc optimorũ theologorum mens est, solam morosam delectationem mortale peccatum esse. delectationem morosam vocant eam, cum quis impuram & libidinosam cogitationem animo voluens non quidem statuit re patrare quod cogitat, sed cogitatu illo suo sciens & volens immoratur & delectatur. Ergò cogitatio-

ni vnicæ rogos æternos Deus decreuerit? & quæ hæc æqualitas est, peccato momentaneo, quod nemini noceat, supplicium æternum statuere? vt quid beatus Dauid Ps. 11. vociferatur: Confitemini Domino, quoniam bonus, quoniam in æternum misericordia eius vt quid hoc vicies septies repetit, si Deus tam seuerus est? Ad hæc respondent D. Aug. D. Gregorius, D. Thomas Aquinas, 1. 2. q. 87. art. 5. ad 2. & alij: culpam in quouis mortali peccato ex naturâ sua esse infinitam, quia peccatum iniuria est in infinitam Dei maiestatem. accedit & illud, quod qui moritur peccati letalis conscius, nec dolet admissi, tantundem facit ac si æternum peccasset, si quidem ei æter-

nùm viuere concessum fuisset, peccandi voluntatem non amisit iste, sed vitam, semper peccaturus si semper victurus; ita non peccare desiit sed viuere. Insuper & istud hîc cõsiderandum: damnatum hominem, quantumcunque debitorum persoluat, nunquam tamen satisfacere, cum enim vt hostis, apud Deum in gratia non sit, solutio eius digna non est quæ acceptetur, quando nec ipse homo est acceptus. sed nec debitorum quidquam persoluit talis, cum nihil faciat, sed solum patiatur eas, quibus inuitus plectitur pœnas. ab exemplo res magis patebit. Debet quis vicino mille philippéos, quos ab illo accepit, domum suam censui perpetuo subiiciens; pensum quot annis solu-

turus. intra viginti annos totidem philippéos persoluit vicino quot ab eo accepit. num ergo ab omni iam debito liber, nil restat soluendum? totum omnino pecuniæ caput; quod tam integrè soluendum remanet, ac si nil vnquã fuisset exolutum. ea enim talium conuentorum lex est, vt numeratæ pecuniæ caput semper integrum permaneat, etsi reditus annuus sēper persoluatur; sic prorsus damnati quidquid demum pœnarum persoluant ære tamē alieno nunquam exeunt æterni debitores, perpetui Deo tributarij. Isaias cap. 1, vaticinatur: Et erit fortitudo vestra vt fauilla stuppæ, & opus vestrum quasi scintilla, & succendentur vtrumque simul, & non erit qui extinguat Ti-

berium Cæsarem olim narrat Suetonius lib. 3. cap. 6. in recognoscẽdis custodijs cuidam pœnæ maturitatẽ precanti respondisse: * Nondum tecũ in gratiam redij. * Christus iustissimus iudex, non tyrannus; non Tiberius est, sed etsi damnatus quispiam post mille annos in flammis exactos mortis maturitatem rogaret, idem tamen ei responderet: * Nondum tecum in gratiam redij * Roget hoc idẽ post alios mille annos; idem audit: * Nondũ tecum in gratiam redij. * Roget hoc post centum millia annorum, non aliud respondebitur. Roget hoc post aliquod milliones annorum idem semper Christus iudex opponet; * Nondum tecum in gratiam redij: * nec redibo; re-

dire

diire olim volui, gratiam meā millies atque millies tibi obtuli, sed tu repulisti eam, amicus esse volui, imò pater, sed tu noluisti esse filius, dissimulaui, tacui, expectaui quadraginta, quiquaginta, sexaginta annis, si forsitan mutares animum & vitam, sed nulla secuta est seria aut constans pænitentia, despexisti omne consilium meum & increpationes meas neglexisti, ex osam habuisti disciplinam & detraxisti vniuersæ correptioni meæ, comede igitur fructus viç tue tuisque consilijs saturare. pro. c. 1. Ego in interitu tuo ridebo æternū, nec aliud tibi iustitia mea post infinita sęcula respondebit, quam quod: * nondum tecum in gratiam redierim, * O superi: ô Deus! ô pec-

catum: ô prçcipitium humani generis, in barathrum tormentorum, in çternitatis luctuosissimam abyssum! sed iustus es domine & rectũ iudicium tuum, Ps. 118. Iustum est, çquum est vt qui per pçnitentiam oblatã nunquam vti voluit misericordiâ, per pçnam semper intẽtatâ puniatur iustitiâ.

## PARAGRAPHVS. III.

### *Alij ad æternitatem naturæ ductus.*

SEd ad naturç magisterium redeo circa çternitatis considerationem. Felix Faber (inquit) lib. 2. de rebus Sueuicis. Thermæ reperiuntur in montibus & scopulis. tanto talique sonantium aquarum

collisione & murmure, vt qui illuc valetudinem curaturi conueniunt. si primo thermarum ingressu certũ symphoniæ genus, & instrumenta sibi musica se audire imaginentur, tam assiduo fragore aures illis obtundantur, vt musica initio suauissima, imaginatione diuturna in fastidium & cruciatum abeat: ij verò qui tympanum sibi, aut sonorũ magis instrumentum imaginati sũt demum penè insaniant ob molestissimum assiduè obturbãtem strepitum. Etiam hic ad cogitandam æternitatem ducimur sub montibus illis, inferorum claustris, clamor ille, ploratus, fragor, vlulatus qui primo ingressu cœpit, nunquam desinet, aures & non imaginationem tantũ cruciabit assiduè;

nec assuetudine quidquam horum mitigari poterit. Ita è contra inter beatos cœleste illud Trisagiō, Sanctus, SS. SS. nō tantū nec minimū tædij creabit, sed noua semper voluptate audietur. Christus cum Samaritana femina collocutus, mentionem æternitatis æternæque vitæ vltra quam vigesies iniecit. Et, qui autem biberit ex aqua quam ego dabo ei non sitiet in æternum, sed fiet in eo fons saliētis in vitam æternam, Ioan, 4. vtinam & nos cum Samaritide hos fontes sitiremus, & serijs precibus rogaremus: O domine, da mihi hanc aquam, vt nō sitiam: da, ô Christe vel guttulam huius aquę, vel aliquod saltem desiderium ęternæ vitæ.

Sed aliud habet quod monstret

Natura. Anno post Virginis partu octogesimo primo, (vti Suetonius, in Tit, cap 8. Dion. in Tito, & Plinius Secundus ep. ad Tacit. fusius memorant) Calendis Nouẽbribus, hora septima ad montem Vesuuium in Campania horribilis flammarum eruptio facta est, quã præcessit inusitata siccitas & graues terrę motus: auditi etiam subterranei sonitus, velut si tonitrua mugirent: dein mare fremere & magnum fieri, cęlum omne resonare, quasi montes in conflictum corruerent, tum verò ingẽtia saxa subsilire, mistis fumo flammisque aër omnis infici, sol ipse occultari. vnde plerisque persuasum, mundum in chaos redigendum aut igne absumendum. tanta namque copia ci-

neris effuſa eſt, vt terram, mare aërem compleret, hominibus, prędijs, pecoribus maximo illato damno, piſcibus atque volucribus necatis, duabus vrbibus, Herculano & Pompeijs, dum populus in theatro ſpectaret, penitus obrutis. Atque hæc aliaq; id genus cauernoſa præcipitia & montium iuga quæ continuis ignibus flagrant, nec tamen vnquã conſumuntur aut deflagrant, viua exempla à Deo hominibus data eſſe, incendij apud inferos ÆTERNI, quo ſontiũ corpora ſemper vrentur, nunquam cõburentur, Tertullianus imprimis Apol. cap. 48. Minutius in Octauio, & Pacianus de pœnitentia & cõfeſſ. declarant. Vide, mi homo, quàm etiã hic natura ſolerter præ-

cat & manu ducat adcontemplandam ÆTERNITATEM,.

Ipſum denique tempus noſtrum, ſignũ eſt & quaſi veſtigium æternitatis. Cuperet natura, è ſigno ſignatum diſceremus, noſtroque tẽpore æternitatem illam metiremur. Auguſtinus in Sent. ſent. 270. Inter temporalia, inquit, & æterna hoc intereſt, quod temporalia plus diligantur, antequam habeantur; vileſcant autem cum aduenerint, non enim ſatiat animum, niſi incorruptibilis gaudij vera & certa æternitas. Æternum verò ardentius diligitur adeptum, quàm deſideratũ; quia ibi plus adeptura eſt charitas, quam fides credidit, vel ſpes deſiderauit. Ah! quomodo nõ ſordet, nobis terra breui deſerenda,

cum cælum aſpicimus æterno dominio poſſidendum.

# CONSIDERATIO TERTIA.

## *In quo potiſsimum Æternitatem ſuam Romani veteres collocarint.*

PLinius ſecundus epiſtol. 2. ad Tacit. beatos puto, ait, aut facere ſcribenda, aut ſcribere legenda, beatiſſimos verò, quibus vtrũque. Ita tribus modis cenſebant Romani, ſui nominis, famæque ęternitatem ad poſteros tranſmitti poſſe. Primo ſcripſerunt, & præclara & multa. ſed nõ pręclara omnia, non caſta & ſancta vniuerſa; ne-

nos etiam ſuos, turpitudines & libidines chartis commiſerunt, via ad ęternitatem non honeſta & regia. Deinde quot libri, autores ſuos moriendo anteuerterunt, & ad Platonis animum, ſimiles fuerunt hortis Adonidis tam citò mortuis, quàm natis: non diu placebāt quæ cito placebant. At viuant ſanè Romanorum omnium libri perpetuū, nemo tamen eorum à ſuo libro poterit aliquid vitę in ſe transferre.

Secundo non ſcripſerunt tantùm Romani; ſed & fecerunt ſcribenda facinora docto ac eloquenti calamo digna, & hæc varij diſcriminis, ſiquidem in plurimis æternitatem queſiuerunt, in nullo inueniſſe, fides noſtra nos docet. magni fuerunt, non negamus, in re-

bus ciuilibus & bellicis, domi forisque; admirandi fuerunt in artibus & scientiis magnifici & effusi in spectaculis & donis, obstupescendi in ædificiis, mausolæis, sepulchris, statuis. exemplo sint hæc paucula breuissimè perstricta.

Ludos fecit Augustus suo nomine & sumptu vicies quater, expensis ærarij vicies ter, nullus aurũ infra quingenties aut millies HS. stetit. sũit nostræ monetæ 2500000 Philippëi, seu coronati; sesqui tertiꝰ millio. & hæc tanta pecuniæ vis vnicum tale spectaculum effundebatur: infimus & parcissimus sumptus insingulos ludos ab Augusto editos erat quingenties HS. ipũ 1250000. Philippëi. Nero totũ theatrum illeuit auro; omne choragi

um & instrumenta comica fecit aurea. accedebant missilia seu sparsiones, hoc est ligneæ tesseræ in vulgus spargendæ, quibus inscriptæ totæ domus, agri, fundi, prædia; mancipia, serui, iumenta, argenti & gemmarum sæpe maximus numerus. harum tesserarum aliquam quisquis exhibuit, mox id accepit quod inscriptio designauit.

Idem Nero gregario militi in donatiuum numerari iussit centies HS. sunt 250000. Philippèi. Agrippina mater, in mensa hunc tantum pecuniꝫ numerum expandi iussit, vt vel sic tacitè filij effussionem reprehenderet & coerceret. Notauit Nero se moneri, & alterum tantũ addi pręcipiens; nesciebam, ait, me tam parum dedisse.

Idem Imp. Teridati regi vt hospiti, nouem mensibus Romæ agẽti, in singulos dies constituit viginti millia Philippèorum, sunt quinque milliones & quadraginta millia coronatorum in totos illos nouem menses constituta; abeunti dedit viaticũ, millies HS. seu duos milliones & medium, de ædificiis quid memorem?

Caligula Imp. mari pontem fecit ad tria milliaria; Templa Romæ fuerũtquadringẽtaviginti quatuor, pleraque magnifica. Domitianus in solam Capitolij inaurationem, ipsos septem milliones impendit.

In amphitheatri saxis gradibus commodè sedere poterant specta- 87000. in superiore parte itum stare 12000. vniuer-

Præter plurima alia duodecim publica fuerunt balnea ab Imperatoribus ſtructa, in quibus gratis lauabatur, In thermis Antonini fuerunt è polito lapide 1600. ſellæ, & commode tot homines ſimul lauare poterant, In balneo Hetruſci, ait Plinius, omnia fuiſſe argentea, canales, labra, ſolum ipſum, ſed ad alia.

Romæ tot ferè ſtatuę fuerunt quot homines. pręter infinitas æreas, marmoreas, eburneas, etiã argenteæ & aureæ. Domitianus in Capitolio auream habuit centum librarum. Commodus & Claudius aureas, harum ſingulę millę librarum. Claudius in roſtris etiam argenteã habuit, hinc Præfectus certus, Comes Romanus dicebatur,

& multus ei miles vt tantum ſtatuarum populum cuſtodiret.

Viâ Apppiâ vir expeditus, quinque diebus habuit quod percurreret, ab vrbe Capuam vſque protendebatur hæc via tã lata vt duo currus obuij liberè commearent, tam firma vt laxi nihil aut ſoluti appareret perinde ac ſi ſaxum eſſet vnicũ plures tales fuerunt viæ. Incredendum eſt quod de aquæ ductibus fide digni ſcribũt· Claudius Imperator impendit in aquæ ductum ſeptem milliones auri& medium, ſexcenti homines alebantur tuendis tantùm aquis. Hæc certè magna, & quædam ob nimium luxum reprehendenda, fuit tamen quod ędificia illa ſplendidiſſima ſuperaret, vix tamẽ honeſti nominis. Cloacas Ro

mæ habuerũt ſeu ſubterraneos fornices cum perfluentibus aquis, ad euehendas totius ciuitatis ſordes Cloacarum iſtarum tam multæ, tã amplę & longæ, vt inter orbis miracula non immeritò cēſeri poſſint. de his in ſpecimē ſatis, quę ei, ſcio, minimè ſunt incredibilia, qui veterum Romanorum opes & potentiam, primoribus labris libauit, & teſtes audiuit Suetonium, Dionem Caſſium, Plinium, Liuium, alios.

Et hæc quidē, quæ commemoraui, ex ſe laudanda, adminiſtratio Reip. tam prudens, quâ & imbellis maiorem partem inuicti, in ſcientijs & artibus eximij, virtute quoque illuſtres fuerunt, ita vt Cyneas Pyrrhi legatus homo facundus & intelligens, cùm fruſtra ſolicitaſſet

vrbem ad fœdus Romanis non sat dignum, regressus suo regi dixerit. Vrbem sibi templum, Senatores reges videri. In his talibus ergo laudandi Romani. Sed in hoc grauissimè & toto cœlo errarunt, quod homines adeo prudentes omnem suã æternitatem in rebus minimè æternantibus locarint. si Augustinum lib. 5. de Ciuit. Dei, cap. 24. Romani ad æternitatem viæ ductorem delegissent, viam eis multò certiorem ad ipsã æternitatis regiã monstrasset. Neque enim nos, inquit ille, Imperatores eos felices dicimus, qui multos imperij ac vitæ annos, vel victoriæ triumphos, vel fortunę thesauros numerarũt: hęc ijs etiam deferuntur munera, quibus nihil iuris est ad regnum illud

æternum. Et quinam ergo, Augustine, tuo animo felices censendi? Audite Imperatores, Reges, Principes: Augustini sensu vera æternaque felicitas à vobis obtinebitur, obseruatione legum istarum.

IVSTITIA.

Lex 1. Iustè imperare.

MODESTIA IN sensu.

2. Tot honorantium & salutantium linguis non extolli, sed meminisse hominem se esse.

DEI TIMOR ET amor.

3. Ad Dei cultum maximè propagandum, humanam potentiam omnem Maiestati diuinæ famulā facere, timore Numinis & amore,

CÆLI DESIDERIVM

4. Ardentius amare regnũ illud æternum, in quo potestatis consortes nulli timentur.

IGNOSCENDI FAcilitas.

5. Adveniã pronũ & facilem esse, tardum ad vindictam & illam solã quã tuẽdæ Reip. poscit necessitas.

MISERICORS LIberalitas.

6. Asperiora decreta, misericordiæ lenitate & largitate beneficiorum temperare.

CONTINENTIA.

7. Luxuriam quantò esse posset liberior, tanto castigatiorẽ habere.

MODERATIO EFfectuum.

8. Malle in affectus prauos, quã

inquasuis gentes dominari.

SVBMISSIONIS ET
orationis studium.

9. Hic omnia non inanis glorię, sed æternæ felicitatis studio facere: nobilissimum submissionis & orationis sacrificiũ nunquã negligere.

Has leges Augustinus ipse (vti patet dicto libro de Ciuitate Dei,) ad Mundi valuas suffixit, velut omnium Principium illustre speculum. Nunc vos ô Romani, quantũ à ianua harum legum aberrastis? vt taceam, pro vno fermè innumeros Deos in veneratione apud vos fuisse. S. Leo Serm. 1. nat. Apost. Nam Roma sibi magnam videbatur assumpsisse religionem, quod nullam respuebat falsitatẽ, & cũ penè omnibus dominaretur gentibus,

omnium gentium seruiebat erroribus. Sed vt hæc sileam omnia, quā vanum illud & ridiculum, omnem suam æternitatem post se relinquere velle in membranis & chartis, in marmoribus & saxis, in amphitheatris, pyramidibus, sepulchris ac mausoleis. & vbi nunc saxea hæc est æternitas: Romæ pœnę idem quod Hierosolymis contigit. Apostolorū vnus magistro Christo structuram Hierosolymęi templi demonstrans: aspice, ait, quales lapides & quales structuræ? respondit Christus.* Vides has omnes magnas ædificationes? non relinquetur lapis super lapidē qui non destruatur. * Mar. 13. ita nihil æternum in hoc orbe. Et vbi nunc vetus vrbs Roma? queritur; & dici potest, hic fuit. vbi qui

eam ædificarunt, perierunt omnes; nec cineres illorum nouimus. Et nos ipsi eâdem hac viâ sequemur, post aliquot annos vmbra, puluis, nihil. Heu res mortalium vel maximorum paruæ! heu validissimorum instabiles! quid enim illa omnia nūc aut vbi sunt? euanuerunt. vbi supra fidem cumulatę opes? defluxerunt. vbi cœlo certantia opera? non apparent. sic cūcta quæ nobis magna sunt, vmbra sunt & somnium, si cū æterno & æternitate comparentur. debile nimis & ex luto fundamentum est super quo tota vanescentis glorię fabrica extruitur. nō ita saxis & marmoribꝰ æternitas insculpitur. rectè Lactantius: mortalia sunt opera mortalium, Babylonem, Troiam, Carthaginem, Romam fuisse

credimus oculis fidē quod faciat, vix cadaueris pars supereſt. ita ſeptem orbis miracula. ſic aureū Neronis palatium, Diocletianæ thermæ, Antoniniana balnea, Seueri Septizoniū, Coliſſæum Iulij, Amphitheatrum Pompei, vix ſui veſtigium & nomen in libris reliquerunt, & hoc quàm diu?

## PARAGRAPHVS. I.

### *Quantum Romani à vera æternitatis via aberrarint.*

NAzarethi in arcano sā̃ctiſſimæ Virginis cōclaui mentionem inijcit Angelus deregno, *cuius regni non erit finis, *Luc. cap. 1. tale nō fuit Salomonis, quod qnadringentis tantum annis durauit, vſque

ad cladem Babylonicam. tale Romanorum non fuit, sed nec Persarum nec Græcorum fuit tale. Vbi enim nũc regna illa sunt olim florentissima, vbi antiquæ illæ monarchiæ? quantus olim Nabuchodonosor in Chaldæa & Syria, & post hunc Balthasar? ab his in Persiã migrarunt sceptra & Mediam, ad Cyrum & Darium. Nec hic diu permãserunt? in Græciam translata ad Alexandrum Macedonem, Magnum regem & diu bellicosum, diu fortunatum, sed vbi bellica virtus cecidit, etiam fortuna defecit, & hinc in Italiam cũ sceptris migrauit ad Iulium Cæsarem & Octauianum Augustum. At vbi nunc hi: omnes? tu, mi Christiane, regnum quære, * cuius regni non erit finis. * Numan-

mantiam, Athenas, Carthaginem, Spartam ſuus deleuit finis, regni, quod ſupra nos, non erit finis Rex illius æternus eſt, æterni incolæ. * Dominus regnabit in æternum & vltra, *Exo c. 15, in quę verba Origenes: putaſne, ait, in ſæculum ſæculi Deum regnaturum? regnabit adhuc, vel vltra, & quodcunque dixeris, illud de regni eius ſpaciis sẽper tibi propheta dicet: Et adhuc. ſine vltra. Et nunc, inquit Iſidorus, Clarus, regnum hoc ſempiternum, immenſum, ex omni parte beatum, omni generi hominum promiſſum eſt, & tantum de illo altũ inter nos ſilentium eſt. quotus enim quiſquę eſt, qui vel minimam diei particulã in hoc ſecum expendendo impendat? de hoc commemoret? hoc li-

beris, toti hoc familiæ inculcet? ali a omnia garrimus; cæli vix vlla est mentio, aut certè rarissima. in laudando natali solo plerique omnes diserti sumus; nostram illam verissimam patriam laudare penè erubescimus. in eam nimirum piæ collocutionis desuetudinẽ multi deueniunt, vt nisi sterilissimas nugas subinde etiã lasciuas spurcitias turgentibus buccis effundant, inurbanos se & infestiuos haberi putẽt. Hoc vere est toto cælo errare. ęternis inhiandum est & corde & ore, cogitatibus & colloquijs, nec vlla speranda est vera gloria, nisi æterna.

Hebræi proceres, vt contra Christi potentiã, ad politicã illã æternitatem, viam sibi sternerent, frequẽ-

tem senatum adesse iusserant, & stolidissima prudentia, quod maximè metuebant, in caput suum decreuerunt. De his in frequenti curia deliberantibus eleganter Augustinus tract. 49. in Ioann, sub finem, Pontifices inquit, & Pharisæi sibi consulebant, nec tamen dicebant: Credamus. Plus perditi homines cogitabant quomodo nocerent vt perderent, quàm quomodo sibi consulerent ne perirent. Et tamen timebant, & quasi consulebant, dicebant enim: Quid facimus, quia hic homo multa signa facit? si dimittimus eum sic, omnes credent in eum, & venient Romani & tollent nostrum locum & gẽtem. * Temporalia perdere timuerunt & vitam æternam non cogita-

uerunt, acsic vtrũ que amiserunt, * Ioan. c. 11. v. 48. ita sit; hæc nostrarum cogitationum vanitas est & superbum ludibrium, & qui sumus nos? quæ sunt nostra! Hodie floremus, commendamur, placemus; cras flos languescet; displicebimus tam ijs, quibus hactenus placuimus, quam Deo cui nunquam placere studuimus. Cœlum negligimus, terram non retinemus; Dei fauorem non acquirimus, mundi perdimus, hinc & hinc deploratissima orbitate miseri. Si mors parceret felicibus in hoc orbe, reperirent fortasse hic quandam gloriam, quandam inquam, nam vera nulla est, nisi quæ in cælo æterna: sed nulli mors parcit; in tenebris semper videt, nec videtur, expectat vt ex

insidijs incautos inuadat. quò deducet, si malè viximus? ad sæuę regna Proserpinę & iudicantem Æacum Ibi neminem liberabit nobilitas, neminem teget potentia, neminem eripiet hominum applausus, sed solius domini fauor & gloria illa, quæ per gloriæ fugam comparata est. Non est vera gloria nisi ęterna.

Hebręus sapiens, Prou 8: sapientiam reginam depingit, quam ponè comitantur duæ famulæ, dextrâ ÆTERNITAS, læua Gloria. nullius est pretij Gloria, si absit ęternitas quam nos Christiani expectamus: manentem ciuitatem hic non habemus, sed futuram inquirimus, æternam in cælis, ab Hebr. 13 In memoriâ æternâ erit iustus. stipem

mi Christiane, das pauperi, inhianti gulę subducis escam, castitatis hosti resistis; non grandia sunt hæc opera, nec multi temporis; facti tamen memoria, sed & merces erit æterna. quantillum Magdalena Christi pedibus impendit, quàm citò id obsequij perfecit, & tamen orbi vniuerso innotuit. alij alia in Magdalenâ suspexissent, roseã oris pulcritudinem, blandam formę venustatem, amęnũ iuuentutis florem; raram gratiam, opes magnas, fauores maximos, gratam affabilitatem, festiuos applausus: nullam hæc ei laudem, sed dedecus compararunt: at officium vel pedibus præstitum, eleemosyna non grandis, æternam illi gloriam, immortale nomen conciliarunt. * Prædi-

cabitur in toto mundo, Matt. 24. Christo teste: non fuit opus hoc incisum marmori, non ære cyprio efformatum, non in foro promulgatum, non ad tubas & tympana proclamatum, tamen hactenus durauit, durabitque æternùm, * & prædicabitur in toto mundo. * si actionem spectes, reprehendit eam auarus œconomus Iscariotes, culpauit & superbus Pharisæus Simon; si materiam, vnguētum erat, vt summum 30. aureorum; si locum, priuatus, si testes, pauci, si personam, infamis femina; & tamen, * prædicabitur in toto mundo, * quot Imperatores victrices aquilas in hostium castris plantarunt? quot bellicosi duces numerosissimos exercitus laudabiliter administrarunt?

quot prouidi gubernatores, amplissimos populos sapienter rexerunt? quanti reges, insignia, statuas, castra, ciuitates condiderunt? quot viri eruditi omne cerebrum in nouas inuentiones, per calamũ instar chymicorum distillarunt in chartas, vt inter memoriâ dignos reponerentur, qui tamen silentij nocte & obliuione inuoluti iacent. At opus iusti vnicum, æternam cõfert memoriam, ab omni vetustate & inuidiâ immune, à sapientibus, ducibus, regibus, Pontificibus reuerentiâ & silentio, auditur, legitur; * prædicabitur in toto mundo, * solum itaque benè & viuere & mori via est ad æternã immoralitatem Ite nunc, mei Romani, & æternitatem in statuis &

marmoribus quærite, nunquam reperturi. Ego potius optem & malim quod D. Hieronymus in rebus gestis Pauli Eremitæ optans: Hieronymi peccatoris, ait, memineritis, cui si Deus optionem daret, præferret tunicam Pauli, malletque eam cum meritis suis, quàm purpuram regum cum suis regnis. Nos Christiani ne pecuniæ nostræ iacturam faciamus, versuram facimus, imò ante nos in alium orbem præmittimus, cælum illam recipit. & hoc tutó fit, & à fidissimis tabellarijs eò defertur, sed non alijs quàm mendicis, & pauperibus. pauca illis damus & vilia, pro his in cælo maximo recepturi, ita Christus promisit & præcepit, * Et ego dico vobis, facite vobis amicos de mam-

mona iniquitatis, vt cum defecerit tis, recipiant vos in æterna tabernacula. * Luc. 16. Sed à Romanis ad alios transeamus.

## PARAGRAPHVS. II.

### *Melior priore ad æternitatem via.*

DArius, clade suâ notissimus ille Rex Persarum, in exercitu suo decem millia Persarum habuit, quos immortales vocauit ideo( vti Cælius Rhodiginus explicat lib. 8. c. 2. & lib. 25. c. 1. ) non quot planè nunquam morerentur ( vbi enim illi tales? ) sed si quis horum aut nece aut morbo numerũ minu isset. confestim substituebatur alius, nec vnquam plures erant paucioresue decem millibus; ita & Da-

rius immortalitatem aliquam & muneris æternitatem confinxit, ſed breuis admodum hæc fuit, Dario totoque ipſius exercitu funditus pereunte. Non immerito certè Xerxes, qui ex Aſia ſubiugandæ Græciæ (Herodotus narrat) duos exercitus terra marique ſecum eduxit, nimirum ter & vicies centena millia, ſeptemdecim milia, ſexcentos, exceptis, ijs qui militi ſeruierunt. Hos omnes cum è monte proſpiciens oculis obiret, in lachrimas ſolutus hoc aſpectu, idcirco ſe flere dixit. quot poſt 50. aut 60. annos è tot centenis millibus viris tam robuſtis & ſelectis, vix vllus eſſet ſuperſtes futurus. Æternitates neſcio quas fingere nobis poſſumꝰ, interea tamen omnes morimur &

quaſi aquæ dilabimur in terram, 2. Reg. cap. 14.

Alius & melior beatæ typus æternitatis excogitatus eſt Conſtantinopoli, Anno poſt parientem Virginem 459. Eccleſia Conſtantinopolitano æuo Gennadij Epiſcopi aucta eſt nouo & nobiliſſimo D. Ioann. Baptiſtę ſacro cœnobio A. cęmetarum, hoc eſt, inſomnium, qui iuges & peruigiles diu noctuque laudes Deo concinere conſueuerant, hac ratione, cœnobitę omnes in tres claſſes diuiſi ſunt, vt ita cũ prima claſſis partem aliquam diurnarum laudum finijſſet, ſecunda ordiretur, ſecunda quoque finiente tertia inciperet. ex hoc pio inſtituto ſuum aliquod cœlum vrbs habuit; ſic illi repræſentata cœleſtis

æternitas, quâ tota Deus ſine vllo faſtidio & nauſea inter ſummas voluptates laudabitur, quàm iure exclamat diuinus Pſaltes: Beati qui habitant in domo tua Domine, in ſæcula ſæculorum laudabunt te. omnium tunc beatorum vox erit, quę olim in rupe Taboreia Petri fuit: * Bonum eſt nos hic eſſe. * nam vti Diuus Bernardus in Cantica; opulentia, inquit, multa nimis eſt æternitas: ſed & hoc addit: Æternitas niſi perſeueranter quęſita nō inuenitur. Sed à te, beatiſſime Bernarde, illius quærendę modum flagitamus. Audite igitur Patris optimi documentum, ſermone 2. de omn' SS. paupertate, manſuetudine, fletu renouatur in anima ſimilitudo quædam & imago æter-

nitatis omnia tempora complectẽtis paupertate meremur futura: beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cęlorum. vbi pauperes spernuntur, & deseruntur, vbi cor vnà cum pecunia in arca cōcluditur, vbi numi ad auaritę regulas expenduntur, ibi paupertatis affectus & amor nullus est, sed nec vllus æternitatis. Mansuetudine verò præsentia nobis vindicamus: beati mites, quoniam hæreditabunt terram. Posset quis hic quærere, quid homo ille in quo nihil est mansuetudinis aut patientiæ, é quo vix vnquam mitius verbulum auditur quid tandem lucri haberet è sua intractabili impatientia, quid illi commodi ferret toties indignari sæuire, fremere, vociferari, tumul-

tuari, omnia velle pessundare, neminem vel paulo humanius affari. certe aut bonorum talis iacturam patitur, aut famæ; frequenter vtriusque: nam quod habet opum, nō possidet, sed custodit vt molossus, cuius est tantum allatrare, inuadere, mordere. famam, si quam habet, impatientiæ titulo non aget; cælum, priusquam habeat, amittit. Demū luctu, præterita quoque recuperamus, quæ prodigè amisimus peccando. sed hic luctus non vnius horæ aut diei necesse est. Quid enim de filio illo sentiamus, qui matris funus deducit humentibus nōnihil oculis & atro pallio, eodem tamen aut altero statim die, & siccis ridet oculis & pullam vestem in prasinam viridemque commutat.

hoc non eſt ſeriò lugere, tam breui finire luctum. ſimillimum nos facimus, ah, nimis frequenter confeſſione nos hodie & communione ſacrâ munimus, dolemus peccaſſe, cras iterum hilariter peccamus & ſæpe grauiùs priorem vitam deteſtamur, & tamen reuocamus; eiuramus commiſſa ſcelera, & eodē die iterum patramus. ita eàdem omnino lingua quâ Chriſtum inſontem proclamamus, hac cùm cruci addicimus, germani fratres Pontij Pilati, qui vno eodemque ore Meſſiam noſtrum & vitâ donandum pronunciauit, & in crucem raptandum: homines prorſus inſtabiles, nec in re vllâ conſtantiores quàm in vitioſa vitę conſuetudine repetendâ ſubinde pietas tam ſeriò no-

bis placet, vt nulla pænè hilaritas intercedere tam ſanctis officijs poſſit. fronte deiectâ & ad omnem remiſſionem iraſcente ſupercilium induimus, ſed heu non duraturę ſanctitatis. mox odiſſe incipimus hanc ipſam pietatem, & in contrarium acto torrente, repetimus quē omiſeramus & luxum, & luxuriam. ita tàm faciles amicitiam cum Deo factam ſoluimus, quàm inuiti facimus. dum hæc agimus; ecce tibi reuocata pietas adeſt, triſtique pœnitentià laſciuiam rurſus expellit, donec etiam illius pœnitentiæ pœnitere nos incipiat: Ita raro continuis ſtudijs probitatis laborioſam imaginem intuemur; leui nutu ad priſtinam immunditiam defluim⁹. Hinc omnium voluptatum ac viti-

orum generamenti nostræ subijcit, hæc tanta vitæ inconstantia. palā quidem VIRTVTEM adorare videmus, intus & in animo, operoso cultu deueneramur VITIVM hæc via ad æternitatem non est, nisi ad illam, quæ meros cruciatus & tormenta habet perpetua maxima. Sed deligamus è Christianis Catholicis vnum aliquem corporis voluptati deditissimum, deducamus ad succensum & flammis tumultuantem furnum, & ex eo hunc in modum quæramus: quantum tibi voluptatis deposcis pro eo vt in hoc furno diem vnum nudus consumas? respondebit indubiè: non totum ego mundum, non omnes mundi voluptates mercede vel dono ferrem, vt in

his. flammis diem vnum torqueri me permitterem, at paciscamur vlterius: quid præmij petis, & medium dumtaxat diem in hoc igne duras? pone, dicet, quicquid velis deliciarum & pretij, tantis ego tormentis hoc non emo, at vt conueniamus tandem, quid præmij postulas aut voluptatis, & ardentem hunc clibanum ingrederis, in eoque vel horam vnicam perseueras? respondebit vtique, da quicquid petere possit vel auarissimus vel impudentissimus, comparandum id non est cum vnius horæ infandis eiuscemodi vstulationibus & doloribus. quod si rectè rationique congruenter responderit, qui fit, ô Deus, quod ob lucrum exiguum & vile, ob honorem fallacem & fugiti-

uum, voluptatem spurcam & non longam, à tam multis paruipendatur supplicium æternum? vt horam vnam in ignibus simus, persuaderi nobis non potest, posito in pręmiũ terrarum orbe; & æternos inferorum ignes non formidamus, modò vel lucrum inuitet, vel honor arri, deat, vel alliciat voluptas. meliora, inquis, spero, & infinita Dei bonitas nõ tam malè ominari me iubet de futuris & æternis. ita loqui solemus, nec impia hæc verba sunt, sed facta reclamant. temerarium hoc est & nimis periculosum, vitam in vitijs traducere & æternitatem inter beatos expectare. ad damnationem satis est vel vnicum peccatum. An nescis quid Christus comminetur? * qui dixerit fratri suo fatue,

reus erit gehennæ ignis, * Matthæi 5. An nescis quid Christus prohibeat? * qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, iam mæchatus est eam in corde suo,* ibid. An nescis quid Christus præmoneat?* nō omnis qui dicit mihi, domine, domine, intrabit in regnum cælorum, sed qui facit voluntatem patris mei qui in cælis est, Matth. 7. An nescis, quàm multos Christus foràs excludat? * qui diligit patrem aut matrem plus quam me non est me dignus: & qui non accipit crucem suam & sequitur me, non est me dignus, * Matth. 10. An nescis, quàm aperte & serio illud ingerat:* Multi sunt vocati, pauci verò electi, Matthæi 20. PAVCI, PAVCI. An nescis quoties ad vitæ emenda-

tionem hortetur: * Nisi conuersi fueritis & efficiamini sicut paruuli, non intrabitis in regnum cælorũ, Matth. 18. si manus tua, vel pes tuus scandalizat te, abscinde eum & proiice abs te, bonum tibi est ad vitam ingredî debilem vel claudum, quam duas manus vel duos pedes habentem mitti in ignem æternum Si pænitentiam non habueritis, omnes similiter peribitis, * Matthæi decimo nono. Et addit: * Contendite intrare per augustam portam; quia multi, dico vobis, quærent intrare & non poterunt, * Lucæ decimo tertio. An nescis etiam, quàm explicatè D. Paulus recenseat ea omnia, quæ beatam æternitatem intercludunt? * Manifesta sunt opera carnis, quæ sunt fornicatio, immũ-

ditia impudicitia, luxuria, idolorũ seruitus, veneficia, inimicitiæ, contentiones, æmulationes, ira, rixa, dissensiones, sectæ, inuidiæ, homicidia, ebrietates, comessationes, & his similia, quæ prædico vobis, sicut prædixi, quoniam qui talia agunt, regnum Dei non consequẽtur * ad Gal. 5. quod si quis vel vnius ex enumeratis conscius sibi est, nec ita dolet vt modum omnẽ exquirat illius peccati deinceps vitandi, intereà verò vanissimum illud SPERO, SPERO, sibi ipse occentet; huius spes nulla est, sed mera temeritas. periculum adire plagarum & verberum, tolerabile malum est: centum aut mille florenos incertæ aleæ committere, non sũma iactura est: caput & vitam in

discrimen conijcere. non maximũ damnum est: at verò salutem cùm corporis tùm animi æternam, periculo tanto exponere, adeò in incertum viuere, verbis sperare, factis huic spei contraria facere, hoc omnium malorum supremum malum est, hoc summa iactura, hoc damnum verè maximum: hoc audacia & temeritas perniciosissima, hoc stultitia & dementia extrema. Intelligite hæc qui obliuiscimini Deum: ne quando rapiat & non sit qui eripiat. Ps. 49.

## PARAGRAPHVS III.

### *Hanc viam sollicitè esse indagandam.*

IDeò nullus sit Christiani sanguinis homo, qui non sæpius sei-

psum aliosq;, quos Dei loco habet, interroget: quid faciam vt beatam æternitatem consequar? istane vera est via qua eo, ad illam quam quæro æternitatem? operis quidem aliquid facio, sed illud quantillum est quàmque exiguum? aspiro quidem gaudia immortalia & æterna, sed num hæc opera mea adeò pauca, adeò languida & frigida, præmio digna sunt æterno? peruenire quidem ad portum cupio, sed viã horreo paullò molestiorem, cum tamẽ ea via ad cęlũ sit tutissima & optima, quę asperrima & angustissima. [hæc oris diuini Veritas pronũciat; clamat Christus, & monet: Intrate per angustam portã, quia lata porta & spatiosa via est quę ducit ad perditionem, Matth. 7. & multi

ſunt (eheu multi ſunt) qui intrant per eam quam anguſta porta, & arcta via eſt, quæ ducit ad vitam, & pauci ſunt (eheu pauci ſunt) qui inueniunt eam. nec clamare deſinit, aut monere: Contendite intrare per anguſtam portam, quia multi, dico vobis, quærent intrare, & nō poterunt, Lucæ decimo tertio. ô quam formidandum atque tremēdum eſt illud, MVLTI, & illud, PAVCI? interea miſeri & in rem æternam nimis temerarij, fallimus noſmet, & in PAVCIS illis cælo adnumerandos, neſcio an ſperemus nos an ſomniemus. Vtinam dum dies ſunt ſalutis & tempus acceptabile, attentiorem oculum in æternitatem ſubinde emittamus, atque hunc in modum nobiſcum ipſi ratioci,

tiocinemur. quid tandem est hoc omne quod ego patior, aut alios pati conspicor, quid est hoc totum ad ęternitatem? imo si cum D. Paulo enumerare possum tot labores & pericula quot exantlauit ipse, atque ijs, quæ ad Corinthios, litteris recensuit : si famem, sitimque, si graues inimicitias & iniurias, si morbos & egestatem tolerem: imò si cum Paulo lapidibus insternar, si virgis cędar, si naufrager; quid hęc omnia ad supplicia æterna? In omnibus igitur aduersis rebus cogitandum mihi erit: * Omnis consummationis vidi finem. * Psal. 118 Daniel. varijs recensitis calamitatibus, subdit: * & hoc, vsque ad tẽpus, * Dan. c. 11. Vbi, vbi estis ęrumnosi, afflcti, calamitosi, quid ve-

ſtris vos lacrimis ſepelitis, quid per vanos impatientiæ queſtus vitam vobis omnem acerbam redditis? ſolatium habetis, & ingens ab ipſo tempore. diuerſę vos calamitates exercent? ne deſpondere animum; erit hoc ſolūmodò * vſque ad tempus. * contumeliæ vos lacerant, iniuriæ fatigant, mala plurima perturbant? lamenta mittite, erunt hæc omnia non niſi, vſque ad tempus; non vſque ad infinita ſęcula veſtri ſeſe gemitus extendent; ad exiguum tempus ſtillabunt lacrimę nō ęterna ducetis ſuſpiria, breui dolore perfungemini, ad immortalem felicitatem tranſituri. clariſſimè id affirmat Eccleſiaſticus c. 1. * Vſque in tempus * ſuſtinebit patiens, & poſtea redditio iucun-

dita-

ditatis. Sed & vos ô beatuli, chara Mundi progenies, ne cornua sumite, omnis vestra felicitas quam breui carcere, quamque angustis cancellis clausa est! * vsque in tempus triumphabitis; * vsque in tempus* beata vestra durabunt somnia. post tempora non longa, iubebit Mors fortunæ laruam vos ponere, & inter turbam stare coget, tantò tunc verè miseriores, quantò anteà breui figmento beatiores. Ergo * vsque in tempus omnia.* Sola nullas temporis leges admittit æternitas Siue ergo corpus meum patiatur siue animus; bona seu honores adimantur; dolores an tristitia, curæ vel alia me quæpiam afflictio, interior vel exterior exerceat, picta sunt hæc omnia & momenta.

nea,

nea; ad æternas pœnas. nam vbi post extremum iudicij diem quinquagies millenni anni transierint, supererunt adhuc quinquagies mil leni milliones annorum transituri: iis etiam, ad nostram numerandi rationem, transactis, alij atq; alij & denuò alii annorum milliones transigendi restabunt, & hoc sine fine. optimè fecit Myrogenes. cum Eustachius Hierosolymorũ archiepiscopus ad eum munera missitaret, modestè recusans: hoc, ait vnũ pro me ora, vt liberer ab æterno cruciatu. nec Tullius Cic. 3. Tusc. qq. à vero aberrans: sapienti, inquit, nihil potest videri magnum in rebus humanis, cui æternitas omnis totiusque mundi nota sit magnitudo, sed Tullio longè melius

Franciſcus, paupertatis ſincerus amator, & verus æternitatis contemplator: modica, inquit, hic voluptas, ſed pœna poſt immenſa: modicus hic labor, ſed gloria poſt æterna: Elige, multorum vocatio, paucorum electio, omnium retributio. Quiſquis igitur peccato letali obſtrictus eſt vel vnico, maturet pœnitentiam; ſatius eſt & ſuauius, ait Guerricus; ſerm. 4. de Purific. fonte purgari quàm igne. pœnitentiæ tempus nunc eſt; præoccupet pœnitentia pœnam. qui timet pruinam, irruet ſuper eum nix. Iob 6. qui minora detrimenta metuit, ad maxima deueniet: qui leuem pœnitentiæ laborem fugit, grauiſſimas tartari pœnas incurret. ita Diuus Gregorius: Nonnuli, ait,

dum temporalia aduersa pertimescunt, districtioni seæternæ animaduersionis obiiciunt: huic Diuus Pacianus accedens: Memento te, ait, quia apud inferos, exomologesis, non est. nec pœnitentia tunc tribui poterit, consumpto tempore pœnitendi. festinate dum in viâ estis. sæculares ecce ignes timemus & carnificum vngulas expauescimus, comparate cum his æternas torquentium manus, apicesque flammarum nullâ ætate morientium, quæ pulchre Ambrosius ad Virginem lapsam cap. 8. in hæc verba consignat, Pœnitentia non verbis agenda est, sed actu. hæc autem sic agitur. Si tibi ante oculos ponas de quantâ gloriâ rueris, & de quo libro vitæ nomen tu-

um deletum sit; & si te iam credas prope ipsas positum tenebras exteriores, vbi erit fletus oculorum & stridor dentium sine fine. cum hęc certâ fide, sicut est, animo conceperis, quia necesse est præuaricatricem animam tartareis pœnis & gehennę ignibus tradi; nec aliud remedium constitutum est post baptismum, quàm pœnitentiæ solatium; quantumuis laborem, quantamuis afflictionem subire esto cōtenta, dummodo ab æternalibus pœnis libereris. Vrgent ægrū morbi corporis, ad corporis purgationem; vrgeant etiam nos morbi ad animi purgationem, vrgeat salutis auiditas, vrgeat æternę mortis, ęternique cruciatus horror, vrgeat ęternę vitę ęternęque gloritę consequendę

quēdę ſpes quicquid animum purgat id amplectamur, quicquid inquinat fugiamus. inquinat autem inprimis luteum corpus. fideliſſima hæc Diui Ambroſij admonitio eſt: Chriſte Ieſu; da vt omnia vanâ hæc fluxa ſic poſſideamus, ne perdamus æterna: ſed viam teneamus illorum, de quibus eximiè Auguſtinus: Multi, ait, deſiderio ſalutis, ſub iugum liberi veniunt, & paulò antè ſublimes ac elati, humilia affectāt; cupiunt eſſe quod antè deſpexerant. & odiſſe incipiunt quod fuerant: præſentium hoſpites, futurorum appetitores, ÆTERNAM illam patriam ſuſpirant: abſtinentiam delitiis, ſomno vigilias, paupertatem diuitiis anteponunt; arduum contra vitia laborem, vo

luptatem computant: inimicos diligunt, nullis iniuriis franguntur, prr ter ÆTERNAM retributionem. Ecquis non extremè laboret, tui amore, ô ÆTERNA RETRIBVTIO!

# CONSIDERATIO QVARTA.

## *Quomodo S. Dauid æternitatem sit meditatus, & quæ illius imitandi ratio.*

QVod Deus Apostatas angelos, & homines in extremo iudicio damnatos æternum sit puniturus, tam durum aliquibus & incredibile visum est, vt etiam Origenes

tanti ingenij, tam præcellentis doctrinæ, tam peritus ſcripturarum, auſus ſit in libris periarchon docere, damnatos & dæmones gratiæ reſtituendos, poſtquàm in ignibus contractam culpam ſatis eluiſſent. hunc præter cæteros D. Auguſtin⁹. lib. 21. de Ciu. Dei, cap. 23. & ſeq. erroris damnat & conuincit. reperit hic error non paucos qui aſſenrirentur: per Hiſpaniam Aniti hæretici eum diſſeminarunt, diuerſis interpræt ationibus. Alij damnatos omnes, ſolos alij Chriſtianos; iſti Catholicos tantùm, illi ſolos eos qui largiores fuiſſent in dandis eleemoſynis; ex Orco liberandos putabant. quos tametſi Auguſtin⁹ erroris non argueret, nimis tamen apertè diuina pagina refutaret. *

Discedite à me maledicti in ignem æternum. Et ibũt hi in supplicium æternum. Et, Iusti autem in vitam æternam. * Matth. 25. nulla hic glossemata; nullæ opponi possunt explicationes. Vnde psaltes diuinus, rex Dauid, duo maximè tempora cordi habuit, nec tam præteritum quàm futurum obseruans: * Anticipauerunt, ait, vigilias oculi mei, turbatus sum, & non sum locutus, Psalmo 76. quid tibi somnum abrupit, beatissime propheta? quæ hæc antelucana negotia, vnde hoc silentium & animi perturbatio? causam audite: *Cogitaui dies antiquos & annos æternos in mente habui.* En, hoc est quod illi somnum rupit, præteritos cum futuris æternisq; annis contulit,

neque hoc solùm fecit interdiu: * Et meditatus sum nocte cum corde meo, & exercitabar, & scopebam spiritum meum. *Et quod huius nocturni exercitii est incitamētum?* Nunquid in æternum proijciet Deus, aut non apponet vt complacitior sit adhuc? * En vt formidet & horreat æternitatem, vt diuina iudicia pertimescat, ne perpetuis in se pœnis Deus animaduertat. Et quis meditationis istius est finis aut effectus? *Et dixi, nunc cæpi, * ita momento pœnè, seipso factus est melior; non distulit, non procrastinauit, non in deteriores annos emendationem cōiecit. nūc cœpi, nunc sanctius viuam, nō post horam primùm aut diem. Si ita possem, dicat quis, meditari æter-

nitatem, vti meditatus est beatus Dauid, forsan etiam illud, NVNC CÆPI, promptus & hilaris pronunciarem, at ego curis quotidianis inuolutus, laboribus impeditus, officiis distractus in mille partes; intet homines ago, multum mali video audioque, ita vix locus est apud me tam salubri de æternitate cogitationi; in circulis, in cōuentibus, in symposiis, eius generis colloquia nostra non sunt, vt vagabundam per multa mentem ad æternitatis considerationem affigamus in conuiuiis, nugis & cyathis res agitur; seria iam pridem hinc exulant: conuentus & circuli tam tetrica vix admittunt. noua ex Italiâ, Galliis, Hispaniâ petuntur: nimis vetera sunt & sæpius decanta-

ta quæ è cœlo, ex inferis feruntur noua; hæc iam scimus. quid opus talia ad fastidium toties repetere? sic æternitati cogitandæ vix aptus vspiam locus, vix commodum vnquam tempus reperitur. Veritas te amet, mi Christiane, quàm hæc verè dixisti! vtinam culpam quam agnoscis, etiam emendes. nimis hoc clarum est, & oculis creditur, nullam pœnè in mundo æternitatis curam esse, cùm tamen nō desint, quę partim illius nos sæpius, partim quotidie moneant. Ro. Ecclesiæ ritualis liber in episcoporum inauguratione, hæc illis verba recitanda esse monet. *Annos æternos in mente habe. Cum summus Pontifex recens electus sollenni ritu ad sacellum deducitur, est qui præeat,

& ardentem stupam cõcutiens, ter hęc ingeminet: *Pater sancte, sic trãsit gloria mundi.* Quam salubri pioque instituto, quotidie, ad omnium actionum initiũ & finem, nos ipsi nobis repeteremus: *Annos æternos in mente habe,* pręsertim cum est peccandi occasio, cũ dęmonis suggestiones ingruũt, cum lædendę conscientiæ instat periculum, ô tunc annos æternos in mentę habe.

PARAGRAPHVS. I.

*Diuersæ ad æternitatem cogitandam admonitiunculæ.*

PHilippus Rex Macedo, per nobilem ephebum quouis manè ter sibi dici iussit: PHILIPPE, HO-

MOES. suæ mortalitatis nunquā obliuisci voluit quò cautiùs ageret inter mortales. Censeo ego, nullum debere esse Christiani & Catholici sanguinis hominem, qui nō suus ipse quotidianus sit monitor, dicatque sibi consideratiùs ter minimum: ÆTERNVM, ÆTERNVM, ÆTERNVM. quare, dispone domui tuæ, quia morieris tu, ait Ezechiæ regi propheta, & non viues. erit vesper cuius tu posterum manè, visurus non sis, aut erit manè, cuius non sis habiturus sequentem vesperem. ita ergò tu tua negotia perage, ne lædas conscientiam; eò te rebus perituris crede, ne per eas pereas, perdasque æterna.

Mos est in Germaniâ & bonus,

vt cum ſub crepuſculum lumen infertur conclaui, ſimul etiam addatur Chriſtianum illud: Deus det nobis lucem æternam. In templis ante ſanctiſſimum Euchariſtiæ ſacramentum, perpetui luminis lampas excubat nuntiatq; adeſſe LVMEN GENTIVM & luminis conditorem. quid hæc, niſi admonitiunculæ ad cogitandam æternitatem? Eſt etiam aliqua in carceribus æternitas, ſed infamis & horribilis. ad perpetuas triremes, ad perpetuos carceres damnari graue ſupplicium eſt, & multis ipsâ morte triſtius videtur. morbis aliiſque ærumnis preſſi, quandam itidem ſibi æternitatem imaginantur, vnde & voces illas audimus ſæpius: Nēpe hoc aſſiduè? ſiccine æternùm

affigar lecto? perpetui dolores isti tolerandi? itané semper vexabor & cruciabor? æternitates istæ breues sunt, & suo fine clauduntur. Sed ad carceres redeo eosque perpetuos, quos multi sponte & vltro ingrediuntur, & omnem illic vitam volentes consumunt. atque hi, religiosi sunt viri feminæque, quibus nō est difficile Dei causâ, æternùm mundo valedicere, & sacris sese ergastulis mancipare. Monasterium est Bauariæ, quod ab S. Altone nomen trahit, & in duas classes virorum & feminarum diuisum, vt sic distinctum & duplex cœnobium, illud Constantinopolitanum, de quo antea, ferè æquet, in continuis diu noctuque decantandis Dei laudibus. Hic ergò moris est, cum

virgo ſacrum velamen in templo accipit, & Chriſto in ſponſam initiatur, finitis publicè ſacris omnibus, noua Chriſti nupta, in monaſteriū deducitur per ſacrarium; præeunt illam quatuor è monialibus, & laudabili cerimoniâ feretrum præferunt; ingreſſis omnibus ſacris virginibus, fores clauduntur & obſeruantur, perinde prorſus ac ſi nouæ Chriſti ſponſæ diceretur: Vnde, mea Virgo, vt quod iam incipis, ritè conſtanterque perficias. Cogita te nunc vitam hac ingredi, non regreſſuram niſi mortuam, mundus, & quicquid eſt mundi, deſerendum tibi eſt, & nec cogitationibus quidem illuc ampliùs reuertendum, tuus tibi Chriſtus ſit omnia. Et en per hanc ianuam tranſis in domum

obedientiæ, nec redibis per hanc nisi in hoc, quod vides, feretro, cũ vltimum iter facies ad sepulchrũ, super humeros tuarum sororum. ad cælum tibi via semper aperta est, hac licet expatiari, & excurrere, nõ ad mundum, non in patriam, non in paternam domum. viuam enim te iam sepelimus, & tu ipsa tuas is exequias. Hoc multis spectatoribus lugubre videtur & mæstum spectaculum. Hem, inquiunt, æternâ caueâ sic includi, vno semper loco delitescere, omnem ad parentes reditum esse præclusum, voluptatibus procul degere, ante mortem sic sepeliri? horremus nos; præeant alij atque alij, non sequimur, At dicite vos, quæso, Mundi alumnuli, est quod ex vobis sciscitetur I-

ſaias vates: quis ex vobis poterit habitare cum ardoribus ſempiternis? illud vobis videtur intolerabile, pauculis annis, ad vitam ſanctè ducendam, ad cœlum tutius & certius obtinendum, ad beatam in cœlo æternitatem promerendam, ad aſpectum Dei æternum aſſequēdum includi, cum tamen ij, qui religiosè caſtéque viuunt, ſincerius gaudium percipiant, quàm qui quotidianis delitijs & voluptatibus abūdant, & diffluant. At dicite vos etiam, nunquid damnatis ſandapila præferetur, quæ ſignificet illos iam ablegari ad rogos; & ignis ſupplicium; ſed poſt aliquot annorum centurias, mortuos in feretro efferendos. ô quàm optata hæc eſſet & mitis ſententia! at, * expe-

ctant mortem, & non venit, * Iob 3. mille & mille atque iterum mille annis expectabunt, sed necdum veniet, ipsi tamen expectant etsi sciunt se frustra expectare. quisquis cœlum & teipsum amas, maturè an nos æternos in mente habe De nō absimili monasterio, si ingressus spectetur, narrat Rufinus Aquileiensis l. 2. c. 17. apud Thebaidē, inquit, Isidori monasterium tàm amplum quàm nominatum est, laxissimis mœnibus septum, hortis, puteis, & omnibus ad vitæ vsum necessariis liberaliter instructum, ne vlla cuiquam ansa detur vel causa cogitandi excursus. hæc enim cœnobii lex est immobilis, vt quà quis semel pedem intulit, hac nūquam efferat amplius. ad cœlum &

ad sepulchrum solum, non alio egressus patebat. Et mirum videatur, inquit Rufinus, quod hac lege ingressos, non legis necessitas, sed ipsius vitæ beatitudo retineat. Opus eorum omne est, precari, Deũ laudare, religiosis studiis nauare operam. quæ omnia eâ obeunt industriâ vitæque sanctimonia, vt multi inter eos thaumaturgi, & qui patrandorum miraculorũ gratiâ polleant. Ea verò viuunt temperantia & singulari vitæ prærogatiua, vt nullus inter eos morbus sit nisi vltimus, hoc est, ipsa mors quæ omnium vbique claustrorum seras vectesque conuellit, nec se vllis quãtumuis ferratis ostijs sinit excludi. Et nunquid hoc etiam monasterium aliquam æternitatis vm-

bram præ se tulit? sed progrediamur.

## PARAGRAPHVS II.

### *Æternitas omnes Arithmeticæ numeros & leges transilit.*

COmmunis & notissima proponi solet circa æternitatem Arithmetica, quam in fantes in scholis docentur, & hæc est: sit mons, aiunt, è minutissimis arenulis, instar totius terrarum orbis, aut mole & magnitudine illo maior, singulis verò annis non nisi granulum vnicum dematur ab Angelo. quot annorum millia, & iterum millia & denuò millia, quot centena millia; imo quot millia mil-

lionum abibunt donec mons subsidere appareat & decrescere? sedeat iam arithmetices magister, & calculum moueat, numerumque colligat, quot anni sint abituri, dū mons dimidius, & dum totus abeat, sic ab Angelo tam lentè ablatus, nos quidem vix aliter istud capimus, ac si nullus esset omninò futurus finis: sed errat grauissimè imaginatio nostra, & hallucinatur turpiter in eo, quod non satis potest assequi. re verâ istius tanti mōtis vltimum tandem numeraretur granum. at æternitas longitudine incomparabili excedit, (nihil certius) quia finiti ad infinitum nulla est comparatio, proportio nulla. nullos admittit limites æternitas, nullos fines. ergo damnati tam lō-

go tamque incomprehensibili annorum spatio vrentur in assiduis flammis, dum mons tantæ magnitudinis, dicto modo posset aliò trãsferri. sed tantum abest vt eo tẽpore futurus sit tormentorum modus & finis, vt tunc dici possit, iam primum incipit æternitas; nihil decessit æternitati, adhuc est integra. post mille annos, post centum millia annorum, post mille milliones annorum, necdum finis, necdum medium, necdum principium est * Æternitatis, sed eius mensura est *Semper.* Eandem hanc Arithmetices rationem circa ęternitatis negotium, eodem prorsus sensu, verbis paulò aliis huius æui theologus explicat, quæ tibi, Lector, omnia integrè & bona fide admetiar. neq;

enim hæc vnquam ſatis aut dici aut commendari, aut inculcari poſſunt. Vide, inquit, Cornelius de Lapide, in cap, 15. Exodi verſ. 18. quàm * longa ſit Æternitas? quãdiu regnabit Deus & Sancti? quam diu ardebunt damnati in gehenna? IN ÆTERNVM. quantum eſt ÆTERNVM? cogita centum millia annorum, nihil cogitaſti reſpectu * Æternitatis: * cogita decies centena millia annorum, imò ſæculorum; nihil adhuc ex * Æternitate * decerpſiſti: cogita mille milliones annorum, æquè integra adhuc reſtat * Æternitas: cogita mille cubos millionum annorum, necdum inchoaſti Æternum: cogita tot milliones cuborum, quot ſunt guttæ in mari, necdũ ad prin-

cipium Æternitatis peruenisti, æquè Æterna restat Æternitas gaudiorum Sanctis, & tormentorum damnatis. Si Deus diceret damnatis, impleatur terra arenâ minutissimâ, ita vt totus orbis hisce arenæ granulis repleatur, à terra vsque ad cœlum empyreum, & millesimo quoque anno angelus veniat, dematq; ex hoc arenæ cumulo vnum granulum, cumque post tot millenarios annorum quot sunt granula, ea exhauserit, liberabo vos à gehenna. ô quàm exultarent damnati; damnatos se non æstimarent. nunc autem post omnes hos millenarios, restāt alij & alij millenarij in infinitum in ÆTERNVM, & vltra. Hoc est pondus graue ÆTERNITATIS, quod opprimit damnatos

cogita ô peccator, hoc pondus tibi imminere, nisi resipiscas. Guilielmus Peraldus Episcopus Lugdunẽsis, vir per quàm religiosus & doct⁹, tomo 1. Summæ Virt. part. 7. de 8. beatitud. hunc ipsum innumerabilem annorum numerum apud damnatos, alia nobis ratione meditandum subiicit. si damnati, ait, singulis diebus non nisi vnam extillarent lacrymulam, cum omnibus adhuc extillandis guttis asseruandam, demum plus funderent lacrymarum, quàm mare habeat aquarum: Omnes enim maris guttulæ in numerum & mensuram redigi possunt, cum Deo difficile nõ sit dicere; tot maris guttæ sunt & non plures. At verò damnatorum lacrymæ, & numerum omnem re-

ſpuunt & menſuram. Eheu! quam non cogitamus iſta, & quàm peccamus liberè, totiuſque nos æternitatis reos conſtituimus, breui plerumque & ſpurca voluptatula. Sed & hac ratione calculum ponamus dum damnatorum annos expendimus. ſit è membranis ſcheda palmum lata, tam verò longa, vt totius terræ globum ambiendo cõplectatur: hæc continuis & arctè ſibi iunctis nouenarijs perſcribatur ad omnem illam longitudinem. quis iam ille arithmeticus, qui numerum hunc exprimat, quis mons qui tot grana contineat, quis Oceanus qui tot guttas poſſideat? & tamen hoc non eſt æternitas, vlterius illa protenditur, neque ſic circumſcribi ſe patitur; eſt longior, eſt

extenſior: quouſque tandem? in infinitum. Si cor tuum, mi Chriſtiane, nondum in lapidem atque ſaxum indurauit, fieri non poteſt, vt hæc cogites, & immenſum illud æternitatis barathrum nō horreas: ſi vllus in te ſenſus eſt, hic erit. at quod ſupra demonſtrauimus, nimium pauci hæc cogitant, & inde ſalutis tam ſecuri viuunt, ac ſi cœlum nullũ eſſet, nullus Deus, nulli inferi, æternitas nulla; nullum omittunt diem quem peccatis non onerent, quaſi id ſolum laborent, vt vltimo vitæ ſuæ die, peccatorum ſummam reperiant quàm maximam: atque ſic ludibundi adeunt æternitatem, non aliter atque ſi de carcere aliquot duntaxat hebdomadum ageretur. hi tales, inquit

Gregorius, lachrymarum causas tripudiantes peragunt, & mortis suæ negotium ridentes exequuntur. O verè cœcitas, & obliuiosa insania! pro vita breuissima, pro æternitatis vmbra, supra vires laboramus, pro æternitate vera vitæ felicissimæ, non dico supra vires, sed nec pro viribus laborare dignamur: hanc autem vitam non acquirere, est mortem sempiternam incurrere, quæ, iuxta quod sit tormentum tormentis omnibus huius vitæ grauius, simul etiam hoc habet, quod æternitate totâ nulla sit futura horula quæ quietem, nedum finem mali adferat.

## PARAGRAPHVS. III.

### *Consideratæ æternitatis effectus.*

ET hoc eſt quod tam multos Chriſtianorum, tot ſanctorum martyrũ adeò paratos, promptoſque fecit ad quoſuis cruciatus, ad quamcunque mortem, vt cum in ſũmis doloribus, in ſuómet voluerentur ſanguine, nihilominus tam animoſi & hilares, tam conſtante vultu, & ridente ore tortoribus inſultarint: annos æternos in mente habuerunt.

Et hoc eſt quod tot hominum millia, & inter hæc tot prius impios in ſolitudines egit, in monaſteria & cœnobia concluſit, à vita mol

li & voluptaria, ad ſeueram rigidamque traduxit: annos æternos in mente habuerunt. Et poſſent nominari homines religioſi complures, qui etiamnum viuunt, & fatentur, ex hac vna æternitatis cogitatione totum ſibi mundum cœpiſſe deſipere ac diſplicere. talis fuit beata Tereſa, nouæ per terram Hiſpanam religionis parens.

Et hoc eſt etiam quod religioſis viris ac feminis, omnibuſque aliis ſeueras vitæ leges amplexantibus, facilia reddit omnia & iucunda. Hæc æternitatis cogitatio laborem omnem leuem eſſe perſuadet & breuem: hæc eadem preces, ſtudia, vigilias commendat, & amabilia efficit. hæc famem condit atque ſitim, omnemque paupertatis defe-

ctum mitigat. hæc cilicia, rigidos lectos, flagella, & quamcunque vitæ asperitatem facit tolerabilem & gratam, quisquis annos æternos in mente habet, & quotidianis meditatiunculis altius atque altiùs illos sibi imprimit, nulli labori cedit, huic tu si regnum offeras, si delitias & voluptates maximas, ille tamen hæc omnia suo statu vel pauperrimo nõ mutet. & talis de nulla re aut homine queritur, omnia perfert, omnibus se submittit, nam illud assiduè cogitat: & quàm hoc atque hoc, & istud, & illud modicum quid est! patiar itaque & durabo, non durabit hoc æternum. horula est, quâ hostes mei me premunt: eia pergite detractores, lacerate me inuidi, non subtraham

me vobis; hæc eſt hora veſtra & poteſtas tenebrarum: ego diem Domini expecto, diem æternum. & quid lamentis me conficiam? tota hæc vita, vnius horulæ mors eſt, nec difficilis eſt victoria, triumphus æternus. quid furibundi maris expalleſcam minacias? iam portum video. Nunc quidem imbres, & tempeſtatum furor in capita proborum detonat, at non & olim ſic erit ſemper, niſi Dei hoſtibus. Vaticinatur Daniel cap. 12. * Multi, ait, de his qui dormiunt in terræ puluere, euigilabunt: alij in vitam æternam, & alij in opprobrium vt videant ſemper. * In priſca lege Deus Moſi præcipiens: Fac tibi, inquit, duas tubas argenteas ductiles. ſi ſemel clangueris, venient

ad te principes & capita multitudinis Israel. si autem prolixior atque concisus clangor increpuerit, mouebunt castra. Duabus his tubis comparandæ geminæ voculæ: NVNC, SEMPER. lex mundi est: nunc læti simus, nunc carpamus gaudia: nunc fruamur bonis dum sunt; venite, nunc coronemus nos rosis antequam marcescant, nunc vbique signa lætitiæ relinquamus. Sap. c. 2. qui vnam tãtùm hanc tubam attendunt, & ad solum NVNC, aurem vtramque arrigunt, ij sæpe viuunt perinde ac si illud SEMPER nunquam secuturum esset: ideo castra non mouẽt, peregrinos se esse suauissimè obliuiscuntur, quocunque lasciua caro inuitat beneuoli sequuntur, to-

ti aut instruendis opibus, aut instruendis voluptatibus ; adeòque illius NVNC clangor aures illis obtundit, vt ad optima monita surdi, secuturum SEMPER non audiant. Ij verò qui vtramque hanc tubam, prout Ecclesia quotidie illis sexcenties clangit, auribus & animo admittunt, illudque breuissimum NVNC cum prolixissimo, ac æterno SEMPER conferunt, non diu deliberant, castra mouent, viuunt vt peregrini, carnem stringunt, in itinere se esse meminerũt, diuitias & voluptates in patriam præmittunt, malunt illis SEMPER frui in cœlo, quam NVNC in terra. Certũ est, quisquis concisum hunc & prolixiorem clangorem huius vtriusque tubæ, mente seria atten-

taque percipit, & præſentia futuris, tranſitura æternis confert, ille mox abitum parat, ſepulchrúm circumſpicit, funebre linteum exponit, feretrum ſibi locat, ſua omnia cõponit ad iter, vbique meminit in via ſe eſſe ad æternitatem, illudque eâ de causâ ſecum aſſiduè pertractat: Poteròne de omnibus dictis, factis, cogitatis, Deo rationem reddere? & quando redditurus ſum? quam ille ſententiam in me pronũciabit? NVNC ergo mihi moriar, vt & mihi & Deo viuam ſemper. Bene homini illi, qui maturè iam, idque quotidie, æternitatem ſic cogitat. quidquid agamus, hac via perueniemus, & forſan breui, ad portam æternitatis, vbi totam ante nos æternitatẽ videbimus: mors

ſupremâ vitæ horâ ad hoc oſtium nos ſiſtet, cogetque ingredi, hoc nos moribundi ſæpius, & verbis & geſtu docent. Obiit Anno Chriſtiano M. DC. VI. x. Calendas Apriles, Iuſtus Lipſius, vt eruditione & ſcriptis clariſſimus. ſæpe is ſibi cum Auguſto eutanaſian & facilem mortem exoptare conſueuerat, liberum etiam in illa neceſſitate & intrepidum animum, vtrumq; votis accidit. nam vnis tantum quatuor diebus, ſummum hoc egit, mori. toto hoc tempore nec ſcriptorum à ſe, nec ſtudiorum vllum omnino verbum fecit. Imò cùm ſolatij à Stoicis magnam illi materiam ſupereſſe, quiſpiam inſuſurraret: Illa ſunt vana, reſpondit, digitoque in Chriſti crucifixi propè

adſtantem imaginè intento: * Hęc eſt, ait, vera patientia; * mox magno ſpiritu ſubiecit: Domine Ieſu, da mihi patientiam Chriſtianā. morbi inualeſcentis initio, prima illi cura fuit, ſacris Pœnitentiæ, Euchariſtiæ Extremæ Vnctionis, purgari, muniri, foueri ſacramentis. piorum precibus aſſiduè ardenterque expetitis, & in altum oculis manibuſque moribundis ſublatis, ſic piè ipſe precatus eſt: O mater Dei, adſis famulo tuo cum tota æternitate decertanti, & non me deſeras in hac hora, à qua pendet animæ meæ ſalus æterna. Habemus hic, mi Chriſtiane, viri Catholici exemplum nobile: nos itidem à Beatiſſima Virgine Dei parente, eadem quotidie efflagitemus, &

ardente animo de die sæpius dicamus. O mater Dei, adsis famulo tuo cum tota æternitate luctaturo, & non me deseras in illa hora, à qua pendet animæ meæ æterna salus.

# CONSIDERATIO QVINTA.

## *Quomodo alij, etiam improbi æternitatem sint meditati.*

VEtus Patrum historia narrat, hominem religiosum, super Psalmo octogesimo nono meditatum, ad illa demum verba deuenisse: * quoniam mille anni ante oculos tuos, tanquam dies hesterna, quæ præteriit, * atque hic hæ-

ſiſſe, nec illud ſatis potuiſſe capere, quâ ratione mille anni & vna diecula conferri inter ſe poſſint. hic ſubmiſſam à Deo aiunt auiculam, quæ cantus dulcedine ita deliniuit hominē, vt longiſſimū, quo auſcultarat tempus, vix fuiſſe horam putarit. Spiritus, vbi vult ſpiret, Ioan. 3. non tantum proborum multi cum S. Dauide æternitatem meditati ſunt, ſed & improbi, & penè contra quam volebant. Refert Benedictus Renatus l. 5. Magni Ord. Chriſtianorum, hominem vanum & impium, & ad Mundi leges ex amuſſi factum, cui Fulco nomen, qui vti ieiuniis, ita vigiliis. in aſſuetus, & vt in aliis, ſic & in ſomno nil ſibi deeſſe patiebatur. vna tamē nox illum deprehendit. quâ, vt aliàs, in

vtramque aurem ſtertere non poterat; vigilare illum cogebat inuſitata prorſus inſomnia: è latere in latus ſe vertit, nec tamen ſomnum conciliare potuit; diem eſſe voluiſſet. hic ſpiritus Domini flare cœpit, quamuis in ignota terra, nam cogitationes bonæ in iſthoc homine admodum erant raræ. Incipit ergo è tædio vigiliarum cogitare varia, occurit hic animo: ecquid pręmij poſcis, & ſic decumbis biennio aut triennio continuo in tenebris, ſine amicis, in leni morbo, ſine ludo & comeſſationibus, in vinculis iſtis. ſed tamen plumeis, ſed tamen etiam ſine conuiuiali & theatrali hilaritate. Et certè ſolus ego eximius & immunis non abibo: in morbo cubare debeo, velim no-

lim, nisi morte repentinâ & subita obeam, quod Deus nolit (bonus hic ventus, bonæ cogitationes) quem autem lectum habiturus sum post mortem? corpus putrescet sub terra; ita alios, ita omnes video tra ctari post mortem. quid autem fiet anima in altero mũdo? non omnes credo, mortales vno loco conue- niunt. vbi ergo illi, vbi isti? an non præter cœlum flammæ piaculares, an non & inferi sunt? ah! qualis ibi lectus erit damnatorum? quod annis illic iacebunt? quo, post ini- tium, anno flammæ illæ cessabunt? Christus certè in ignem æternum non minatur mittendos impios, sed mittit: res nimis clara, nimis certa est. ergo æternum in flammis ardebunt? ergo mille & iterum &

iterum mille anni non sufficient, ad eluendá breuis vitæ peccata? æternum ergo non videbunt solem, non cœlum, non Deum, æternum miserrimi? ah! ah! His talibus cogitationibus adeò insomnis est factus & vigil, eoque progressus, vt noctes diesque cæteros, hæc cogitata æternitas illum sit insectata. voluit excutere molestos hos animi vermes; non potuit. ludos, pocula, sodales, symposia non intermisit: ita morosas conscientię querelas, cum inter alios fuit, minus audiit, cum solus ad se rediit, non effugit. inhærebat animo æternitas, & vrgebat. tandem statuit emendare vitam, & melioribus se studiis dare. Et quid ego, ait ipse secum, miser hic ago? fruor mundo,

nec fruor, multa patior quæ nollē, multis careo, quæ vellem habere. seruio: sed quis mihi mercedem? facilè vidi hactenus quæ sint Mundi præmia, cum diu seruieris. & fac frui me delitiis quascunque optare possem. & quamdiu hoc durabit? nec in crastinum quidem certus sum vitæ; satis id probant quotidiana funera. ô æternitas si extra cœlum sis, vel in mollissimo lecto iniucunda eris & acerba. ægrè quidem abstrahimur ab iis quibus insueuimus. durum est à lautioribus epulis, largioribus poculis, charioribus sodalibus sic auelli. at si cunctemur, mors præuenit, & rapit hæc omnia. quid ergo differs? quin honestam tibi necessitatem indicis? Age, alius ero, aut nullus, vita hęc

nimis mihi breuis est, nimis longa est æternitas. alio nunc eundũ est, non muto? ita pergo. fecit quod dixit & sacræ Cistercienſium familiæ se addicẽs, probè vixit, piè mortuus est. O æternitas quàm pauci sunt qui sic seriò de te cogitent, quam multò pauciores qui perpendant & inhęreant! omnia alia quęruntur, sola vilis est æternitas. diuitiæ cogitantur, sed fluxæ & relinquendæ: honores ambiuntur, sed breui adimendi. voluptates amantur, sed quæ nullum & acerbum habent finem: quies desideratur, sed quæ non diuturna est: amicitia expetitur, sed quam mors diritmit: conuersatio passim in voto est, sed non ea quæ in cœlo: abundantiâ quæritur, sed eo loco vbi

defectura est. quod si æternitatem cogitaremus sæpius, certè in res tam breuis æui; nostra minus calerent desideria. testem do diuū Bernardum, epist 3. Æternis inhianti, fastidio sunt transitoria. Sunt autem qui nescio quam æternitatem ore voluant, & quædam eiurent æternum vitanda. audiuntur quandoque eiuscemodi promissa. In æternum, suspectum hunc & peccati fautorem locum cauebo: hominē illum, illam fœminam, illum in malo socium, æternum non adibo amplius, comessationes illas & choreas æternum euitabo; satis est semel, satis est toties hic & illic, cum his & illis peccasse. bene, mi homo, proponis: & quia peccatum metuis, etiam peccati periculum iure fugis:

gis: sed vtinam tam sanctè serues, quàm facilè promittis. Aliquando vix dies aut horæ abeunt pauculæ, cū idem omninò facis quod adeò eiurasti & execratus es. Cōsideratè hîc agendum est, & fortiter. nil temerè Deo promittendū; quod verò promissum, sanctè constanterque seruandum est. exemplis admodum luculentis docemur, quàm puniat Deus, si fidem illi datam frangamus.

## PARAGRAPHVS I.

### *Hominis & araneæ labores collati.*

ALia est æternitas, sed pessima, quam sibimet pollicentur ij, qui cœlum sibi struere volunt ex-

tra cœlum, & beati eſſe antequam mortui. Propter hoc, ait Iſaias ca. 28. audite verbum Domini, viri illuſores: dixiſtis enim, percuſſimꝰ fœdus cum morte, & cum inferno fecimus pactum. ô inſani, quàm nulla eſt hæc veſtra æternitas! nil ſtabile aut perpetuum in hoc carcere. Regius vates eleganter id explicans: * Anni noſtri, ait, ſicut aranea meditabuntur. Pſal. 89. nō potuiſſet breuius & melius. quid enim aliud ſunt omnes anni noſtri, niſi continua exercitatio & laborioſa meditatio? totum vitæ noſtræ tempus vanis laboribus, multis doloribus, variis timoribus, crebris ſuſpicionibus, ſollicitudinibus penè innumeris exercetur; ſicut aranea cum filia filis nectit. catena

tus & continuus est noster labor, continua suspiria, iam vt illo fruamur, iam vt istud amoliamur à nobis. multa facimus & laboriosa suspicimus, & heu nescimus quod araneарum telam teximus, grandi labore, nullo effectu. anni nostri sicut aranea meditabuntur. Aranea laboriosè telam suam orditur, diu multumque discurrit, hac illàc circuit, in idem sæpius redit, seipsam consumit, dum suam illam multiplicium filiorum rotulam absoluat. exenterat & euiscerat sese, (alij aliud sentiunt: non litigo) vt suũ istud perflatile tentoriolum ex arte concinnet. quod vt sublime suspendat, affigat, firmetque, sexcenties it & redit, nec visceribus suis parcit, libenter ea in tenuissi-

mam hanc texturam impēdit, cùm verò tralucidum hoc & subtilissimum conopeum iam pendet alligatum, & textile hoc opus absolutum est, ad leuem scoparum ductum, omnis labor intercidit & perit; misella verò aranea vel in telâ suâ interficitur, vel eâ velut laqueo trahitur ad mortem, pede obterenda. ita imprudens animalculum, aut funebre sibi ipsi linteum neuit quo inuolueretur, aut restim confecit quo necaretur. ita prorsus homines, instar araneæ, multis sese laboribus exhauriunt, vt in altum emergant, vt voluptatibus affluant vt opes struant, vt retineant & augeant. hisce conatibus omne suum ingenium impendũt, & sæpe valetudinem. discurrunt, fatigantur,

sudant

ſudant, eneruantur; vti aranea viſcerum egeſtu; & cum omnia fecerint, telas aranearum habent & textrinum opus, ad capiendas muſcas. ſæpe ſuo ipſi operi immoriuntur; dies quos geniales ſperabant, fatales inueniunt; ſepulchrum eſt, quod palatium eſſe cenſebant, ſic anni noſtri velut aranea meditantur: verè maximam partẽ meditantur tantùm, plurima namque facturos nos proponimus, pauca facimus, & plerumque quæ rectiùs nõ faceremus: nullam habent perpetuitatem, ad quæ tanto molimine tendimus, & plerumque non peruenimus. ita pactum cum morte, fœdus cum inferno nullum eſt. tabeſcimus omnes & morimur. hoc peſſimum, quòd ita cœci adeamus

æternitatem, quam nunquam exibimus. Guerricus, cum audiſſet in templo legi è libro Geneſeos: cap. 5. Factum eſt omne tempus quod vixit Adam, nongenti triginta anni, & mortuus eſt. Et facti ſunt omnes dies Seth nongentorũ duodecim annorum, & mortuus eſt. factique ſunt omnes dies Enos nõgenti quinq; anni & mortuus eſt. Et facti ſunt omnes dies Mathuſalem nongenti ſexaginta nouem anni, & mortuus eſt, &c. ita mortẽ concepit animo, & ſe quoque moriturum, tam valide impreſſit menti, vt demum in S. Dominici leges iurarit, quò mortem ſanctiùs obiret, & tutiùs adiret beatam æternitatem, quando hîc nulla eſt reperienda æternitatis.

## PARAGRAPHVS. II.

### *Quæ in mundo sit omnium optima quæstio.*

REfert D. Mathæus, cap. 19. venisse adolescentem, ad Christum, qui quæstionem propo neret. probus fuit hic adolescens, quod ex D. Marco cap. 10. licet coniicere, nam genu flexo venit & seruatorem interrogauit in hæc verba: * Magister bone quid faciam, vt vitam æternam percipiam? * Præcepta nosti, respondit Christus, si vis ad vitam ingredi, serua mandata. Philippis in vrbe Macedoniæ, custos carceris, Paulo & Silæ ad genua accedens, quærit: domini, quid me oportet facere, vt saluus

ſtiam? Act. 16. v. 30. optima quæſtio; nil melius, nil & vtilius potuiſſent hi quærere: Sed, ô bone Deus, vbi hæc quæſtio in mundo? perpetuæ vbiq́ue quæſtiones volant, hæc vna ferè nuſquam. & plerumque ſuis ſe quæſtionib⁹ produ͂t homines, protrahuntq́ue in lucem vel ſimplicitatem, vel curioſitatem vel late͂tem alium animi morbum. qui adeò grauè quærit, vbi venale ſit vinum bonum, ſatis aperit quid curæ ſibi ſit. quærit alius, ad quod non poſſit non erubeſcere auditor: ſatis hîc patet, cor plenum eſſe eo quo os abundat. plena ſunt omnia quæſtionibus, ſed quàm rarum eſt, vt alter alterum interroget: putaſnè hæc via ad cœlum ducat? Omnium quidem vitiorum hoc eſt,

maximè libidinis & luxuriæ, vt cum quis profundum petit & incipit submergi, non facilè serio sinceroque animo quærat: istoné viuendi genere beatam æternitatem obtinebo, siccine itur ad astra? Sed tamen ij omnium minimè hoc quęrunt, quibus iucunda & suauis est vita; qui parum mœroris sentiunt & afflictionis, aut si sentiũt, omnia agunt, ne sentiant. PATI apud illos extremum malorum est: modò ipsis nunc benè sit, quicquid fiat aliis, quicquid futurum sit in illâ, de quâ nil cogitant, æternitate. quotidianum illorum carmen est: Cœlum cœli domino, terram autem dedit filiis hominum. nec desunt eis, corporis & animi vires quibus hominum conatus admo-

mentum effugiant: ſed vt in longas illas ſummi iudicis manus ſine effugio incidant, & longiſſimas ſcelerum ſuorum luāt pœnas, quod ſi Deus arcaniſſimis ſuis iudiciis hominem reijciat, reprobetque, & ex impotentis animi libidine permittat viuere, pleraque illi omnia proſperè & feliciter euenire ſinit, nē miſer bis puniatur, hîc & illic, &, ſi quid boni fecit, mercedē ſtatim recipiat. de eiuſmodi male fortunatis hominibus, verè pronunciauit illud pſaltes regius: In labore hominum non ſunt, & cum hominibus non flagellabuntur: ibunt in adinuentionibus ſuis, & hic eſt miſerrimus vitæ ſtatus, ſi qui eſſe poteſt. quia quem Deus deſtinauit ducere in viam beatæ illius æter-

nitatis, huic certe non parcit, sed * assiduat illi flagella * Eccl. 30. Ex innumeris testibus sisto vnicum, sed magnum. nil simile multis retrò sæculis visum auditumque censeo.

## PARAGRAPHVS III.

### *Quomodo Deus hic puniat, vt ibi parcat, inauditum exemplum.*

ANno, post Virginis partũ, millesimo centesimo octogesimo quinto, Andronicus Orientis Imperator, tertio imperii sui anno, ab Isaacio Angelo victus, duabus grauib9 ferreis catenis colloiniectis, & compedibus oneratus, verbis contumeliosissimis exceptus; ita demũ

natus, ad Isaacium perductus est. hic illi sæuities & tyrannis exprobrata, factâ omnibus licentiâ, quid libet in illu m audendi. iucundum fuit irritatis, ab hoste vindictam sumere. itaque impinguntur ei colaphi, tergum ignominiosé pulsatur, barba vellitur, capilli trahūtur, dētes excutiuntur: in publicum deinde protrahitur omnium ludibrijs exponitur, etiam á mulierculis pugnis cæditur. post dextra ei præciditur, & sic mutilus in furum & latronum ergastulum detruditur, sine cibo, sine cuiusquam officio. Paucis elapsis diebus, alter ei oculus effoditur, ipse sic fœdè habitus, & vno tantúm oculo vnaque manu deformis, curtâ insuper breuique tunicellâ malé amictus, capite

raſo & glabro infamis, ſcabioſo camelo imponitur per forum triumphi formâ, lenta pompa deducitur. hic plebs petulantiſſima, & circumforanea ſordida turba, efferatis animis in eum fecit impetum, nulla habita ratione, quod is nudiuſtertius fuiſſet Imperator regio diademate redimitus, ab omnibus adematus, cultus, celebratus, adoratus; quódq; & ipſi iureiurando fidem ſuam & beneuolentiam erga illum obſtrinxiſſent: furor omnibus miniſtrauit arma. clauas alij in caput impegerunt, ſordibus alij nares oppleurunt; alij ſpongias hominum pecudumque excrementis & oleto plenas in faciem expreſſerũt, verubus alij latera pupugerunt. illi lapidibus, hi luto petiuerunt; iſti

rabidum canem, fungum alij & bardum proclamarunt. Impudens muliercula, ollam è culina raptam bullientis aquæ plenam, in transeuntis istius imperatoris caput effudit: nemo erat qui ei non malè faceret. Ita demum summo ludibrio in theatrum perductus, & mox camelo detractus, inter duas columnas pedibus suspensus est, qui sexcenta mala iam perpessus fuerat, virum tamen & heroem se gessit plané Christianum. lamentari & eiulare aut fortunam accusare auditus non est; & frustra id fecisset, cum Deo cępit rationes ponere, & noxarũ veniam orare. illud enim solũ identidẽ ingeminabat: domine miserere, domine miserere. mi ser Andronice, quòd tanta ferre co-

garis; felix, quod patienter feras, & agnoſcas peccata ſic eſſe expianda. Sed nec ſuſpenſo furibunda turba, dum vixit, pepercit: direptâ tuniculâ, varie manibus agitarunt & lacerarunt. ferocior vnus enſem perpendentis aluum ad inteſtina adegit. duo alij periculum facturi, vtrius gladius eſſet acutior, ambabus annixi manibus, auerſum corpus transfixerunt. hic miſerrimus Imperator, mutilatam dexteram ægrè admouit ori, calidum ex eâ ſanguinem, vt multi putabant, ob recentem plagam, adhuc ſtillantem, exacturus; ſic miſerè vitam abrupit. Diebus aliquot interiectis, ex infamifurcâ detractus, ſub theatri fornicem pecudis inſtar proiectus eſt, dum humaniores aliquin locum

alium transtulerunt, cum tamen à nemine sepeliri permisit Isaacius. O Andronice, ô Imperator Orientis, quantam tibi Deus fecit gratiam, qui hęc te pati voluit paucis dieb⁹, ne perires omnibus diebus; breui tempore miser fuisti, ne esses æternum, nec dubitem quin annos æternos in mente habueris, cum hęc tam fortiter toleraris. Scripsit hæc qui æuo illo vixit Nicetas Choniates, qui & Andronicum ab eo commendat, quod fidei Catholicæ tenacissimus fuerit, simul & deuotissimus D. Paulo Apostolo, cuius epistolas præ manibus, & nunquam non apertas habere consueuit Neque verò Apostolus istud obsequij gratis sibi deferri est passus; curam gessit sui cultoris, Andronici, cui

cum exitium immineret, imago Apostoli auro exornata & in æde sacra collocata, vbertim illacrimasse visa est. quod ostentum, ipse statim Andronicus, non aliter atque venturę cladis nuncium accepit. O Christiani, annos ęternos in mente habete; sic quidquid malorum ferendum est longè faciliùs perferetis: breue videbitur, quicquid cũ æternitate conferetur. * Id enim quod in præsenti est momentaneum & leue tribulationis nostra supra modum in sublimitate, æternũ gloriæ pondus operatur in nobis. 2. Cor. 4. hinc tam seriò clamat & precatur Augustinus: Domine, hic vre, hic seca, modò in æternùm parcas. & D. Fulgentius, etsi sanctissimus, morti vicinior, septuaginta

diebus, antequàm finiret, identidem clamabat. * Domine, da mihi modo patientiam & posteà indulgentiam. * hæ illius voces & vota fuerunt, vsque dum exhalaret. Certè Deus ijs omnium minime parcit, quos per totam æternitatem secum retinere decreuit.

# CONSIDERATIO SEXTA.

## *Quomodo Sancti Patres, Ecclesiæ, Scriptura, æternitatem meditandam ingerat.*

RItus Catholicus est, statis anni diebus supplicare & circũire, Dei & Diuorum honori au-

gendo. Æmulatur id dęmon: habet, & ipse suos qui supplicent, & circumeant. Vidit hos regius vates: * Impij in circuitu ambulant * Psal 11. vitam suam sic instituunt, vt à voluptate trāseant ad voluptatem, à conuiuio ad conuiuium, à delitiis ad delitias, à scelere in scelus hic illorum circuitus est; & cum putant hunc nequitiæ circuitum pænè completū, & vt cunque circinatum libidinis suæ orbem, denuò incipiunt, ad priora & antiqua redeunt, dum mors ita circumeuntibus non vocata occurrat. Liberi Iob hanc inter se legem statuerunt, vt in orbem transirent dies conuiuij alteri ab alteris inuitarētur, Optimus illorum parens probè aduertit, orbicularem hunc conuiuiorū

transitum, sine peccatis vixfuturum. * Propterea mittebat ad eos, & sanctificabat illos, consurgensque diluculo offerebat holocausta pro singulis. Iob 1. Vti ergo impij voluptatum circuitione gaudent, & in bonis dies suos ducũt, ita Deus circuitum cum illis instituet, sed perpetuum, sed in tormentis, sed æternum. idem hoc B. Dauid Ps. 76. preuidit: * Et enim sagittæ tuæ transeunt, vox tonitrui tui in rota. * Fames bellum pestilentia, ærumnę, morbi, calamitates, mors ipsa, aduersa denique omnia, quæ ante mortem primam nos premũt, Dei sagittæ sunt, sed transuolant; alatę sunt, celerrime ab his ad illos atque alios transiliunt. At verò vox tonitrui, vox iræ & furoris diuini

in inferorum ergastulis, velut rota circumagetur; idque æternis sæculis. rota hæc veluti si puluere tormentario stipata sit, vbi semel ignē conceperit, ardebit in omnes æternitates. * Ignis succensus est in furore meo, & ardebit vsque ad inferni nouissima. * Deut, 32. est & alius hic circuitus, isque etiam æternus: ab in explicabili frigore, ad immensos ardores, & ab his ad illud iterum regressus erit. ad nimium calorem, inquit Iob 24. ab aquis niuium transeat. quod expressiùs & stridor dentium, & oculorū fletus designat Matthæi 22. Horribilem Æternitatis rotam, quò plenius depingamus, ordo postulat, vt qua ratione sancti Patres cū Ecclesia, hæc cum diuina scriptura in

hoc conueniat, ostendamus. variæ ab his admonitiones sunt, quas si attendamus, æternitatis non facilè obliuiscemur.

## PARAGRAPHVS I.

### *Sanctorum Patrum & Ecclesiæ circa hoc responsa.*

Ex omni numero Sanctorum Patrum, quinque potissimum audiendi sunt, qui diuersis temporibus vixerunt. Augustinus, Chrysostomus, Gregorius Bernardus, Laurentius, Iustinianus.

Prima hic est questio, sed quę vana & stulta videatur, quid facilius aut tolerabilius sit, triduo pati capitis, oculorum, dentium, vel calculi dolores, vel viscerum tormina, vel (si qui alij sunt acuti dolores)

noctes diesque somnum non videre, sine omni pænè respiratione torqueri; aut certè de pisce, in quo fel compressum est, frustillum edere. ridicula prorsus & otiosissima quęstio. multò quàm suauius est, totū eiusmodi felleum piscem deuorare, quàm diem duntaxat vnicum, tantos perpeti dolores. illa piscis amarities nec vitam auferre, nec ex se morbos creabit; os solum, quod acerba respuit, maximè cōquereretur. rectè responsum est. intereà verò quot hominum millia primum eligunt seu verbis, seu facto ipso. quoties in exhortationibus, in cōfessionibus, cōcionib⁹ clamatur, quàm disertè & apertè prędicitur. En, agitur de animæ vestræ salute æternâ; æterni vos cruciatus manent: si hac

viâ porrò eatis: Christus aliam mõstrauit, aliam iuit: redite, resipiscite, satis diu aberratum est. in voluntate vestra situm est cælo frui, aut excludi: Deus volentibus non deest. habent quidem amaroris aliquid abstinentia & ieiunium, criminum confessio & corporis castigatio, sensuum custodia & victoria sui, vita casta & continens, non est negotium cuiuis facillimum. quicquid id est, ferendum est aliquid, * Nonne oportuit & Christum pati, & sic intrare in gloriam suam? * nec terreat breuis labor: pauculis annis, aut forsan diebus tantùm, fortia & agere & pati necesse est, quies & gaudium erũt æterna. vincit omnia qui se vincit, qui se continet, qui prauis affectibus suis vio-

ſenter reſiſtit, idque propter cælum, propter Chriſtum, propter beatiſſimam æternitatem: Chriſtus ſuis poſt reſurrectionem appoſuit piſcem prunis impoſitum, quo doceret, quanta forent adhuc ſuſtinē da: vitam amænam & ſuauem non eſſe cogitandam; lapidandos, flagellandos, crucifigendos, excoriandos, hanc enim viam eſſe ad lætam olim reſurrectionem, & æternitatem inter beatos ducendam: omnia quæ videmus modica eſſe & exigua, nec comparanda cum immortali, & quæ nondum videtur, beatitudine. Et hic ille felleus piſcis eſt, qui toties in concionibus, in libris apponitur, nam hæc aliaque his ſimilia ſepe ſæpius ingerū tur & inculcantur, leguntur atque

audiuntur, & tamen non creduntur, paruipenduntur, curis alijs & obliuione ſepeliuntur. & quoties ipſa etiam conſcientia concionatoris vices agit,& ſalubria hæc monita obtrudit, inſtat, dehortatur, vellicat; nihil efficit: fruſtra omnia. nam multis nec concionator perſuadet nec conſcientia, contra obducunt illi & ſua etiam axiomata regerunt: * modo hic benè: futura ſunt incerta: præſentia modo commodè habeant: nullus mortuorum reuertitur, non enim eſt qui agnitus ſit reuerſus ab inferis: venite ergo fruamur bonis. * hæ illorum ſunt cantilenæ. Sed propoſitam quæſtionem definiat Augu. Melius eſt, inquit, modica amaritudo in faucibus, quàm æternum tor-

mentum in viſceribus. ita prorſus, verè melius eſt in hoc, quàm altero mundo contracta debita ſoluere: longè ſatius eſt ſexaginta aut ſeptuaginta hic annis, corpus exercere continuis & quotidianis ie iunijs, flagellis, cilicijs quàm illic vel vno die in tormentis detineri. ſed alius è SS. Patribus ſuccedat.

S. Chryſ. hom. 22. ad pop. ſecũdam proponit quęſtionem. ſi quis, ait, intra centum annos, vnà ſolùm nocte ſuaue lætumque ſomnium vidiſſet, & centenis ob id annis puniretur, an ſomnium hoc appetendum eſſet? quod autem, inquit, eſt ſomnium ad centum annos, hoc eſt præſens vita ad futuram. imò multò minus, & quod eſt gutta ad pelagus, hoc anni mille ſunt ad fu-

turam æternitatem, & alibi hoc confirmans: Tempori, hom. 28. in ep. ad Hebr. ait, infinito quid conferes? quid sunt decem millia annorum cum sæcula cogitas infinita? nonne quantum est stillicidium minimum, abysso comparatum? Noli post hanc vitam spectare finē, vbi pænitentię remedium nihil valet, vbi lacrimæ cadunt sed nihil profuturæ; verùm, etsi quis ibi dentibus fremat, etsi linguam ardentē exerat, digito guttam instillabit nemo, sed audiet illa quę diues audiuit. detur igitur quod per totam vitam nostram voluptati vocauerimus, sed quid hoc ad sęcula infinita? hic enim & bona & mala finem habent. illic autem immortales pęnæ; hic si ardeat corpus egreditur

anima, illic verò incorrupto corpore resurgente, semper anima comburetur; peccatores enim incorrupti resurgent, non vt honorentur, sed vt immortaliter permaneant in tormentis. Post Chrysostomum D. Gregorius respōdet ad illud cùm quæri solet, an non celerior sese insinuet ebrietas cùm in cellâ bibitur ad dolia, quàm cùm in triclinio? gloriatur cælestis sponsa Salomonis ore: Cant. 2 introduxit me rex in cellam vinariam, ordinauit in me charitatem. in quæ verba S. Gregorius ita disserens: quid per cellam, inquit, vinariam congruentius quàm ipsam arcanam æternitatis contemplationem accipimus: Et certè quicunque cogitationem hanc de æternitate, paullò

altiùs in animum demiſerit, gloriari poterit: ordinauit in me charitatem; nam meliorem ſeruabit ordinem amoris, ſeipſum minus, plus atque feruentiùs Deum, & propter Deum, ipſos etiam inimicos amando. Sed & hoc habet iſthæc cogitatio, vt qui eam paullò largiùs delibat, ebrius fiat, ſed ebrietate optimorum deſideriorum, quæ non eant niſi ad emendationem vitæ, ad cæleſtem patriam, ad æternas voluptates. Apoſtolis exprobratum eſt, ebrios eſſe muſto. erant certè, ſed ex hac cellâ. quamuis autem D. Gregorius æternitatis ſæpius meminerit, illud tamen ab ipſo breuiſſimè ſimul & veriſſimè dictum eſt: * momentaneum quod delectat, æternum quod cruciat. * hic

meritò quiuis optet cum Iobo cap. 19. quis mihi det vt exarentur in libro, ſtillo ferreo, nimirum hæc ipſa verba: * momentaneum quod delectat, æternum quod cruciat. * liber, huic ſcripturæ aptus, cor hominis eſt; calamus aut ſtilus ferreus, ſeria meditatio; liquor purpureus, Chriſti ſanguis. & hęc verba ſic inſculpta pectori, tum maximè voluenda ſunt, & crebriùs iteranda, cum voluptas abblanditur, cum libido ſtimulat, cum inuitat luxuria, cum refragatur caro, cùm ſpiritus flaccescit, cùm peccati occaſio eſt aut periculum, S. Bernardus quarto loco venit, paullò poſt ad præmittendam quæſtionem reſponſurus. Vita humana ea eſt, vt homines ſint diuerſiſſimi ſenſus,

quemadmodum diuersissimi sunt vultus. reperiuntur qui continuè & grauiter affligantur, vt pænè succumbendum putent afflictioni. hūc egestas, illum morbus, istum occulta debita, curæ alium, hunc iniuriæ aut calumniæ ita premunt & perturbant, vt qui pusillanimes sūt & impatientes, nonnunquā mortē sibi optent, ad flumē aut ad restim properent, sic enim miseri finem ærumnis imponendum arbitrantur, cnm earum faciant initium, cui nullus concedetur finis. Contra probi alij & ad omnem Dei voluntatem pararissimi, nec citò mori cupiunt, nec diu viuere. vult Deus illos mori? idem volunt & ipsi. vult citò mori? hoc ipsum & illi volunt. vult diu viuere? non resistunt. ita

idē iliis cū Deo & * velle & nolle est. Prȩter duo hȩc hominū genera, pars maxima est, quæ longam vitā desiderat, nec vllus ferè tam senex, quin speret & cupiat annum adhuc vnum viuere. apud hos nulla fermè satietas est vitæ. mors istis nimium properat, nimis adest matura, & ante tempus venire creditur. Hic iam quæri posset, quinam hominū viuant aut victuri sint diutissimè. D. Bernardus in Psal. 90. sermone 17. in diuinū hoc promissum: Longitudine dierum replebo eum, admirabundus exclamat: quid tam longum, quàm quod æternum est, quid tam longum quàm quod nullo fine præciditur? bonus finis vita æterna, bonus finis, qui finem non habet. Addit: Verus dies qui non

nouit occaſum, æterna veritas, vera æternitas, ac proinde vera æternaque ſocietas. Ita dicendum eſt, illos ſolùm vitâ verè lōgâ victuros, qui nunquam morientur in cœlo: & illos morte eheu nimium prolixâ morituros, qui ſemper morientur, qui nunquam viuent in tartaro, etſi ſemper viuant. B. Laurentius Iuſtinianus, vltimū nobis quæſitum explicabit. plurima ſunt in hoc orbe, quæ natura ita vni aſſignauit loco, vt in aliis reperiri non poſſint, aut non niſi pars illorum. de floribus noui orbis ſolum poteſt haberi ſemen; de multis animalibus ſolla pellicula. Æternitas, ita res eſt alterius Mundi propria, vt illius non niſi ſemē hîc habere poſſimus. quid ergo ſemen eſt æterni-

tatis? Semina æternitatis, ait Laurentius Iustinianus, lib. de obed. cap. 26. sunt hæc; contemptus sui, charitatis donum, operum Christi gustus. contemnere alios, arbor est quæ totum tegit mundum, & pro inferorum incendiis excrescit amplissimè. contemnere seipsum, & minimum est semen, & ignotissimum mundo. istud è cœlo attulit Christus, * qui exinaniuit semetipsum, formam serui accipiens & factus est obediens, * non tantùm vsque in stabulum, in præsepe; sed vsque in Caluariam, vsque in crucem, ad mortem, in sepulchrum, in limbum. * propter quod & Deus exaltauit illum. * En, creuit hoc semen in latissimam propaginem, in arborem omnium altissimam.

de charitate idem beatus Patriarcha libro de discipl. & conuersat. monast. mētionem faciens: iuxta charitatis inquit, mensuram, æternæ retributionis est gloria. nam cui minus dimittitur, minus diligit, Lucæ 7. minus obtinet gratiæ, qui minus habet charitatis; vbi verò minor est gratia, minor erit & gloria. ita omnino, quantò magis Deum amas, tantò magis æterna tibi præmia cumulas. tota lex, est AMOR. sed purus, castus, diuinus. Tertium erat, gustus operum Christi. scitum est de iis, qui studēt Rhetoricæ: proficere cēsendos esse illos, quib9 Cicero sapit. ita prorsus affirmari potest, in virtute progredi eos, quib9 diuina Christi documēta non desipiūt. quisquis in Christi verbis, factis, vitâ, vix quidquā gu-

ſtus inuenit, non afficitur, non delectatur, non mouetur iis, quæ ad animum & pietatem, quæ ad beatitudinem & diuina ſpectant: at verò comedere, bibere, ambulare, ridere, iocari, ludere, perquàm ſapiunt; is tutò ſibi ipſe dicat: ô mi Deus, quàm nullum eſt in me ſemen æternitatis! cùm enim in memet deſcendo, manifeſtè in me deprehendo, quos ego patiar manes, quò meus me inuitet affectus: choreas ducere, conuiuijs hilareſcere, ad pocula vigilare, fritillum & teſſeras mouere, inſanijs & fabulis auſcultare, impuras pagellas lectitare, ad cantiunculas venereas pia*re, ad cantiunculas venereas pia[illegible]dere, ſociis paria facere, hoc poſſum, hoc mihi iucundum eſt & volupe. at verò multa de Chriſto, de

diuorum vigiliis & ieiuniis audire vel legere, hoc iniucundum est & insuaue; ægrè totâ duro concione, vna illius horula, cæteris longior videtur, & ideo vel somno vel colloquio fallenda. de hoc tali homine sententiam pronunciare facile est: operum Christi nullus est hic gustus. sed Ecclesiæ de æternitate sensum videamus.

Tanti facit Ecclesia memoriam æternitatis, vt nullus sit Psalmus, precatio, hymnus, quem non finiat æternitatis memoriâ. hinc perpetuæ & solennes psalmorum clausulæ: Gloria Patri, & Filio, & Spiritui sancto: Sicut erat in principio, (ante omne scilicet principiũ ab æterno, absque omni principio) & nunc, & semper, & in sæcula sæ-

culorum, infinita, innumera, incomprehensibilis. taceo vestes, ritus atque ceremonias sacras, quarum non paucę eandem æternitatis memoriā ingerunt, sed à riuulis ad ipsum fontem progrediamur,

## PARAGRAPHVS II.

### *Scripturæ diuinæ clara de æternitate testimonia.*

TRes solum testes produco: Prophetam, Apostolum, Euāgelistam! quanti quotidie gemitus eant hominum abiectorum & despectorum ab omnibus? passim reperias qui dicat: miserum me, quàm paucos ego, quia pauper, amicos numero; apud omnes inhonorus iaceo, vbique spernor. o-

mniũ pæne pedibus proteror, Expecta, mi homo, paulisper, & patere, nondum omnium dierum soles occubuerunt, promissum diuinum attende; Baruch cap. 5 pronuntiat, * Circumdabit te Deus diploide iustitia, & imponet mitrā capiti, honoris æterni.

Sunt alij, qui naturam accusēt, & vitam cornicibus longam, breuem nimis concessam homini querantur. Audite queruli, adhuc alia superest vita, vbi breuis hæc & vana desierit; Beato Paulo credite testificanti, * Scimus quoniam si terrestris domus nostra huius habitationis dissoluatur, quod ædificationē ex Deo habem⁹ domũ nõ manu factam, æternam in cælis; 2. Cor 5 quæ ergo tanta iactura est, si luteũ

hoc tuguriolum nostri corporis cor ruat, cum palatium aureum nobis paratum sit, nunquam ruiturũ? Prophetæ & Apostolo testis accedit Euangelista Matthæus, cuius ore in hæc verba Christus loquitur, * si manus tua vel pes tuus scandalizet te abscinde eum & proyce abs te; bonum tibi est ad vitam ingredi debilem, vel claudum, quàm duas manus vel duos pedes habentem mitti in ignem æternum, Et si oculus tuus scandalizat te, erue eum & proyce abs te; bonum tibi est vnum oculum habentem in vitam intrare, quam duos oculos habentem mitti in gehennam ignis. ô ignis! ô gehenna! ô æternitas quod cunque damnum temporis, ad dãnum æternitatis collatum, lucrum

est, non damnũ hoc sensu dat Christus, oppignorationis seu stipulationis chirographum D. Matthæi verbis consignatum; * Et omnis, inquit, qui reliquerit domum vel fratres, aut sorores, aut patrem aut matrem, aut vxorem, aut filios, aut agros propter nomen meum, centuplum accipiet & vitam æternam possidebit. * an non hæc clara satis est promissio de beata æternitate, cum in pignus detur illud centuplum? Cum verò Christus apud eundem Euangelistam, de supremo iudicio præmonet, æternitatis ter facit distinctam mentionẽ, supplicij æterni, ignis æterni, & æternæ vitę. Expendit hæc profundiore meditatione Pachomius, qui post tot labores in vasta eremo su-

sceptos, nouum dormiendi, imò potius vigilandi genus excogitauit. quindecim annis non admisit vnquam somnum, intugurio suo decumbens aut iacens; neque vllo fulcro incumbens, sed in medio cellulæ suæ sedebat, vnde quaque liber, adeò vt nec tergum aut latus parieti acclinaret, sed si quidem somnus vincere vellet, sic vinceret nō deiectum, & recusantem vinci. Plurimum quidem, hac vigiliarum obstinatione vir sanctus affligebatur, æquo tamen ferebat animo difficillimam hanc contra somnum luctam, spe prælibans æternam illam in cœlo requiem. Eò Pacholamium perpetuæ quietis meditatio deduxit, vt etiam humi cubare, & terram pro lecto habere, inter delitias numerarit

Cum ergo ſancti patres, Eccleſia, & Scriptura variè nobis æternitatem proponant perpendendam; noſtrarum nunc partium eſt, vt quiſquis æternus eſſe vult in cælo, ſeriò cogitet: ô mi Deus, quam rarò hactenus & quam frigide de æternitate cogitaui, præterquam quod horis ſingulis æternitati fiã vicinior. deinceps in re tam ſeria minus ludam. & ſi quidem mihi multa ex voto fluere, reſque meas proſperè & feliciter euenire aduertero, proximum erit, vt cogitem: & quamdiu hoc durabit? eritne ſemper tam ſerena tempeſtas, itanè ſemper Phœbus & fortuna redibũt? & quid mihi mercedis rependet; ſecutura mox æternitas, pro hac ſuaui ſed breui, pro grata hac ſed pe-

riculosa felicitate? quod si verò res meæ sint turbidæ, si multa contra votum eueniant; si affligar, si crucier si hinc illinc mala & infortunia in me coniurent, irruant, exagitent. illud vnicum assiduè cogitabo: Sine tantùm; sine, peragat mandata fatorum tempestas, inhorrescat hoc mare magnum & iratum, fremant afflictionis venti, impellant turbationum vndæ, nubes tentationum minentur, tenebræ mœroris inuoluant, fractus licet illabatur orbis: non semper ruinæ, non semper procellæ hi vẽti aliquando ponent, subsident fluctus, nimbus & grando dispellentur; quidquid demum hic patiar, non durabit æternum: cadet mea crux, saltem cum ego morti cecidero

derò victima. at verò procellis omnibus procellosius est, flammis addici æternis. hoc longum tormentum est. alia omnia quæ extra æternitatem sunt, breuia, volucria, momentanea sunt. Vmbræ sunt & omnium (ait Chrisostomus) qualiacunque sunt: illa speremus & expectemus. Et quomodo Christus discipulis suis illud MODICVM inculcat? omnes cruciatus suos, & acerbissimam in cruce mortem MODICVM vocat, omnes Apostolorum labores & violentam per supplicia necem, MODICVM appellat. cur ergò non & mihi MODICVM videatur, quidquid patior, tametsi centum id annis patiar. * Adhuc enim modicum aliquantulumq; qui venturus est, veniet, &

non tardabit.* ad Hebr. c. 10. v. 37. ſic igitur pergam, & illud porrò vnum indicabo eſſe neceſſariũ, vt nil agam contra conſcientiam, nil contra Deum. omnia ei ſalua ſunt, cui ſalua eſt beata ÆTERNITAS.

## PARAGRAPHVS III.

### *Omnia MODICVM ſunt præter æternitatem.*

VErè nimis quam MODICVM eſt, quidquid hîc ſeu laboris ſeu doloris perferendum eſt, Auguſtinus tract. 101. in Ioannem: hoc modicum, inquit, longum nobis videtur, quoniam adhuc agitur, cũ finitum fuerit; tũc ſentiemus quàm modicum fuerit. Sapientiſſimus

hominum, vt omnem humanæ vitæ periodũ, vel ad centũ annos ampliatã, proprio penicillo depingeret, minutissima rerũ sibi sumpsit exprimenda; ita enim dilucidè affirmat Ecclesiasticus c. 18. *Numerus dierum hominum, vt multum centum anni: quasi gutta aquę maris deputati sunt, & sicut calculus arena sic exigui anni in die æui. En, quid vobis, ô longæui & centum annorum senes plauditis? omnes anni nostri quid sunt? lapillus arenarius & marina guttulla. & quid lapillus est ad altissimos arenæ mõtes? & quid est guttula ad profundissimam maris voraginem? ita quinquaginta, sexaginta, ita centum anni vestri, ô senes! MODICVM sunt, nihil sunt ad illum æui

& æternitatis diem. Et tamen cum hoc lapillo, cum hac guttula sic triumphamus. ô vani miseri! lapillus est vita nostra. at non pretiosus lapillus, non auri & gemmæ, sed arenę: guttula est vita nostra, at nõ dulcis aquæ guttula, sed salsissimi maris: Cuncti dies eius doloribus & ærumnis pleni sunt, nec per noctem mente requiescit, ait Ecclesiastes c. 3. Verè Augustinus in Ps. 36 Recole, inquit annos ab Adam vsque in hodiernum diem, percurre scripturas: heri penè Adam ille de paradiso lapsus est. vbi enim sunt præterita tempora? si toto illo tempore viueres, ex quo Adam de paradiso dimissus est vsque in hodiernum diem: certè videres vitam tuam non fuisse diuturnam quæ sic

auolasset. vnius autem cuiusque hominis vita quanta est? adde quãtoslibet annos, duc longissimam senectutem, quid est? nonne aura est matutina? Verissima sunt hęc omnia. Dic enim quæso, vbi nunc Adam? vbi Cain iam? & vbi longęuus Mathusalem? vbi Noë? vbi Sem? vbi Heber? & vbi obedientissimus Abraham? vbi Iacob? vbi Ioseph? vixerũt: fuerunt Troës sic transit vita, sic transit mundi gloria. ô ros! ô vanitas! quid ambis, quid longa speras? breue est, MODICVM, vile est, quidquid hic vides. In ictu oculi clauduntur omnia: omnis cõsummationis vidi finem, latum mandatum tuum nimis. Quantumcunq; verò modicum sit viuẽdi spatium & breue, ad æternita-

tem collatum, damnatorum tamē nemo Deū accuſare poterit, quod vitam non dederit longiorem; ſeipſos damnabunt quod vitam non vixerint meliorem. * Non enim eſt in inferno accuſatio vitæ, Eccl. cap. 41. ſatis diu viuerent damnādi, ſi ſatis piè. Hîc libet, mi Chriſtiane, liberiùs paulò ac fidentiùs tecum agere, & rem oculis clariſſimè cernendam ſubijcere. Ais, te cœlum ſæpius cogitare, & magnis votis æternitatem aſpirare. Ais tu hoc? ego verò nego & pernego id te facere. mihi ipſi hoc de me affirmanti iuberē te non credere. Et qui fieri poſſit ô mi bone Chriſtiane! vt ego tuque cœlum ſæpius & seriò cogitemus, & tantis, vti nos iactamus, votis æternitatem aſpiremus, interim tamen vi

uamus tam torpidi & frigidi, tam lenti & fracti ad bonum, tam viuaces & feruidi ad malum. tam parati ac lubentes ad omnem petulantiam; homines queruli & oscitabundi, nunquam minus segnes quam cùm irascendum est, nunquam magis pusilli animi quam cũ patiendum est: quauis afflictione, quouis verbulo turbamur & deijcimur, nunquam desperatiores quàm cùm multa contra voluntatem accidunt. tacebo cæteras libidinis & inuidię latentes in animo vomicas. Et tamen nos tales, tam belli homines; tam timidi cùm audendum, tam audaces cum timendum esset, nihilominus gloriamur sæpe nobis æternitatis gaudia in mente & in votis esse. Crede mi-

hi, creditu hoc difficillimum est nos cœlum & æternitatem in animo crebrius voluere, & interim moribus non melioribus viuere da veniam verbo, hoc impossibile est. Et istud iam demonstro. Gen c. 19. Iacob Patriarcha auunculo suo Labano, pro filia Rachele septem annis seruiuit, & videbantur illi pauci dies prę amoris magnitudine. audis hoc, homo queribunde? tu seruis non impostori, qualis Laban, sed Deo conditori & promissori fidelissimo. nec pro vxorcula seruis; sed pro toto cœlorum regno; non pro vxoria forma sed pro æterno Dei aspectu, non pro vxoriis blandimentis, sed pro cœlestibus, æternis delitiis. Et tamen vel vnius dieculæ molestia te

ſic eneruat, vt ſubinde tuus omnis in cœlum, in Deum amor, frigere incipiat: quam primum aduerſa ingruunt, mox in fuſiſſimas querelas prorumpis, cœlum & terram inclamas, ſpiras vindictam, fortè nec ipſi ſemper diuinæ, iuſtitiæ querimonia tua parcit: quādoq; verò ſic te abblandiens voluptas emollit, vt ſeruitii diuini oblitus, & peccati labyrinthum à fronte amœnū ingreſſus, in letalem ſomnum reſoluaris. En, hæc tua eſt vigilantia! En, hæc amoris tui heroica magnitudo eſt! Vbinam arduum illud ſeptennium in diuino ſeruitio exantlatum? O Simon, Simon! ſiccine non potes vnâ horâ vigilare cum tuo domino? Sed audi plura de Iacob Patriarcha. Deceptus

hic à Labano per lippientis Liæ cõiugium, pro desponsa sibi Rachele, seruiuit apud eundem impostorem septem annis alijs. nec dubiũ quin & hi septem anni, visi sint illi pauci dies, pre eadem amoris magnitudine. & credibile est eum subinde ab opere fatigatum, in Rachelis formam obliquasse oculos, secumque tacitè dixisse: digna est certè hęc forma, quamuis molestâ & septenni seruitute; atque si necesse, alijs insuper septem annis, illius gratiâ duram hanc seruitutem seruire non recusabo. ita amoris impetus omnem laboris sensum mitigabat. Capis ista delicate Christi miles? & adhuc murmuras? tu Deo, pro Deo ipso seruire, pro æterna quiete iuberis laborare, ad

tolerantiam atque patientiam prouocaris pro immortali beatitudine, & adhuc ignauus dormitator conquereris? Numera quæso annos, quos in Dei famulatum totos expenderis; vide num annis viginti ita tu Deo, sicut Iacob Labano fideliter, & industriè seruieris: vix totidem menses aut dies reperies, numera peruigilatas in precibus noctes, recense dies in laboribus piis exhaustos: poterisne tu Deo quod Iacob socero dicere: die noctuque æstu vrebar & gelu, fugiebatque somnus ab oculis meis: sicque per viginti annos in domo tua seruiui tibi, quatuordecim pro filiabus, & sex pro gregibus tuis. tune ita, mi Christiane, annis viginti Deo seruijsti? nosti, quæ tui labo-

ris futura sit merces; non filiæ Labani, non greges ouium; seruitutis tuæ præmium Deus ipse erit, animi corporisque beatitudo; vndequaque tibi erit optimè; delitijs afflues innumeris, maximis, sine omni defectu; sine vllo fastidio, sine fine; natabis quasi liquidissimis immersus voluptatibus. Et tamen aspice manus tuas ad opus languidissimas, intuere pedes tuos ad tēplum lentissimos, inspice cor tuum inuidiâ tabidum, irâ & vindictâ æstuans, spurcis cogitationibus verminans, socordiâ & impatientiâ ignauum. siccine Deo seruis pro cœlo, pro immortali vita, pro æterna beatitate? quin facis quod Iacob, & promissam tibi Rachelem aspicis, cum suscepti laboris tædi-

um obrepit. quotiescunque igitur egrè tibi est, & vel aduersa premūt, vel prospera seducunt, vel labores oneri sunt, oculos cœlo attolle, & teipsum sic solare: En illa tua Rachel est, formosa nimis & decora! en cælum, en domum quietis & voluptatis æternæ; sustine nunc paullulum nō summos dolores, nō maximos labores, & breui illic eris, tanto tunc lætior & beatior, quantò nunc tristior & afflictior; tunc quies illa tibi erit iucundior, quò nunc vita fuerit operosior ergo & age fortiter, & patere constanter; digna est his omnibus beata ÆTERNITAS. Si sic, mi Christiane, teipsum sępius animares, si talibus oculis cœlum frequentius suspiceres, si hoc affectu æternitatē quo-

tidie cogitares, crede mihi, pauci tibi seruitutis dies viderentur, præ amoris in æternitatem hanc magnitudine: laborem omnem tibi facilem diceres; molestias omnes gratiam computares, aduersa omnia inter lucra numerares. Vitam præsentem hoc quisque sanctius instituit, quò attentius futuram æternitatem expendit.

# CONSIDERATIO SEPTIMA

## *Quomodo Christiani depingant æternitatem.*

PEr tenebrosam domum pedetētim incedendum est, parietesque palpandi si humanus intellect[us] in æternitatem sese velit immitte-

re, iter reperiet tenebris & caligine obſeptum, nec vnquam in hac vita penetrandum. via quidem ad eam breuis eſt, ſed exitus interminabilis. & quamuis nemo hominum æternitatem ſic anim o conceperit, vt quid ipſa ſit, liquidò poſſit dicere, eius tamen immenſitatem ſimilitudinibus & picturis, quaſi qnibuſdam vmbrarum lineis licet proponere. Vmbra prorſus eſt & vmbrarum vmbra, quicquid vel ſcribitur vel pingitur de æternitate. neque enim omnia tempora in vnum coaceruata, eius latitudinē exhaurient: non horæ, non dies, non hebdomades, non menſes, nō anni: non luſtra, non olympiades, non Indictiones, non Iubilæa, non ſæcula, non anni Platoni-

ci, & tardiſſimi octauę ſphęrę motus. etſi hæc per quemuis numerum numerantem, millenarium aut millionem multiplicentur, aut cuicunque numero numerato cōparentur, vt ſtellis cælis, arenulis Oceani, herbulis terræ, fluuiorum guttulis, æternitatis tamen numerus non indagabitur. Nautę demiſsâ bolide, maris profunditatem explorant; nos item ſubmiſsâ & reuerenti cogitatione, impenetrabile profundum æternitatis tentemus, & quò id melius expendamus, hæc a Chriſtianis propoſita imago iuuabit. ea ſic habet.

Chriſtus puerulus, quaſi à præſepi & cunis pænè nudus & inueſtis, ſtat inter nubes. aptam humeris ſuis fert cruculam. nubibus v-

nicum hoc verbum inſcriptum viſitur, ÆTERNITAS. infra Chriſti pedes in terra, humi ſedet cadauer oſſeum, pilis & cute nudum, ſolâ barbâ dignoſcendum, læuâ membranam tenet in qua præſcriptum, MOMENTANEVM QVOD DELECTAT; dextra pomum extollit. iuxta coruus eſt; roſtro cochleam admordens. ſua illi vox adſcripta, CRAS, CRAS. è terra hiante, flāma ſeſe in altum emergit, in qua voces illię deſcriptę ÆTERNVM QVOD CRVCIAT. Chriſtum ex æthere prodeūtem, flexis genibus adorant è diſpari ſexu gemini homines, loco omnium hominum: ponè hos fluens clepſydra, & apertus gemina facie liber eſt: altera pagella ſcriptum * ducunt in bo-

nis dies suos & in puncto ad inferna descendunt, * Iob c. 20. altera verò: * quis me liberabit de corpore mortis huius? * ad Rom. 7. iuxta stant cælestes genij & cernentium oculos manu regunt, eosque ad diuinum puerum erigere iubet. hęc pictura est, sensus illius iste.

## PARAGRAPHVS I.

### *Christus inuitans.*

CHristus, æterni Dei æternus filius, non alia quàm nos veste, hoc est, nudus in hunc orbem ingressus est. vestem immortalitatis & innocentiæ per inobedientiam nos amisimus. nunc omnes heu quàm malè vestiti, in hanc lucem prodimus? Christus nobiscum, imo pro nobis luit, quod non deliquit.

Sed quid crux in humeris diuinissimi huius puelli? lectulus est, in quo in mortem obdormiuit; pro cubiculo Golgotha fuit. multi è sanctis hoc exemplo ducti, vltro per annos aliquot voluerunt incommodè cubare, & malè parcissimeq; dormire, modo læti ad diē æternū surgerent. Certè D. Bononius abbas, pro culcitra plumea terram, pro lodice cilicium, pro ceruicali saxum habuit. S. Lupus Episcopus, viginti annis, S. Edmundus archiepiscopus triginta annis, extra omnem lectum dormierunt. tacebo Nicolaos, Basilios, Vdalricos, aliosque quàm plurimos, quibus operę pretium visum non est, talibus delitijs somnum paucorum annorū fouere alia illis quies

& longior in mente fuit, ideò nec ad satietatem nec ad delectationē, extra cælū quiescere placuit. quot feminis etiam, idem animus fuit? S. Clara pro puluillo ligneum trūculum capiti subiecit. S. Hedvvigis culcitram stramentitiam non nisi pro delitijs admisit. S. Brigitta ab obitu mariti, triginta annis & cilicium assiduè gestauit, & nunquā nisi humi dormiuit, omitto alias.

Et quid veteres narramus? quod hodieque viri religiosi semeso stramini dormiunt, nec plumas petūt cùm beatam æternitatem sperent, quam quotidie cogitant. Sed ad Christum redeamus, mortem is oppetiit, eamque & acerbissimam & ignominiosissimam, sed vt mortem æternam à nobis arceret, omnes

qui-

quidem morimur, ſed mors hæc breuiſſima eſt. ictu oculi. momento à corpore diuellitur anima, & totum hoc factum eſt quod MORI vocamus. non ita res agitur apud inferos. tormenta illa omnes mortis angores & dolores lōgiſſimè ſuperant, non tantùm qnia multò grauiora, ſed quia incomparabiliter diuturniora, cùm ſint æterna. itaque illic iſta pati, eſt * continuè mori, & * ab hac perpetua morte liberauit nos puer ille, qui in nubibus pictus progreditur. ſub pedibus diuini huius pueruli exeſum cadauer ſedet, quod primi omnium patris Adami eſſe, pluribus indicijs ſciri poteſt: audite nunc poſteri & ſeri nepotes parentem veſtrum, vos ſic affantem.

## PARAGRAPHVS II.

### *Adam lamentans.*

O Filij, felices futuri, si parens vester sciuisset felicitate vti. nunc verò miseri hoc ipso, quod mei filij, ego vos necaui prius quã genui. propter me antè damnati estis, quàm nati. Deus esse volui, vix homo mansi, omnes in me periistis, antequam perire possetis. ita nescio, patrẽ me appelletis an parricidam & tyrannum. vitiosos vos esse quid miror aut conqueror? à me tales esse didicistis. inobedientes vos esse doleo, sed tamen esse docui, ipse Deo inobediens, intẽperantes & gulosos vos auersantur superi; ah, paternum hoc est vitium! superbia vestra exosos vos

Deo facit. ego primus vestrum, ab hoc monstro triumphatus cecidi, factaque est superbia me victo superbior. hoc à me patrimonium habetis, miseriarum cumulum. cęlum vobis magni Dei nutu transcriptum erat, & legatum certissimà sponsione. ego turbaui omnia, & hæriditatem omnium vestrûm abliguriui bolo vnico. vxorem & pomum pluris ego feci quàm vos omnes, quàm cælum, quàm Deũ: hem malum & execrandum prandium, post quod aliquot millibus annorum, mihi cenandum fuit apud inferos! In horto degebam supra quàm cogitari & fingi potest amœno: omnibus quę animo col libuissent, frui licebat, vnicam si stirpem declinassem. omnium ani-

mantium rex eram, sapiens & pulchrior, valens & robustus: delitijs innumeris affluebam, cælum æquabili clementia nouis coniugibus fauebat, & in cærulea veste nitidũ, continuè ridebat: soles non nisi purissimos illic vidimus. nil nisi amœnum & floridum incurrebat oculos, aures, suos habebant musicos, auiculas: terra crocum & cinnamomum halabat; vndique me voluptas incredibilis ambiebat: viuebam procul omni cura, tædio, metu, labore, morbo, morte. Deus aliquis eram in terra hanc felicitatem cælites ipsi mihi gratulabantur; ego vnus eam mihi maximè inuidebam & quia diuinæ legi nõ parui, & vetitum malum admordi, omnia in me mala irruerunt. paradiso

diſo exturbatus, à Deo profugus, pudore plenus latebras captaui. labor, dolor, mœror, pauor, lacrimę, calamitates, mille miſerię fatigare me cęperunt. vos ſentitis, quotquot ex mea familia eſtis. & quod finis ærumnarum eſſe creditur, mors, ſæpe eſt initium, & quidem æternarum. ô mei filij, meo veſtroq; damno ſapite, & vel vnum hoc à me diſcite, PECCATVM ODISSE. en prorumpentem iuxta me flammam; hæc eodem quo peccatum tempore cæpit vrere, nunquam in æternum extinguenda. omnia alia ſupplicia in leui ponenda ſunt, & breui finiuntur, hęc reos ſemper cruciabit, ſed eam euadere iam poſſumus, modò ipſi velimus. vltra quinque millia anno-

rum, mihi meisque liberis omnibus, porta cœli occlusa fuit? nunc reserata est per illum, qui, quod ego liber malè rapui ex arbore, ipse suffixus in arbore totum liberalissimè persoluit, & nobis omnibus moriendo * restituit rem. * cunctis iam cœlum patet. sed eò non ducit nisi via pœnitentiæ, non admittit nisi porta crucis. qui hac viâ, & per hanc portam venit, ad gaudia, securus venit, & certus habitationis æternæ. non excludetur illinc ampliùs: nemo illic lædi potest aut lædere. ô posteri, ÆTERNITATEM cogitate, breui immortales futuri, aut inter damnatos, aut inter beatos. Hæc Adami ad posteros sunt monita.

## PARAGRAPHVS III.

### *Coruus crocitans.*

PRoximè hoc protoplasti cadauer, coruus appictus est, qui nō leuiter facit ad *Æternitatem* integrè repræsentandam. notum D. Augustini dictum est: * cras, cras, corui vox est, geme vt columba & tunde pectus, * hanc ferè ob causam, beatam *Æternitatem* plurimi amittunt, quòd illam hodie quærendam, cras quæsituros statuunt, nihil enim promptiùs in incertissimum CRAS reijcimus ac pænitentiam, quam vt à nobis honesto nomine amoliamur, identidem promittimus:

*Cras hoc fiet idem: cras fiet, quid, quasi magnum.

Nempe diem, donas? ſed cum lux
altera venit,
Iam cras heſternum cōſumpſimus:
ecce aliud cras
Egerit hos annos, & ſēper paulūm
erit vltrà.
Perſ. Satyra 5. *

ita CRAS illud tam longâ ſponſione cunctatur, dum vitæ tempus eripitur, & repentè miſeri* ad Æternitatem *ſed horrendam & ſubterraneam deuoluuntur. Salomō idētidem inclamat: * non tardes conuerti ad dominum, & ne differas de die in diem, ſubitò enim veniet ira illius, & in tempore vindictę diſperdet te, * Eccl. 5 verè dixit Romanus ſapiens Seneca: Magna pars vitæ elabitur, malè agentibus; maxima, nihil agentibus; tota, aliud

agentibus. atque veluti Archimedes, dum Syracusæ caperentur, domi suæ in puluere circinum securus rotabat: ita plurimi hominum, dum illorum æterna salus agitur, puluerem illi suum tractant, vanis litibus, pecuniarijs negotijs, & non profuturis laboribus distenti, Æternitatem nunquam cogitant aut rarissimè, idque perfunctoriè tantùm, velut canes è Nilo bibunt. O Martha, Martha quàm vanè turbaris & distraheris in plurima: * porro vnũ est necessarium, beatitudo, * sed non hæc breuis in terrâ, sed illa in cælo ÆTERNA. Antequàm laborem sumamus, notam illam regulam sæpe applicamus, & nobiscũ ipsi quærimus: estne hic labor ad panem lucrandum? an non potiori

iure Christianus cuiuscunque operis initio: seipsum serius interroget: estne hoc ad cælum lucrandũ? conducitne istud ad beatam æternitatem promerendam? sed nos has tales curas in aliud atque aliud tẽpus reijcimus, nimirum istud de labore nostro tunc quæsituri, cùm non ampliùs poterimus laborare. Sed hoc omnium peccatorum est, ait Augustinus; omnis peccator dicit; * aliquando, sed non modo. * Dionysius Rex Siculus, Apollini auream chlamydem abstrahens nec æstati, inquit, nec hiemi vestis hęc conuenit; in æstu grauat, in frigore non calefacit. sic multi, ait Ambrosius, cum animà sua ludunt, & cum Deo: iuueni, dicunt, ad mũdi leges viuendum est, ad calices &

ad equos & palestrā exercitatus sit, aprico gaudeat & socijs. eremum & templa tetricis senibus permittimus. & cum senectus adrepserit frigida & morbida: non hæc inquiunt, à senibus postulanda: per vires non licet: quies illis indulgenda: valetudinem curent, & satis agunt. ita & æstas ætatis nostræ transit, & hiems & ad futurum æternum ver nihil laboratur. ergò dum tempus habemus, operemur bonum, nec per coruinum illud, CRAS, CRAS, & hodiernum & crastinum & æternum elabi sinamus. crastina dies non est nostra, sed hodierna *Ecce nunc* inquit Apostolus, *qui dicitis, hodie aut crastino ibimus in illam ciuitatem, & faciemus ibi quidem annum; &

mercabimur & lucrum faciemus, qui ignoratis quid erit in craſtino, quæ eſt enim vita veſtra? vapor eſt, ad modicum parẽs, & deinceps exterminabitur, * Iac. c. 4. Rectè Meſſodamus, quod Guido Bituricenſis narrat, inuitanti ad epulum poſtera lucis? mi amice, inquit, cur in craſtinum vocas? ab aliquot iam annis, diem ſecuturam mihi nunquam polliceri ſum auſus, quia in horas ſingulas mortem expecto. Nemo certè mortem ſatis cauet, niſi qui ſemper cauet, nimis ille temerarius eſt, & æternitatis manifeſtus contemptor, qui cum letali peccato it cubitum, & in plumas ſeſe abijcit, totoque profiat de pectore ſomnum. ah! quanta eſt humanę mẽtis & cæcitas & temeritas?

quam frequens sit & crebra, mors repentina, scimus; ipsos etiam homines nouimus, qui pridie valentes & sani cubitum ierint, manè inuenti sint mortui, forsan è plumis, Deus scit, in flammas tracti. ipsi etiam vidimus, qui subita vi tacti, simul ægrotare cæperint & mori, intra partem horæ sani, ægroti, viui, mortui, & ad huc pocrastinamus, & de die in diem (parum est hoc) de anno in annum, emendationem vitæ differimus, interim mors adest non expectata, & toti nos tradit æternitati. viriliter in secunctabundam hanc lentitudinem expugnans Augustinus. Sentiebā, inquit, me ab eis teneri, & iactabam voces miserabiles, quamdiu cras & cras? quare non hac hora fi-

nis turpitudinis meæ? dicebam hęc & flebam amarissima contritione cordis mei. Magnus ille Antonius, teste. D. Hieronymo. suos ad virtutem exhortatus, iugi meditatione aiebat retinendum esse monitū illud: Sol non occidat super iracūdiam vestram. Ephes. 4. neque tātùm super iracundiam, solem occidere non debere dicebat, sed & super peccata alia omnia, ne vnquam scelerum nostrorum testes Sol & Luna discedant. Ioanni Alexandrino Patriarchæ, litigij quid fuerat, cum Niceta Patricio vrbis primate: ad forum res spectabat; in qua ille potiùs pauperum, hic numorum magis curam gerebat. Fuit vt vnū in locum conuenirent, pacem, si qua ratione posset, inituri. clama-

tum est diu acriter, nec sine stomachi aut bilis indicio; neuter, suas partes deserere, æquum censebat, ita in seras horas cōflictus hic verborum abijt, nec ampliùs profectū est, quam vt animi paullò quám antea essent offensiores. quando ergò neutrius animus ad alterius conditiones accedere voluit, discessum est lite pendente & integra. Patricius iure pecuniario cedere iniquum putabat, Patriarcha Dei causam sibi agere videbatur, nihilominus tamen, cùm iam abiisset Patricius, pertinacię seipsum damnans integertimus pręsul: nec in optima quidem caussa (ait ipse secum) hanc inflexibilem iræ contumaciam Deo placere putes: & iam etiam adulta nox imminet;

itane solem super iracundiam nostram occidere sinemus? impiorum hoc est, & contra præceptum Apostoli. (Leontius Cyprorum Episcopus in vita illius, cap. 14.) nec quiuit optimus antistes, & quàm primum sacerdotes primarios cōpluires, ad Nicetam patricium submisit, eique renunciari iussit, hæc solùm: * Domine sol ad occasum est. * quæ paucula verba Patricij animum improuisò aggressu sic immutarunt, & adeo peruicaciam omnem expugnarunt, vt turgentibus oculis proruptura lacrimas, ægrè instatione contineret. nec distulit; abeuntes clericos è vestigo secutus, ad suum Pontificem Ioannem, quàm importunus tam gratus irruit, & statim: Sācte Pater,

exclamat, in tuâ post hac ero potestate. quo dicto in mutuos amplexus, & vna in concordiam iuerunt ambo, ita pacem, quam longa verborum velitatio nequijt, vnicum hoc dictum integrauit: * Sol ad occasum est. * ita omnino, quisquis peccati mortalis conscius sibi est, vesperi hoc ipsum sæpius apud se animo reuoluat: * Domine Sol ad occasum tendit; * fortassis & vita tua atq; si hac nocte moriaris, quod nec nouum nec rarum est, in quâ te futurum putas * Æternitate? * diuorum an damnatorum? conscientia tibi tua hoc dicet. quare age quod agis, * sol ad occasum tendit. * caue occidat super libidinem & luxuriā tuā; super tuā inuidiam & blasphemiam, super detractionē

tuam & furtum, super peccatum tuum mortale vel vnicum. Deus bone, si vestis, si vultus si pileus leui sorde maculetur, mox abstergimus aut eluimus; Ergo vestis aut pilei, ergò vultus maculam tolerare non possumus, & animi turpissimos næuos tamdiu toleremus? is dies, ea hora expiationis esto, quæ est peccati. agenda est pœnitentia, ait Ambrosius, lib. 2. de pœnit. c. 1. non solum sollicitè sed etiā maturè, ne fortè Euangelicus ille pater familias, qui arborem ficum plantauit in vineâ suâ, veniat, & quærens fructum in eâ, si non inueniat, dicat cultori vineæ,* succide illā.* hoc vltimum vulnus arbori inflictum, prorsus est immedicabile. ergò quibus licet, & dum licet, me-

deamur. ipsæ animantes hoc docent. ceruus sagittâ confixus, ad dictamnum notam sibi herbã properat: hirundo si pullos excæcauerit, nouit illos oculare rursus de sua chelidonia. nos, heu, miseri, pæne quotidie vulneramur, & sæpe letaliter, & tamen medicinæ cura nulla est. ad mensam, ad confabulationem, ad lectum vti assueuimꝰ, properamus: & quis ad pœnitentiam, ad confessionem? si tutelaris angeli (nam & hi in hoc ęternitatis typo expressi adstant) monita audiremus, nunquã nisi prius Deo reconciliati, cubitum abiremus. custos hic noster sæpius monet clepsydrę ad finem defluentis, monet iudicij iam imminentis. At nos viã, quã cœpimus pergimus. fluat

clepſydra, immineat iudicium, Orcus minetur, moneat Angelus, mors inſtet, nos verò pergimus, & in dulcem declinamus lumina ſomnum. ô miſer, quiſquis es

* potes hoc ſub caſu ducere ſomnos? * Virg. 4. Æn.

poteſt conſcientiam peccati mortalis reamad lectum deferre, potes in tanto æternæ mortis periculo ſoporem, mortis fratrem admittere? poſſum, inquis, poſſum; nec aliquid mali mihi vnquã euenit. ne fidas, vnicâ horâ euenire poteſt, quod mille horis non euenit: nõdũ euaſiſti, & cogita obſecro, quãto ſpatio anima tua diſtet à morte, ab inferis, ab æternitate? vnico certè halitu. veriſſimè tu quoque dices: vno tantùm gradu, ego, morſ

que diuidimur, non magno apparatu opus est, vt mors te sternat neque tota telorum pharetra exhaurienda, vt cor tuum transfigatur; vnius sagittulæ mucro, vitâ te omni spoliabit. Ecce aura malignior & corruptior te afflat, vel humor aliquis è cerebro in pectus subsidit, vel aliquod alicubi ostiolũ in corpore obsepitur, aut cordis calor subitò suffocatur, aut arteriæ pulsus intercipitur, & totum tuum viuere concidit, tuque te prius ad æternitatem abreptum esse mirabetis, quàm metueres abripiendum. mille sunt non tantùm tardæ, sed & repentinæ mortis viæ, mors illa maximè improuisa est, cuius vita præcedens non fuit prouida. mors impræmeditata, mors pessima, ideò

salubriter consultum est omni ætati, vt omnem diem sibi credat vltimum; imò omnem horam putet extremam. quot hominum subitò sunt extincti, lapsu, laqueo, veneno, gladio, flammis, vndis, leonis vnguibus, aprorũ dentibus, equorum calcibus. mille mortis caussæ. quotquot corpori sunt non dicam sensus, sed & pori, tot & morti sũt fenestræ. Natus es, ait Augustinus, certum est quia morieris: & in hoc ipso quia mors certa est, dies mortis incertus est. nemo nostrûm scit, quàm propè versetur terminus. nescio quam diu subsistam, & si post modicum tollat me factor meus. mediâ vita in morte sumus, quam in sinu semper circumgestamus, & cui exploratum est se ad vesperum

victurum? huic hominum latroni, Morti dico, mille nocendi artes, innumera fulmina, tonitrua, ignes Phrygij & Græci, sagittæ gladij, falaricæ, falces, fundæ exemplis opus non est quæ à priscis petamus, sat recentiũ habemus, nonne multi, quos ipsi nouimus, dum dormierunt in mortem ipsam obdormierunt; non excitandi ante supremũ diem, non semper Mors nuncios aut Feciales mittit, qui aduentum suum significent, sæpissime adest inexpectata, & sine omnibus ceremonijs inertem hominem inuadit, sternitque. vigilate itaque quia nescitis neque diem neque horam. venit nox quando nemo nemo potest operari; operamini ergo dum dies est, Ioan. 9. dies, inquit Ori-

genes, homil. 10 in Matth. huius sæculi spatium est. qui quidem di es nobis longus. sed si cum æternitate conferatur, est breuissimus, quam tamen diei breuitatem, infinita, sequitur æternitatis prolixitas. ô mi homo, tu præsertim, qui peccati grauioris conscius tibi es, æternitatis ostium contemplare, & mortem cogita. incertissimum est quo te illa loco expectet, tu itaque illam omni loco expecta. qualem te inuenerit dominus eùm vocauerit, talem pariter & iudicabit.

# CONSIDERATIO OCTAVA.

*Quomodo Christianis non tam pingenda, quam meditanda sit æternitas.*

ORdo postulat, vt à psalte regio, alijs que æternitatem meditā tibus, in nos ipsos descendamus; nobiscum ipsi habitemus, & saltem subinde domi, & apud nos simus; nimis procul à se suaque salute abit, qui quod transit, videt; æternorum obliuiscitur

Norunt Iurisconsuti ius illud, quod de solis tribus obolis est, deserendū non esse, si ius sit perpetui & æterni census. magnum inesse censetur pretiū tribus tantum quadrantibus, si singulis ij annis sint suo domino pendendi. tanti est, rei vel vilissimæ perpetuitas. Quod si ius trium obolorum persequeris, mi homo, & qui fit quod in hæreditate regni æterni adipiscenda, tā socors sis & oscitabundus? De tri-

bus obolis bellum alteri moues, & prolixum instituis litigium : cęlum alijs rapiendum permittis. nimirū res vilis est cælum; certè apud te, qui tam parum pro cœlo laboras. omnia alia tanto quæris ambitu, tanto conatu & sudore : de æternis vt quę procul distare videantur, videantur, vix cogitare vacat, & cùm vacat, non libet. res morosa videtur, mentis oculum fatigare in ijs quæ peruideri nequeunt. vicina & præsentia magis delectant. Hic, si sapimus, mirabimur nostrā ipsi cęcitatem aut veriùs insaniam, quod cum in plerisque omnibus, presertim cum pecuniaria caussa est, velimus esse certi, at verò cùm de thesauris æternis agitur, nulla quęratur, cùm haberi possit aliqua

certitudo, vel, vt vocant, assecuratio. quis mutuas dat pecunias, qui non in vicem literas postulet aut pignora? omnium hoc in ore est: certus esse volo, cupio assecurari; viam ibo tutiorem, aleam subire non placet: præsentia & certa vbique præpollent incertis & longè dissitis; melior est passer vnus in manu, quàm decem aut viginti in tecto: charior nobis est regulus in cauea, quàm aquila in nubibus. nimirum cum Plauto sentimus, & tũ credunt manus nostræ cum sunt oculatæ. Itane, ô mortales certitudo vobis quęritur rerum incertissimarum, & tunc maximè fallentiũ cum manu tenentur, de vita æterna tam non curatis esse ceti? norũt Christiani quam hîc assecurationẽ

aut certitudinem posuerit Rex cœli Christus: Si vis ad vitam ingredi, * serva mandata. Mat: 19. Luc, 18. qui seruat, ingreditur res certissima, via securissima est: at verò qui vel in vnicum ex his præceptis peccat, pœnitentiam insuper differt, nec eadem quà peccauit hora, offenso se Deo reconciliat, is se suaque omnia, is corporis & animę salutem æternam, aperto committit discrimini. tribus digittis (sed nec tantum) à morte abest, cum mille mortis caussas intra se contineat, & tamen in illo damnationis statu temerarius persistit, in quo si mortem obiret, periret in omnem æternitatē an non hoc est temerarié agere, & aleæ periculosissimæ. quam facilè vitare posset, æterna.

diuitias committere? quod si tot anni in inferorũ cruciatibus essent explendi, quod peccata quis patrasset, aut etiam quot horis vixisset quàm id esset tolerabile? at reuera sic plures viuerent inimici & hostes Dei, si ad certos tantum annos ignis ille duraret; nã plurimi ne sic quidem terrentur, cùm sciant supplicia illa æternùm, & in infinitos annos duratura, eaque esse tanta tamque immania, vt pars horę in ijs cõsumpta, videatur annus. nam si conflaretur in vnam quasi massã id quod homo centenis annis in hac vita perpeti potest, putasne annum vnum apud inferos exigendũ æquaret? sicarij, latrones, parricidæ, & quorumcunque scelerum rei triduo aut quatriduo, omne sibi de-

bitum

bitum supplicium exhauriunt: dirissimè quidem torquentur, sed intra paucos dies omnis hæc stat tortura, & tota vnius circumactu hebdomadis absoluitur. At verò damnatorum tormenta non vno anno, nec sęculo vno, alteroue concluduntur: Deus hos semper punit, neque vnquam satis punit, etsi tota puniat æternitate.

## PARAGRAPHVS I.

### *Non rem tantū, sed spem omnem, æternitas præscindit.*

SPes in hac vita sic habet, vt sępe sola hominem in miserijs solétur, ad subleuandam enim hominum lassitudinem, spe nihil est efficacius. & diuina lenitas plerum-

que aliquam in aduersis; spem salutis reliquam facit ęgroto dum anima est, spes est. post hanc vitam, hoc vltimum rerum aduersarum solatium, damnatis penitus ademptum est spe sublata, sola remanet æterna desperatio. Vidit & audiuit Daniel Propheta, cap. 4. clamantem angelum: * Succidite arborē, & præcidite ramos eius: excutite folia eius, & dispergite fructus eius verumtamen germen radicum eius in terra sinite. * florem, inquit Ambr. & folia decutit, radicem seruat, delitiæ hic auferuntur, pœnæ infliguntur, spes tamen non adimitur. en, radix seruatur: spes manet. apud inferos, radicitus & stirpitus euulsa est. non relinquet eis germen, neque radicem, cla-

mat Malachias, cap. 4. Iobus etiã capite 19. dolens: * Et quasi auulsæ, * inquit, * arbori abstulit spem meam. * Spes impiorum peribit, Prouer. c. 10. Ergo dum possumus, sed simul etiam id quod debemus, speremus. Ouidius olim monet:

* Omnia sunt hominum tenui pendentia filo,
Et subito casu, quæ valuere ruunt. *

His ergo fidendum non est, nec sperandum in his. Bernardus, serm. 10. in Ps. 91. viam monstrat meliorem, his verbis: Dicit fides, parata sunt magna, inexcogitabilia bona à Deo fidelibus suis: dicit spes, mihi illa seruantur: nam tertia, charitas: curro ego, ait, ad illa. spes vera, vti Diuus Gregorius af-

firmat, in æternitatem animum erigit, & idcirco nulla mala exterius, quæ tolerat, sentit. Spes vera, omnia * modicum * quid, & * momentum * esse non nescit: sed ô momentum, * à quo tota pendet ÆTERNITAS! hora mortis & extremi agonis dies propriè momētum illud est, & illa pretiosa margarita, ob quam prudens mercator omnia vendit vt illam emat. sed pauci norūt huius vnionis pretium. D. Hieronymus affirmat, &, pro æterna salute, inquit, omnis admodum homo negligens est: sed vnde neglectus iste in re summi momenti? oculos, miseri, habemus imbecilles & malos. cominus satis videmus, eminus vix quidquam. de adultis & senibus non loquar: pueri,

puellæque a cuius recentes & quibus nondum omnes dentes nati, vitiorum elementa accipiunt, & mininas auaritiæ sordes ediscunt: mox acquirendi docentur insatiabile votum; norunt itaque quid lucro, quid crumenæ, quid penori faciat; de mercimonijs loqui possunt, & vina iudicare, & vestium peregrinas formas dictare norunt, nimirum:

* Hoc monstrant vetulæ pueris poscentibus assem,
Hoc discunt omnes ante alpha & beta puellæ;
Inde ferè scelerum caussæ - - - *
Iuuen. sat. 14.

Inde etiam tanta rerum æternarũ aut inscitia, aut obliuio; iuuenes senesque numi pretium probè in-

tel-

telligunt, cæli & æternitatis ignorant. Sed pergamus vlterius. Ex te potissimum, mi Christiane, qui cōcioni sæpe interes, sed fortasse rarò attentus es, quæritur: si tu ad mare stes, illudque minuto cochleari exhaurire instituas, in proximū à latere vicino riuulum, qui tamen ipse etiam mare influat, & sic omnia quæ mari ademeras, a mari resorbeantur: dic iam, quamdiu in exhauriendo mari laborabis? quod si dolio haurire liceat, & in flumē aliorsum deriuatū effundere, quot annis vel hac ratione hauriendum tibi esset, dum in aliū alueum mare transfunderes? intereà temporis in flammis sedere, infandum esset tormentum, damnatis tamen gratissimum pactum & moram dicerēt

non longam, modò demum sic finiendam, vt euadere liceret æternitatem. Finxerunt prisci tricipitē nescio quam hydram, cui resecto vno capite, mox aliud atque aliud subnasceretur hydra hęc verè apud inferos est, si est vspiam, illic enim æternitas triceps, quę & pœnā dāni pænā sensus, & vermē cōscientiæ nunquā moriturū, velut trigemina capita pręfert. Heu miseros nos & rerum maximarum improuidos, qui viam habemus tam breuem, quam periculosam, in ea tamen adeo hilares sumus & læti, perinde atque si per paradisum & amœnissima tempe deambulemus, securi ab hostibus, iam iam in patria tutò locandi. nescire tamen sine culpa non possumus, peruenturos nos

demum ad geminas portas duplicis æternitatis, quarum illa beatorum, hæc damnatorum est; per harum alterutram ingrediendum, prout nimirum in via nos gesserimus. Laurentius Iustinianus hanc hilarem viatorum insaniam miratus: * O mortalium,* inquit,* lugenda conditio, quæ cum sit exul à patria, exultat in via! * differamus ergo tantisper vanissima gaudia dum patriam contingamus, & hoc vnum agamus, vt per illam admittamur portam, quæ principium est æternæ beatitatis. Creauit nos quidem Deus ad delitias potius quàm ad labores, verùm hic neque locus, neque, tempus est delitiarum, sed laborum. æternitatem Deus delitijs assignauit, huius verò

vitæ ſpatium ad delitias illas promerẽdas conceſſit. Et quo, inquis, obſequio eas promerebor? Oraculum noſti: Regnum cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud, Matth. 11. Cogita tecũ: Egone violẽtus ille? nimirũ in plumis, in poculis, in tripudijs, in delitijs, Ah! certãdũ eſt generoſe, currẽdũ ſtrenuè, dum viuimus & vigemus, vt in vltimo vitę articulo, in ipſo æternitatis horizonte, qui nos in perpetuum ab hac vita diſterminabit, & in aliam quæ totius æternitatis eſt, tranſcribet, de vita tranſacta gaudere, de futura optimè ſperare poſſimus. Laboremus ergo, laboremus, & vim nobis inferamus, ſic latentem in tempore ſempiternam quietem, & æternam ſub paucis diebus oc-

cultatam gloriam aſſequemur.

Verum ſolidumq́ue gaudium non in vanis his delectatiunculis, ſed in æternis voluptatibus quęrēdum eſt. Aſcendit hedera ſuper caput Ionę, vt eſſet vmbra ſuper caput eius. Et lætatus eſt Ionas ſuper hederâ, lætitia magna, Ion. 4. Et quid demum eſt omnis huius Mūdi ſeu voluptas, ſeu vanitas? an non virens hedera, quæ textili ſilua per parietem inſerpit, lætamq́ue ſupra caput vmbram explicat? Lætantur opulenti lętitia magna ſub vmbra ſuæ hederæ, ſuarum opum. lætantur guloſi & ebroſi ſub vmbra ſuarum menſarū; voluptuoſi ſub vmbra delitiarum ſuarum. at extrema lætitiæ luctus occupat. Parauit Deus vermem & percuſſit hederam, &

exar-

exaruit. Vbi nunc, mi Iona, tua est hedera, & vbi lætitia tua? exaruit, & illa & ista, ita prorsus hederæ nostræ exarescunt; simulque cum illis omne illud vmbratile gaudium, Iob. 20. gaudium enim hypocritæ ad instar puncti est: æternorum bonorum gaudium est æternum.

## PARAGRAPHVS II.

*Æternitatis gustus quanti sit: illustri exemplo declaratur.*

VIdit hoc & maturè, (in vita Sācti Pachomij cap. 29.) Theodorus, annis adolescens sed certè iudicio senex, Christianis ortus parentibus. hic die toti Ægypto festa, cum in amplissima parentum domo risus cachinni, tripudia per-

sonarent, cum geniales mensæ ad epulas inuitarent, ipse clauso sed casto ingemiscens vulnere, secum ipse sic expostulare cæpit: infœlix Theodore! & quod inde tibi lucrum, si mundum lucreris vniuersum? multa habes, & quamdiu habebis? abundas, epularis tripudias: & quamdiu hœc omnia? equidem placeret & saperet hæc viuendi ratio, modo diu placere posset & sapere. Ecquid autem? delitias has retineam, perdā æternas? dic Theodore, num hoc Christianæ legis est, in terra sibi cœlum effingere, & per delitias ad delitias transire velle? aut ego me valde fallo, aut Christus per spinas eundum dixit. abrumpe, & breuibus gaudijs prefer æterna. dixit, & madentibus o-

culis in penetralem domum se recipiens, ibiq; solo se asternens, sic precari cępit: Deus ęterne, cor meum tibi patet, meus ad te orator, meus est gemitus. quid à te petam, aut quomodo, vix ipse satis scio. hoc vnum, ô mi Deus, vnice deprecor, ne me mori sinas ęternâ morte. Domine tu scis, quia amo te, & cupio esse apud te, & laudare te æternùm: Domine miserere. dũ hæc orat, interuenit mater, & rubicundulos madidosque oculos, curiosa obseruatrix statim animaduertit, &: vnde, inquit, hic mœror mi fili? & quæ hæc tua solitudo hoc die? iam mensa te vocat; tu vnus desideraris cui Theodorus: quæso te mater, inquit, meam à mensa absentiam honesto purga

nomine : nauſeanti ſtomacho cibum vel potum obtrudere, nec ipſa tu ſuaſeris. ita clemēti dolo matrem à ſe remouit, ipſe ſolus cum ſolo Deo penitiùs in æternitatis adyta eſt ingreſſus, cæpitque vitæ ſuæ ſtatum omnem attentâ cogitatione rimari; & quis (inquit ipſe ſecum) hactenus fui, aut potius quis deinceps eſſe volo, ſiquidem æternitatis regno nolim excidere? Varia ad cœlum via eſt alius hac it, alius aliâ. modò perueniatur, quid refert, quâ? quando tamen non omnes viȩ ſimiles, & nos quoque diſſimiles, deligenda cuique ea eſt, quam ſibi nouit commodam. Alia breuior, alia longior ac periculoſior. Si timeam in longa ac periculoſa, ſupereſt breuis ac ſecura, quam

ſi eligam ſine dubio mecum gaudebunt angeli. At mei triſtabūtur? initio quidem, poſtea verò forſan & ipſi gaudebunt. Age Theodore, modò non in longum differ,& noli nimis cedere. Spero ſanè me fore fortem, vbi fortes aduerſarios inuenero. quid ſi habiturus ſim molles, blandientes illachrymantes? hic plus mihi metuo. Sed obfirma animum, & quem à natura flexilē habes, à Chriſto infractum impetra. At quid ſi mater vbera oſtendat? ſcis, quid S. Hieronymus dicat. ad vexillum crucis euola, virtus eſt in hac re eſſe crudelem. Aliā habes& maiorē, matrē quæ ſua pariter oſtendit. & eſt illa patrona tua Beatiſſima Virgo, quæ tibi deinceps inſtar mille matrum erit, ſi tu

fueris eius filius. At res ardua est, hæc vitę mutatio, præsertim in ipso æui flore, Est ardua, fateor. Sed experientia loquitur; plerique hoc ipso malè Deo seruiunt, quod serò seruiant. rectissimè omnium illi, qui ab adolescentia Domini iugū portare didicerunt. At, delicatè hactenus nutritus sum, nunc asperā vitā ingrediar? ferre potero? Spero. sed quamdiu? in annum vnum alterumue? hoc satis non erit, vltrà tendendum est, & ad finem vitæ. Perpende itaque, & aut non incipe, aut fini. Puto me in his superādis solum non fore, sed cum socio Deo, verum id quidem est, at contra assueta tendere difficillimum est. hactenus vitam duxi nobilem & liberam, nunc humilem & serui-

lē ducā? quādiu ducā non licet breuem hic comœdiam cogitare, vt vnum aut alterum diem, hanc personam sustineam; hic vltimus actus agitur, cum agitur anima. Longa erit theatri huius molestia, & ad sericum aut purpuram redire, non cōcessum, nisi vbi indueris immortalitatem & vestem gloriæ, ô Theodore, quid facies in hac tam diuturna scena? ad alios actores attendam; inter cæteros video Christum Dei filium, ignobilem, humilem ac simplicem quęuis seruilia pati & agere. quid mihi faciendum, nunquid illo sum melior? At reuera durum est in has sese angustias redigere, & quendam quasi carcerem ingredi: Vide voluntas tua inposterum erit alterius, & facies quod

volet alter, & quod tu voles non faciet alter. Hic quoque quem sequar Christum habeo, qui non venit suam facere volũtatem, sed Patris qui in cœlis est. Nec mihi difficile fuerit, alienum sequi ductum, si ducentem intuear quis est, qui iubet? homo vocem profert, Deus imperat, cui si obedientiam non promitterem, deberem. At profectò nimis alta hæc philosophia est, à locuplete in pauperem transire vitam: quid facies? mendicandum tibi erit qui mẽdicãtibus dare poteras. delitias quas non habebis, noli quærere. Quid tandiu mecum ipse litigo? quid fluctuo in hoc spei & timoris Euripo? exemplum domini mei non ante me cerno? non in oculis est Christus cruci suffixus,

illuſus, infanda paſſus? Ille, cœle-ſtibus relictis theſauris in hanc in-opem venit terram. quid habuit? ortus & occaſus eius oſtendunt; in illo non habuit, quo diuerteret, in hoc non habuit quo ſe tegeret: Nudus obijt Per vitam qualis? in fuga, in itinere, in ſiti, in æſtu? quàm agendo indefeſſus, quàm pa-tiens perferendo! quæ docuit, hęc & fecit. quis tam attentus ad pau-pertatem, tam promptus ad labo-res, tam mitis ad contumelias Iſti-us mè ducis pudeat, inter huius me comites cenſeri erubeſcã? aut The-odorus non ero, aut ero talis, qua-lem me eſſe vult dominus meus IESVS. paratus ſum amore illius & algere, & eſurire, & ſitire; paratus contemni, vinciri, vri, ſecari: bre-

uia ſunt hæc nec poſſunt eſſe diuturna: ſola æternitatis vel gaudia vel tormenta verè ſunt diuturna, ite caduca, flocci vos facio, ſola mihi in voto eſt ÆTERNITAS. Adeò incaluit hoc cogitationum æſtu, vt iam ſolam arderet æternitatem in cælo itaque decreuit, numis, parentibus, delitijs longum & æternum dicere VALE. firmando huic ſuo decreto non tam præcipitanter egit quàm conſtanter. non ſtatim is fuit, eſſe cupiebat', ſed tandem fuit, hoc eſt, Pachomij diſcipulus. tragœdia hunc prologum non vna eſt ſecuta, ſed contra morem tragœdiæ, poſt triſte principium læto exitu. ita Theodorus ipſis æternitatem medullis combiberat, vt mũdo fieri fabula non recuſaret, modò ille non crederet cum mundo,

fabulam esse æternitatem. Vultis, mei Christiani à Theodoro, imò à magno Paulo, imo ab ipso Christo audire verbum verum & serium? Sic plerique viuitis, ac si fabula sit omnis ęternitas. Lata porta est & spatiosa via, quæ ducit ad perditionẽ, & multi sunt qui intrant per eam: certè non intraturi per hanc, si crederent, illic quà intrarunt, æternũ se permansuros. ita vobis pia fabula est æternitas, At credimus (dicetis) æternitatem, speramus, cupimus quæso vos, quantilla hæc spes aut fides, quam frigida hæc est cupiditas? præsens voluptas, moneta in manu, blandimenta carnis tam ingeniosè fallunt multos, vt in eis omnem æternitatis amorem suaui obliuione paullatim extin-

guant. Euigilate itaque, Christiani, euigilate: ad ianuam stat iudex: momento fiet quod tota doleat æternitas. Magnus ille Antonius in quadam ad suos concione: Hic, ait, mei fratres, sunt æqualia rerum pretia, in vendendis rebus & emẽdis. tu mihi decem das aureos, tantiuis pretij ego tibi do aromata. quinquagenos ego tibi florenos numero, tantidem tu mihi frumẽtum rependis. alia longè ratio est, in ijs quæ æterna sunt, comparandis. æterna vita, vili prorsus stat pretio. obolus vnicus, cum toto auri millione, iustius cõparari potest, quàm omnis labor noster, cum cælesti beatitudine. in psalmis lego: dies vitæ nostræ septuaginta anni, si multum, octoginta: quid.

quid reliquum est, labor & dolor. quocirca si octoginta, aut si centū, vt plurimum annis Deo fideliter & feruenter seruierimus; omnium sęculorum regnum obtinebimus, & non centum dumtaxat annis regnabimus. cœlum hęreditabimus, non terram. Ergo, filioli, non vos aut tædium fatiget, aut vanæ gloriæ delectet ambitio. Non enim sūt condignæ passiones huius temporis, ad superuenturam gloriam, quę reuelabitur in nobis. nemo, cum mundum deseruerit, ingentia se reliquisse arbitretur, omnia enim terrarum spatia, ad cœlorum infinitatem comparata, breuia sunt & angusta & licet opes nostras retineamus, lege mortis ab illis diuellemur inuiti. quin ergò virtutem

teximus è neceßitate, & breui amittenda, ſponte amittimus vti exigua, maxima recepturi? hæc fuſius narrat Athanaſius, in Sancti Antonij vita capite 15. Sancto Pachomio vſitatiſſimum fuit, & perpetuum, vt, quotieſcunque mentem illicita titillaret cogitatio, eam æternitatis memoriâ repelleret; recurrenti opponeret æternas pœnas, dolores ſine fine vrentes, ignem inextinguibilem, & vermem nunquam omnino morientem. quare conſiderationem iſtam hic ipſe D. Pachomius verbis ſuis finiat: ante omnia, inquit, præ oculis habeamus diem vltimum & momentis ſingulis, ſupplicia timeamus dolorum ÆTERNORVM.

# CONSIDERATIO NONA.

## *Conclusiones aliquot dictorum de æternitate.*

### *Prima conclusio.*

NOn tantum non eloqui, sed nec cogitatione satis assequi potest vllus hominum, infinitam ÆTERNITATIS longitudinem. Inter hominem verum & sculptū, ignem verum & pictum, maxima est differentia, & tamen etiam hęc suo sibi modo simillima dicuntur. at inter nostrū & tartareum ignem, inter nostros & tartareos dolores, nulla est, nulla penitus comparatio, nam illorum mensura TEMPVS

eſt, iſtorum ÆTERNITAS. Chriſtus id in palmite eleganter exprimens: * Si quis, * inquit, * in me non manſerit, mittetur foras ſicut palmes, & areſcet, & colligent eum, & in ignem mittent, * Ioan. c. 15. ET ARDET. hic ÆTERNITAS breuiſſime, vnico nimirum verbo, & optimè deſcripta eſt. omnia alia Chriſti verba futuri habent diſcrimen; areſcet, colligent, mittent; non ardebit; ſed ARDET. iſte damnati hominis ſtatus erit. ibunt mille anni, ET ARDET. iterum mille anni tranſibunt, ET ARDET ſicut in principio. iterum atque iterum milleni anni pręteribũt, ET ARDET ſicut cæpit. quod ſi poſt aliquot annorum milliones quæratur; homo ille ante tot millia

annorum damnatus, quid facit, quid eo fit? responderi aliud non poterit quàm hoc ipsum, ARDET, ardoribus continuis, infandis, æternis. In hunc locum pulchrè August. tract. 81. in Ioan. Vnum de duobus palmiti congruit, aut vitis aut ignis. si in vite non est, in igne erit: vt ergo in igne non sit, in vite sit.

## *Secunda conclusio.*

SI scirent, qui in peccato mortali sũt, quàm vicini sint ÆTERNITATI, & tormentis æternis, cũ possint vnico Dei nutu (sic loquimur) morti, & ab hac diabolo tradi, totum Hispaniarum regnum, omnes Asiæ thesauros, totum mũdum donari sibi nollent eâ lege

vt vel vnicam horam confessionem & pœnitentiam differrent, multò minus vt cum peccato tali, cubitum facesserent quid enim prodest homini si totum mundum lucretur, animæ verò suæ detrimentum patiatur? Mat. 16. omnia si perdas, ô homo, animam seruare, memento, Omnia pænè membra amisit, Arialdus Mediolani diaconus, homo patria nobilissimus nam Marchionis frater fuit, sed & vita sanctissimus, vt qui constantissimè hęreticis, alijsque flagitiosis hominibus restitit, demum ad necem ductus est aures ei præfectæ, superiora labra mutilata, præcisæ nares, lingua sub gutture euulsa, oculi effossi, dextra amputata, taceo cætera, hic Diuus in corpore verè perditissimo,

ſimo, ſeruauit animam, & vitam vt acquireret, vitam perdidit. Anno à pariente Virgine, milleſimo ſexageſimoſexto. Syrus præsbit. in eius vita, ad Rudolph. abb. Vallis vmbr.

## *Tertia concluſio.*

PArs magna Chriſtianorum, etiam Catholicorum, gehennæ & cæli ÆTERNITATEM eſſe, non credunt. certè aliter viuerent, ſi id verè crederent. in hos illud conuenit: * Filius hominis veniens, putas fidem inueniet in terra? * Luc, 18. ſunt qui videri velint id credere: verbis aiunt, factis negant. hi ÆTERNITATEM aut nunquam, aut rariſſimè cogitant, & cogitant tãtùm, non perpendunt, non in hæ-

rent, non examinant, intellectum & voluntatem non concitant, imaginationi nil imprimunt. vix incipiunt, & mox aliò euagantur. & si quid forsan scintillæ bonæ ex hac cogitatione natum est, id omne protinus curis, negotijs, voluptatibus, velut aqua suffocant. ita plurimi clausis oculis, & obturatis auribus, viam ineunt ÆTERNITATIS ad mortem. quod SS. Patres in Euangelico epulone obseruant, eum tunc primùm leuasse oculos, cùm esset in tormentis: totà vità oculos habuit clausos, maximè pauperibus, sed & omni pietati: apud inferos primùm aperuit, sed nimis serò. nec est quòd miremur, multos ita cæcos, manibus & pedibus properare in do-

mum æterni luctus, via admodum ampla eſt, amœna, lata plana. in viâ hac nemo errat, ſed in viæ fine, via pluribus placeret, ſed diſplicet terretque viæ terminus. ideò prudenter malũt viam aliquã- diu aſperam, quæ tamen ducat ad hoſpitium perpetuò beatum, quàm viam breui amœnitate ridentem, ſed quæ ducat ad carcerem perpetuis lachrimis & cruciatibus deſtinatum. verè Iob. * Sicut, inquit, * conſumitur nubes & pertranſit, ſic qui deſcenderit ad inferos non aſcendet, nec reuertetur vltra in domum ſuam, neque cognoſcet eum amplius locus eius.

*Quarta concluſio.*

QVisquis ſubinde ſeriò in ÆTERNITATIS cogitationem

descendit, is non tantùm non licenter & petulanter viuere, sed nec effusè sæpius ridere & cachinnari deprehendetur. quotquot ex mortuis, alterius vitæ rationem inspexerunt, & rediuiui ad nos redierunt, non facile risisse visi sunt. id singuliter in illo Christi amico, è Bethaniâ Lazaro est obseruatum. potuerunt hi omnes cum Ecclesiaste de se affirmare: Risum reputaui errorem & gaudio dixi, quid frustra deciperis? * Eccl. 2. iure timidum in hoc fatetur se Cyrillus Alexandrinus; & gehennam, inquit, timeo quippe interminatam. pestiferum vermẽ formido, quippe perennem. Vtinam saperent & intelligerent ac nouissima prouiderent: Deutero. 32. Quem hæc

ÆTERNITATIS cogitatio ad meliora non impellit (dicam breuiter, sed dicam verè) aut is fidem non habet, aut, si fidem habeat, cor certè & sensum non habet.

## *Quinta conclusio.*

CVm de æternitate sermo est, nemo nimium dicere, aut rem nimium augere potest. quicquid dicatur, nulla est hic exaggeratio, nulli nimis extensi numeri, semper minus dicitur, quod de infinito & æterno dicitur. nam hoc habet ÆTERNITAS, integra est quicquid inde demas. demantur tot anni quod sunt stellæ cæli, guttæ maris, arenæ granula, folia arborum, terræ gramina; adhuc tota est: addantur tot, non erit maior:

quamdiu Deus erit, tamdiu damnatos puniet. hoc aliquot similitudinum vmbris suprà demonstrauimus, addamus nunc aliam è D. Bonauenturâ de Inf. cap. 49. Si damnatorum quispiam ita ploraret, vt singulis centenis annis, non nisi vnam lacrimulam funderet: hæ autem guttulæ tot annorum centurijs asseruarentur, vt demum mare aliquod æquarent; eheu quot annorum milliones erunt reuoluendi, dum vel riuulus, nedicam Oceanus, fiat. & tamen tunc verè dici poterit, ÆTERNITAS primùm incipit. sed fiat hoc iterum, & alius seu fluuius, seu mare, ex his tam raris guttulis colligatur, iterum toto illo tempore exacto dicendum erit, nunc incipit ÆTER-

NI-

NITAS, & ſic deinceps in infinitum. nihil hîc eſt quod quis addubitet, nam finiti ad infinitum nulla eſt proportio. At hoc nobis ideò mirabile videtur & incredibile, quia id imaginatio noſtra non capit, nequit aſſequi tam remota; nō penetrat hîc, infinitum eſt, impenetrabile eſt. & hæc etiam cauſa aliqua, quòd intellectus noſter ad cogitandā ÆTERNITATEM tam difficulter adducatur, quia erubeſcit quodammodo aut indignatur, in eo ſe fatigari, quod penetrare nō poſſit. ſed huic malæ verecundiæ cedendum non eſt. impellendus & cogendus eſt intellectus, vt ſaluberrimam hanc cogitationem quotidie ſuſcipiat, & ſaltem in his talibus ſimilitudinibus perpendendis

sese exerceat, nunquam errabit, nunquam nimis multos, nunquam tot annorum milliones cogitabit, quin sint plures atque plures in infinitum. res hæc certa est & extra controuersiam. Daniel vates quò ÆTERNITATIS incomprehensibilem extensionem melius efferret, hoc pronunciauit: cap. 12. * Qui autem docti fuerint, fulgebunt quasi splendor firmamenti, & qui ad iustitiam erudiunt multos, quasi stellæ in perpetuas Æternitates. * quod ita enunciauit, ac si dixisset: ad explicandam ÆTERNITATEM verba non suppetũt; non possum plus dicere, etsi plus esset dicendum. in quo tamen, auxesin duplicem verbis addit propheta, cùm ÆTERNITATES, dixit,

& PERPETVAS. & quidem, si vna est interminabilis. quid erunt duæ, decem, centum, mille, imò perpetuæ? quod si animum, aut annos MAGNOS millies multiplicatos ÆTERNITATI conferamus, ecquam illius partem explicabimus? aiunt octauum cœlestem orbē plus quam lentissimè moueri, & licet quotidie primi mobilis raptu circumuoluatur, suo tamen motu nō nisi singulis triginta sex millibus annorum, in orbem plenè circumuoluendum. & hoc temporis spatium, * Annum Magnum, annum vertentem & Platonicum * appellant, comparemus hoc totum cum ÆTERNITATE, & ad illam non nisi momentum, instans, horologij minutum erit. Verè dixit

Boëtius: instans seu punctum temporis, & decem millia annorum, sibi similiora sunt, quàm decem millia annorum & ÆTERNITAS. S. Ioannes 1. epist. cap. 2. * filioli, inquit, nouissima hora est. * & tamen hoc ante mille sexcentos annos dixit. verissimè ergò dixit D. August. in Psal. 145. omnis res quæ finem habet, breuis est. ÆTERNITAS in verbo, quatuor syllabis cōstat, in se sine fine est. Ama æternitatem; nullo fine regnabis cum Christo, si finis tibi Christus est.

## *Sexta conclusio.*

CRedibile non est hominē, præsertim priscâ religione imbutum, tam impotentis & effrenati animi reperiri ( modò non viuat

vt pecus & ſtudio in præceps eat; nam, impius cùm in profundum peccatorum venerit, contemnit) Prou. 18. qui ſi ſemel de die, vel horulæ partem, huic ÆTERNITATIS meditationi tribuat, imò ſi quauis hebdomade vel ſemel de ÆTERNITATE ſeriò cogitet, non mutet vitam in longe meliorem. & homo fiat alius, è ſuperbo ſubmiſſus & modeſtus, ex iracundo mitis & manſuetus, ex impuro caſtus & continens, ex ebrioſo tēperans & ſobrius, imò hic talis, verè religioſus fiet, animo certè, ſi nō veſte. Sed non raptim, non obiter & perfunctoriè hîc tranſeundum: trutinanda res eſt & perpendenda, affigenda eſt cogitatio, & animo reuoluendum identidem ÆTER-

NVM, ÆTERNVM, ÆTERNVM, quod nunquam habebit finē nunquam, nunquā; quod sæculis innumeris incōprehēsibilibus, infinitis durabit, & non cessabit vnquā durare: hoc, inquam, attentiùs considerandum, & velut cibus ruminandum. cibus etsi pretiosus & salubris, si non teratur dentibus, & digeratur, venenum est non alimētum; omnis generis morbos creat, hæret aliquamdiu in corpore, sed nil boni succi generat. ita prorsus, salubres sunt & sanctæ cogitationes de morte, de iudicio, de cœlo, de inferis, longè tamen saluberrima est cogitatio de ÆTERNITATE, quæ meritò dici potest quinta essentia: sed hæc veluti pretiosus cibus, non ingerēda tantùm, sed &

digerenda eſt. homo ſolus, curis vacuus, attentus, hæc talia inter ſe conferat. quod niſi fiat, pænè omnis rerum diuinarum lectio, & auditio erit ſine fructu. multi contiones multas audiunt, quædã & ipſi legunt, vix quidquam inde proficiunt, quia nec lecta nec audita expendunt. tranſeunt omnia, & antequam in opus prodeant, elabuntur. immorandum eſt nonnihil auditis & lectis, & voluntas ijs erudienda. hoc à Beatiſſimâ Virgine Dei matre diſcimus: * Maria autem conſeruabat omnia verba hæc, conferens in corde ſuo.

## *Septima concluſio.*

NEmo credit, aut certè nemo intelligit & perpendit, hæc

Christi clarissima verba. * Intrate per angustam portam, quia lata porta & spatiosa via est quæ ducit ad perditionem, & multi sunt qui intrant per eam, quàm angusta porta & arcta via est, quæ ducit ad vitam, & pauci sunt qui inueniunt eam! Mat. 7. & repetit hoc idem per hos l. Luc. * Contendite intrare per angustam portam, quia multi, dico vobis, quærent intrare & non poterunt. * Luc. 13. quicunq; ait Aug. ser. 64. de verb. irridet hanc fidem, vt ideò putet, non sibi esse credendum, quia non videt: quando venerit quod non credebat, erubescit, confusus separatur, separatus damnatur. Refert Hiero. Platus, lib. 1. de bono stat relig. cap. 6. non longè post institutam à D.

Francisco nouam familiam, Bertoldum eiusdem familiæ virum insignem, eâ dicendi vi atque libertate, cōtra certum quoddam vitium, pro suggestu disseruisse vt femina eius sibi conscia in mortuam conciderit; mox vniuersâ concione in preces procumbente, exanimem reuixisse, & cur in vitam redire sit iussa, & quid in orbe alio viderit, in hunc modum narasse. Cùm starem ad tribunal Dei, steterunt vnà mecum sexaginta millia animarum, quæ ex omnibus mundi partibus, diuerso mortis genere ad iudicem euocabantur. ex omni hoc numero, tres solùm piacularibus flammis sunt addictæ, in reliquas omnes, æterni supplicij lata est sententia. Eheu! huic feminæ narranti non

crederem, nisi prius credidissem Christo tam seriò affirmanti: * Spatiosa via est quæ ducit ad perditionem, & multi sunt qui intrant per eam: arcta via est quę ducit ad vitã, & pauci inueniunt eam. * Mat. 7. quis verò credat, non sexagenis, sed tot alijs millennis millibus hominum æternum supplicum à Deo decretum esse, nisi hoc persuaderet summa & infinita Dei maiestas & peccati contra hanc inexplicabilis malitia, & diuinæ scripturæ apertissima testimonia. Iobus trepidat: * Vbi nullus ordo, sed sempiternus honor inhabitat. cap. 10. Matthæus affirmat. * Discedite à me maledicti, in ignem æternum. cap. 25. Ecclesia pronũciat: * Peccantem me quotidie & nõ me pœniten-

nitentem, timor mortis conturbat me, quia in inferno nulla est redēptio. Offic. mort. NVLLA, NVLLA, quod & ij, qui in gratiâ Dei viuūt bonæ mētis & volūtatis homines, satis caperent, quantis tormētis essent die iudicij per iudicis sententiam liberandi, & quantis gaudijs æternùm permansuris cumulandi, nec horam quidem differēt, quin vana vanis, mortuos mortuis, & suis mundum amatoribus relinquerent, & ipsi eam potissimùm religionem amplecterentur, in quâ Deo maximè placerent, Deumque plurimum & amarent & laudarent per omnem vitam, ob illud conferendum sibi æternum, duplex beneficium, in liberatione à gehennâ, in donatione paradisi. Affirmat

hoc D. Greg. lib 10. mor. cap. 12. Mala. inquit, vitæ præsentis tantò durius animus sentit? quantò pensare bonum quod sequitur, negligit. & quia non vult præmia considerare quæ restant, grauia æstimat, esse quæ tolerat. at si semel quisque ad æterna se erigat, atque in his quæ incommutabiliter permanent, oculum cordis figat, propè nihil esse hoc conspicit, quicquid ad finem currit. Idem: carmen in nocte, inquit, lib. 26. mor. 102. in c. 35. Iob. est lætitia in tribulatione; quia etsi pressuris temporalibus affligimur, spe tamen de æternitate gaudemus. eodem prorsus modo ratiocinatus est disertè Augustinus: in Psal. 39. cùm attenderis, inquit, quid sis accepturus,

omnia tibi erunt vilia quæ pateris, nec digna æstimabis pro quibus illud accipias. nam vtiq; fratres, pro æternâ requie, labor æternus subeundus esset. æternam felicitatem accepturus, æternas passiones sustine deberes. sed si æternum sustineres laborem, quando venires ad æternam felicitatem? ita fit vt necessariò temporalis sit tribulatio tua, quâ finitâ venias ad felicitatē infinitam. & appende mille annos contra æternitatem: quid appendis cum infinito quantumcunque finitum? decem millia annorum, decies centena millia, si dicendum est, & millia millium, quæ finē habent, cum æternitate cōparari non possunt. Huc accedit, quia non solùm temporalem voluit laborem

tuum Deus, ſed etiam breuem: aliquot duntaxat diecularum eſt tota vita hominis. Licet ergò quis per omne vitæ ſpatium, laboribus, ærumnis, doloribus varijs atteratur; carcerem, & plagas, famem & ſitim nullo non die toleret, ad diē vſq; vltimam; exigui temporis moleſtiam ſubijſſe dicendus eſt: pauci dies ſunt tota vita hominis, & leuis & breuis labor eſt, quo tranſacto, regnum æternum ſuccedet, ſine fine felicitas; veniet æqualitas angelorum, veniet hæreditas Chriſti, veniet cohęres Chriſtus. pro quanto labore quantam mercedem accipimus? Idem Aug. alibi: In Pſ. 91. nimis profundæ factæ ſunt cogitationes Dei. vbi eſt cogitatio Dei? ad præſens habenas laxat, ſed

postea astringet. noli gaudere ad piscem, qui in escâ exultat, nondū traxit hamum piscator. nam ille iā habet hamum in faucibus, & quod tibi videtur longum, breue est: omnia citò transeunt. quid est longa vita hominis ad æternitatem Dei? vis esse longanimis? vide æternitatem Dei. nam attendis ad dies tuos paucos, & diebus tuis paucis vis impleri omnia? vt damnentur omnes impij, & coronentur omnes boni. istis dieb9 tuis vis hæc omnia impleri? implet ea Deus in tempore suo. æternus est, tardat, longanimis est: tu autem dicis: ideò ego non sum longanimis, quia temporalis sum. sed in potestate habes: iunge cor tuum æternitati Dei, & cum illo æternus eris. Si iam Chri-

ſtian9 es, & benè eruditus, dicis: Deus iudicio ſuo reſeruat omnia. Boni laborant, quia flagellantur & filij, mali exultant, quia damnantur vt alieni. Duos filios habet homo; alterum caſtigat, alterum dimittit. facit vnus malè & non corripitur à patre: alter mox vt ſe mouerit, colaphis cæditur, flagellatur. Vnde ille dimittitur, & ille cæditur? niſi quia huic cæſo hæreditas ſeruatur, ille autem dimiſſus exhæredatus eſt. videt eum non habere ſpem, & dimittit eum, vt faciat quod vult. puer autem qui flagellatur, ſi cor non habuerit & imprudens fuerit & ſtultus, gratulatur fratri ſuo qui non vapulat, & gemit de ſe, & dicit in corde ſuo: tanta mala facit frater meus, quicquid vult facit,

contra præcepta patris mei, & nemo facit illi durum verbum, ego mox vt me mouero, cador. Stultus est, imprudés est: attēdit quid patitur, & non attendit quid illi seruetur. His, ex eodem sanctissimo & doctissimo præsule, rectè coniūgamus ista; tanquam hactenus dictorum epitomen, qualis misericordia Dei? non dicit, decies centena millia annorum labora: non dicit, vel mille annos labora: non dicit, quingentos annos labora: cum viuis, labora, in paucis annis. inde iam requies erit, & finem non habebit. Et paucos annos laboras, & in ipsis laboribus non deest consolatio; non desunt gaudia quotidiana. Sed noli gaudere in sæculo: gaude in Christo, gaude in

lege eius. Verum est ergo quod dixit Apostolus: Etenim quod ad præsens est, temporale est, & leue tribulationis nostræ, iuxta incredibilem modum, æternum gloriæ põdus operatur in nobis. Ecce quantum pretium damus, quodammodo vnam siliquam, ad accipiendos thesauros sempiternos: siliquã laboris ad requiem incredibilem. Gaudes ad tempus? noli ibi fidere: tristis es, ad tempus? noli desperare. non te corrumpat felicitas, & non frangat aduersitas. Promittit Deus vitam æternam, contemne temporalem felicitatem: minatur ignem æternum, contemne dolores temporales. Concludamus hęc cum eodem diuino scriptore: Ergo amemus vitam æternam, & ex

eo nouerimus quantum pro vita æterna laborare debeamus, cum videmus homines amatores præsentis vitæ temporalis atque finiendæ, sic pro illa laborare, vt quando venerit metus mortis, quidquid possunt, faciant, non vt auferant sed vt differant mortem. quantum laborat homo, quando mors imminet, fugiendo, latendo, quidquid habet dando, & se redimendo, laborando, cruciatus, molestiasque sustinendo, medicos adhibendo, & quidquid aliud homo potest. Videte quam consumptis laboribus & facultatibus suis, vt aliquantum viuat, potest facere; vt semper viuat, non potest. Si ergò labore tanto, tanto conatu, tantis impensis, tantâ instantiâ, tantâ vigilantiâ, tã-

tâ curâ agitur, vt aliquantulũ plus viuatur: quomodo agendum eſt vt SEMPER viuatur? Et ſi prudentes dicuntur, qui omnibus modis agunt vt differant mortem, & viuãt paucos dies, ne perdant paucos dies: quàm ſtulti ſunt qui ſic viuunt vt perdent diem æternum.

Cogitate hæc, ô mortales, & antequam æterni ſitis, ſiue in gaudiis ſiue in tormentis, ÆTERNITATEM præuidete. omnia tranſeunt, ſola reſtat, nec tranſibit ÆTERNITAS.

## PARAGRAPHVS I.

### *Æternæ mortis ſupplicium.*

APud Perſas carcer fuit, ſqualidus & horribilis, in quem facilis concedebatur, ideoque Lethe

dictus est. Ad inferos facilis descē-
sus, sed semel ingressis, exitus nul-
lus reperitur: gradum inde nemo
vnquam reuocauit hic Dei carcer,
vero nomine LETHE dicitur, seu,
OBLIVIO, sic enim Deus damna-
torum obliuiscitur, vt eorum ad
gratiam recordaturus non sit, in o-
mnem ÆTERNITATEM. Infer-
nus verè obliuionis terra est, idque
(quod pius & eruditus scriptor ob-
seruat) duplici de causa. quia, in-
quit Francis. Titelman. in Psal. 87.
qui illic sunt, nō sunt amplius Dei
memores in bonum, neque vllam
habent priorum memoriam, nisi
quæ affligat. omnium enim pom-
parum, voluptatum, delitiarū, aut
obliuio est, aut non sine cruciatu
recordatio. Sed & à Deo atq; an-

gelis flammea hæc damnatorũ regio obliuioni data est, quia qui illic degunt, nunquam inde sunt educendi. Inter nos & vos, clamat Abraham, chaos magnum firmatum est, vt hi qui volunt hinc transire ad vos non possint, neque inde huc transmeare, Luc. cap. 16. O chaos metuendum! ô tormentorum æternitatem horrendam! Sepulchra eorum, domus illorum in æternum, Psal. 48. talia sibiipsis struunt palatia impij: mortuus est autem & diues, *& sepultus est in inferno.* ô profundum sepulchrum! hoc mausolæo, hic Lazari tortor est conditus, cui pro lectulo flamma, sitis pro nectare, pro dapibus sulphur, pro tripudijs est desperatio. Concionem non tam longam,

quàm horrendam dictauit. Ezechieli Deus cap. 40. in hæc verba: *Et dices saltui meridiano: audi verbū Domini, hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego succēdam in te ignem, & comburam in te omne lignum viride, & omne lignum aridum, non extinguetur flāma succensionis.* quod nunc cedri, quod impij homines in hac vita & virent fortunæ successu, & arēt virtutum inopiâ. Audite ergo vos, & virentia, & arida ligna, succendetur ignis, & flāma succensionis non extinguetur. In gehenna, quò vos properatis, nulli dies festi sunt, quibus succēsa fornax interquiescat. æternus dolor, æterna mors, æternus luctus, nullis intermiscendus vnquam solatijs noctes atque dies, insopita

peruigil, inextincta in vos flamma vindicabit; viuetis ad assiduam, perpetuam mortē. Augustino (tomo 10. serm. 112. de Mart. massa candida.) id credite, tam disertè quàm grauiter monenti: Habebūt, inquit, impij in cruciatibus vitam: sed qui viuunt in tormentis, cupiunt (si fieri possit) finire talem vitam, & nemo eis dat interitum, vt nemo auferat cruciatum. Sed vide scripturam loquētem & discernentem, non est dignata talem vitam vocare vitam. In cruciatibus, in tormentis, in ignibus sempiternis, noluit appellare vitam, vt ipsum nomen vitæ laudis sit, non mœroris; vt vbicunque audis vitam, tormenta non cogites. nam in tormētis esse semper, æterna mors est, nō

aliqua vita. Ipsam vocant scripturæ mortem secundam, post hanc primam, quam omnes humanæ conditioni debemus. Etiam mors secunda, mors vocatur, & nemo tamen ibi moritur: satiùs & melius dixerim, nemo ibi viuit. In doloribus enim viuere, non est viuere. Ergo illa vita in tormentis, nō est vita: & illa vita sola est, quæ beata: nec beata esse potest, nisi fuerit ÆTERNA. hoc ipsum alibi sic consignat: si anima in pœnis viuit æternis, quibus & ipsi spiritus cruciabuntur immundi: mors illa potius æterna dicenda est, quàm vita, nulla quippe maior & peior est mors quàm vbi non moritur mors.

Simillimum huic testimonium

fert Gregorius l. 9. mor. c. 49. In gehēnâ miseris erit mors sine morte, finis sine fine, quia ibi mors viuit, & finis semper incipit. Idē submonens Innocentius. Tunc, inquit, erit mors immortalis. ô mors quàm multò dulcior esses, si vitam adimeres, quàm cū cogis sic viuere! Sic est, numerus annorum apud inferos, absque numero est, nulli numerabilis. Deus ipse annū eius vltimum, in numerando illo non inueniet. post mille millia millionum annorum numerata, totidem supererunt numeranda, quibus enumeratis, non solum vltim⁹ non inuenietur, sed singuli erunt, quasi essent primi. Caino post quinque millia annorum, quos illic vixit assidue moriendo, tam adhuc

integer restat, luctuosorum annorum numerus, ac si hoc primùm die in flammeum istud ergastulum detruderetur. Et post aliquot annorum milliones, ex hoc numero consumptos, non magis decrescet ipse numerus, quàm si hac primùm horâ inciperet ardere. Et quamuis Euangelici illius opulenti heluonis tormenta ad duo millia annorũ accedant, tamen ardet adhuc & æternùm ardebit & nec guttulã pridem postulatam, æstuanti linguæ impetrabit.

Hæc audimus, hæc cogitamus & ridemus? nimirum res leuis est æternis flammis immori. hic quæri posset non immerito. ⋆ Vbi lachrymæ vestræ, ô ridiculi mortales? ⋆ tales certe sumus, ob pau-

cos obolos, ob paruam iacturam, lachrymarum grandes guttas fundimus, immensum, irreparabile damnum, hilari cachinno decoquimus. Ad iudicem hominem euocati trepidamus; ad Dei tribunal, magnis quotidie passibus, vel nolentes imus, & in via libere iocamur; mare nauigaturi, pericula formidamus; ad ipsam totā ÆTERNITATEM ridibundi currimus.

Votum est B. Bernardi æquissimum, serm. de S. Apost. Petro & Paulo. Vtinam, inquit, saperent, vtinam, vtinam; & quorsum hæc nobis, Bernarde, sapientia? Vt æternitatis imago reformetur in nobis; videlicet, vt præsentia moderemur per sapientiam, præterita per intelligentiam dijudicemus, nouis-

ſima prouideamus ad cautelã. Diuini Pauli non votum hîc habemus, ſed præceptum, nec enim Epheſis optat, ſed imperat. * Videte itaq; fratres, quomodo cautè ambuletis, non quaſi inſipientes, ſed vt ſapientes, redimentes tempus, quoniam dies mali ſunt, * Epheſ. cap. 5. circumſpectè, diligenter accurate negotium ſalutis curandum eſt, inſipientiſſimi ſunt, qui breue hoc tempus, felici æternitati comparandæ conceſſum, non expendunt, ſed prodigunt in vaniſſimas oblectatiunculas, iocando, ludendo, otiando cœlum mercaturi. nō fabulis redimendum eſt tempus, non otio vel poculis, ſed crebris precibus, ſerio labore, conſtanti induſtriâ. Auguſtinus, profanis eti-

am negotijs, nōnihil temporis suffurandum docens quando, inquit, aliquis tibi litem infert, perde aliquid, vt Deo vaces, non litibus; id enim quod perdis, pretium est tēporis. Sicut enim das numos, & panem emis, sic perde numos, vt emas tibi quietem & tempus vacandi Deo, hoc enim est tempus redimere.

Ita quarumuis rerum dispendio, bene agendi opportunitas est comparanda, quoniam dies mali sunt. dies vitæ huius plenissimi sunt doloribus, periculis, tentationibus, ærumnis, quæ bene agēdi occasionem vel adimunt, vel minuunt, inquit Anselmus, quod si occasionem istam elabi, & vitā nostram in meris melioris vitę propositis sinamus

effluere, non erit vel momentum amplius, quo neglecta reparemus. Vita nostra, inquit Nazianzenus in sent. quasi mercatus est, cuius dies cum abierit, tempus amplius non erit emendi quæ velis. Nunc ergo emendum est, dum sunt nundinæ, nunc pie viuendum est, dum vires suppetunt. hoc ipsum Ecclesiastes cap. 10. identidem inculcat; *quodcunque facere potest manus tua, instanter operare. hoc ipso tẽporis & occasionis stimulo sæpius nos vrget Apostolus; * Dum tempus habemus, bonum operemur ad omnes, quia hora est iam nos de somno surgere. Gal. cap. 5. Tu dormis, inquit Ambrosius, & tempus tuum non dormit, sed ambulat, imo volat. Bene illi, bene illis
 omni-

omnibus, qui hæc nō cogitant tantum, ſed & opus monſtrant & ita viuunt, vti vixiſſe ſe volent, cum moriendum erit, faciuntq́; ea, quæ in æternitate conſtituti, feciſſe ſe gaudebunt. LEVIS NVNC NEGLECTVS ÆTERNVM FIT DISPENDIVM.

PARAGRAPHVS II.

*Æternæ vitæ præmium.*

Vita in cœlo verè vitalis; & perfecta vita eſt; quâ animalis, quâ humana quâ angelica, quâ diuina eſt. Viuit ibi memoria, recordatione omnium preteritorum: viuit ibi intellectus, cognitione & viſione Dei: Viuit ibi voluntas, omniq; bono fruitur. Pari modo, viuit ibi appetitus tam concupiſci-

bilis; quem vocant, quàm irascibilis: viuunt sensus omnes, suisque fruūntur delitijs. Hæc vita delitias omnes, opes, honores, & omnium vitarum, sensuum, potentiarum oblectamenta includit. Summo huius vitæ desiderio æstuans Augustinus (lib. 22. de ciuit. Dei cap. 30.) exclamat, * Quanta erit illic felicitas, vbi nullum erit malum, nullum latebit bonum: vacabitur Dei laudibus, qui erit omnia in omnibus. Beati qui habitant in domo tua, Domine in sæcula sęculorum laudabunt te. Omnia membra & viscera incorruptibilis corporis, proficient in laudibus Dei. Vera ibi gloria erit, vbi laudantis nec errore quisquam, nec adulatione laudabitur. Verus honor, qui nulli ne-

li negabitur digno, nulli deferetur indigno, sed nec eum ambiet vllus indignus, vbi nullus permittetur esse nisi dignus. Præmiũ virtutis erit ipse, qui virtutem dedit, & qui se ipsum, quo melius aut maius nihil possit esse, promisit. quid enim est aliud quod per Prophetam dixit? Ero illorum Deus & ipsi erunt mihi plebs, ego ero quęcũque ab omnibus, honeste desiderantur & vita, & salus, & victus, & copia, & gloria, & honor, & pax, & omnia bona: sic enim & illud recte intelligitur, erit Deus omnia in omnibus; ipse finis erit desideriorum nostrorum. Atque id etiam beata ciuitas illa magnum in se bonum videbit, quod nulli superiori vllus inferior inuidebit, sicut in corpore

non vult oculus esse, qui est digitus; cùm membrum vtrumque cõtineat totius carnis pacata compago: * & subdit to. 3. c. 60. *ibi vacantes in Sabbatho requiei videbimus quoniam suauis est Deus, quo pleni erimus, quando ipse erit omnia in omnibus. O ergo chara veritas, vera æternitas, æterna felicitas, Deus meus! * Auctor libro de spiritu & anima, eandem hanc vitam sic compellat:* Non est in te corruptela, nec defectus, nec senectus, nec ira, sed pax perennis, gloria sollennis, lętitia sempiterna, solennitas continua. Verè tantum gaudium & exultatio, flos & decus iuuentutis, & perfectæ salutis. Nõ est in te heri nec hesternum, sed est idem hodiernum. Tibi salus, ti-

bi vita, tibi pax est infinita; tibi Deus omnia. Gloriosa dicta sunt de te, ciuitas Dei: sicut enim lætantium omnium habitatio est in te, nullus in te timor, tristitia nulla: desiderium omne transit in gaudium, dum presto est quidquid optatur & quidquid desideratur, abundat. Inebriabuntur ab vbertate domus tuæ, o Deus, & torrente voluptatis tuæ potabis eos: quoniam apud te est fons vitæ, & in lumine tuo videbimus lumẽ, cum videbimus te in te, & nos in te, & te in nobis, visione cõtinua & felicitate perpetua.

Hæc tamen perpetua felicitas, breuissimo tempore & labore non adeo magno, à quolibet hominum cõparari potest. Ingemiscens Christus in plebem: Misereor, inquit,

ſuper turbam, quia ecce iam triduo ſuſtinent me, Marc. 8. Suauiſſime Ieſu triduum nunc numeras, quo ſuſtinemus te, & cur, Chriſte, non numeras æternitatem dierum, quibus in cælo perpetraturus es nobis immortale gaudium? en quàm facile ſit, breui labore, æternam mereri gloriam? minima Deus obſequia numerat, & in pretio habet: pilos numerat per caput ſparſos, & guttas ſanguinis pro ſe fuſi, nõ numerabit? Liceat ergo cum B. Hieronymo proclamare: O quanta beatitudo, pro paruis magna recipere, æterna pro breuibus, & habere Dominum debitorem! At durum eſt, inquis, tam multa quotidie pati, durum eſt mori, ſint licet cætera facilia omnia. Quid, mi

Christiane, & inaniter quereris, & pueriliter? an nescis illud? scio me ascendere, vt descendam, virere vt arescam, adolescere, vt senescam; viuere, vt moriar; mori autem vt sim beatus æternum: Spera ergo in Domino, in sæculis æternis, in Domino Deo forti in perpetuum.

Augustinus adhuc, sermone 64. mihi in mente est, qui de verbis Domini: Conclusit, inquit, Dominus cum hæc verba diceret, sic: Ibunt isti in ambustionem æternam iusti autem in vitam æternam. hæc est vita æterna quæ nobis promittitur, quia amat homines viuere in hac terra, promissa est illis vita: & quia multum timent mori, promissa est illis, æterna vita. quid amas? viuere, hoc habebis: quid times?

mori, non patieris, Sed & illi qui torquebuntur in pœnis, velle habent mori & non possunt, non ergo magnum est, diu viuere, aut semper viuere, sed magnum est BEATE VIVERE.

Ergo in cœlo viues, non moriturus: illic beatè viues, nam nec patieris, nec pati poteris. Ibi quod optabis possidebis & possidere desiderabis; pelli possessione non poteris, & hoc te satiabit. Eò certè famem & sitim suam omnem differens Dauid; Satiabor, inquit, cum apparuerit gloria tua, Psal. 16. noua & mira vox in rege: mensam cibis offertissimam habet, & quasi famelicus saturitatem sperat, ex mēsa non sua. prorsus esuriebat Dauid alienas dapes, & ardenter sitiebat

cæleste nectar. quid enim est omnis regum omnium luxus? inopia & mendiculorum ollulæ, si cœleste cogitetur epulum. Comedite, dicet rex cæli, & bibite, & inebriamini, Charissimi, Cantic. c. 5. Conuiuium hoc finem non habet; nihil illi triste succedet: quod hodie est, æternum erit. Neque se cõtinet Augustinus, quin iterum exclamet: * O vita vitalis, vita sempiterna, & sempiternè beata! Vbi gaudium sine mœrore, requies sine labore, opes sine amissione, sanitas sine lãguore, * Manual. c. 7. de gaud. parad. (verè nil tale in hac vita) abũdantia sine defectione, vita sine morte, perpetuitas sine corruptione, beatitudo sine calamitate, vbi omnia bona in charitate perfecta,

vbi plena scientia in omnibus & per omnia, vbi præsens maiestas Dei conspicitur, & hoc vitæ cibo, mens intuentium satiatur, vident semper & videre desiderāt, sine anxietate desiderant, & sine fastidio satiantur.

Et vt scias, mi Christiane, hanc tam excellentem gloriam, has tam sublimes opes, hoc regnum emi posse, audi eundem August. in Ps. 93. post mod. Venale est, ait Augustinus. venale est, quod habeo, dicit tibi Deus eme illud quid habes venale? Requiem, inquit, venalem habeo; eme illam. dicis ei: quantum valet? pretium eius labor est. quanto labore digna est requies, quæ non habet finem? Si verum vis comparare, & verum iudi-

care, æterna requies, æterno labore recte emitur. Verum hoc est: sed noli timere; misericors est Deus. Si enim haberes æternum laborem, nunquam peruenires ad æternam quietem. Ergo, vt aliquando peruenias ad id quod emis, non in æternum laborandum est, non quia non vales tanti, sed vt possideatur quod emitur. Digna est quidem emi labore prepetuo, sed necesse est vt labore temporali ematur. Decies centena millia annorum habent finem. Qnalis misericordia Dei! nec dicit: decies centena millia annorum labora. non dicit: Vel mille annos labora. non dicit: quingentos annos labora; sed, cum viuis, inquit, labora in paucis annis. Inde iam requierit, & finem non

habebit. Et adhuc audi. Domine, secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo exhortationes tuæ iucundauerunt animam meam. Et paucos annos laboras, & in ipsis laboribus non deest consolatio, non desunt gaudia quotidiana: sed noli gaudere in sæculo, gaude in Christo. Ecce quantum pretium damus: quodammodo vnam siliquam, ad accipiendum thesauros sempiternos? * Ergo, ô Christiani, ergo nos ipsos cum eodem exhortemur.

Ponamus nobis ante oculos talem vitam, cum promittitur ÆTERNA, vt remoueamus ab illa quidquid hic molestum patimur; facilius enim inueniemus quid ibi non sit, quàm quid ibi sit. Et tamē

venale est; eme si vis. nec multum exæstues de re magna, propter pretij magnitudinem tantum valet, quantum habes. noli quęrere quid habes sed qualis sis. Res ista te valet; tantum valet, quantum es tu Te da, & habębis illam, quid exæstuas? quid turbaris? nũquid quæsiturus es te, aut empturus es te? Ecce tu qui es, qualis es, da te & habebis illam. Sed malus sum, inquies, & forte me non accipit? Dã do te illi, bonus erit. Vt huic fidei promissioniq́; te des, hoc est bonũ esse. Cùm autem bonus fueris, pretium ipsius rei eris, & habebis non quod dixi solum, salutem, incolumitatem, vitam, & sine fine vitam. non hoc solum habebis. adhuc alia tollo. Non enim ibi erit

lassari & dormire, esurire & sitire, crescere & senescere; quia nec nasci erit vbi numeri integri manent. Numerus qui est, ipse est, nec opus est vt augeatur, quia non ibi fit vt minuatur. Ecce quanta tuli, & nōdum dixi quid ibi erit; quia illud nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascēdit. 1. Cor. 2. Vnde enim ascenderet in cor meum, vt dicerem, quod in cor hominis non ascendit.

Et quia hîc per Augustini libros quasi per hortos ad cœlestem paradisum deducti sumus, eiusdem disertissimi & sanctissimi doctoris verbis priora consignemus. * Si quotidie, inquit, oporteret omnia nos tormenta perferre, si ipsam gehennam longo tempore tolerare, vt

Christum in gloria sua videre possemus, & sanctis eius sociari, nūc dignum esset pati omne quod triste est; vt tanti boni, tantæq; gloriæ partticipes haberemur? Insidientur ergo dæmones, parent suas tentationes, frangant corpus ieiunia, premant carnem vestimenta, labores grauent, vigiliæ exiccēt, clamet in me iste, inquietet me ille, frigus incuruet, cōscientia murmuret, calor vrat, caput doleat, pectus ardeat, infletur stomachus, pallescat vultus, infirmer totus; deficiat in dolore vita mea, & anni mei in gemitibus, ingrediatur putredo in ossibus meis, & subter me scateat, vt requiescam in die tribulationis, & ascendam ad populum accinctum nostrum. Quæ enim e-

rit iustorum gloria? quam grandis sanctorum lætitia, cum vnaquæq; facies fulgebit vt sol? cum ordinibus distinctis populum suum Dominus in regno Patris sui cæperit recensere, & meritis atq; operibus singulorum promissa præmia restituet, pro terrennis cœlestia, pro temporalibus sempiterna. Man.15.

Cogita ergo dies antiquos & annos æternos in mente habe: ÆTERNITATEM COGITA, ô mi homo, COGITA, COGITA æternantes pœnas & æternantia gaudia, nec vnquam (securus polliceor) de vlla re aduersa conquerêris; vox illa tibi nunquam excidet: hoc graue nimis, hoc intolerabile, hoc nimis durum est; omnia tolerabilia esse dices & facilia, nec vnquam

tibi magis placebis, quàm cùm ceris afflictissimus.

Refert Ioannes Moschus, cap. 141. Olympium singularis patientiæ senem, in cœnobio Gerasimi ad Iordanem quascunq; molestias patientissimè tulisse, intuitu æternorum. cumque eum de via nescio quis religiosus hospes conuenisset: Et quomodo tandem, mi Olympi, in hac cauea, in tanto æstu, inter cyniphes & muscarũ examina durare potes? subiecit Olympius; & fili, inquit, hæc læuia sunt: ista tolero, vt cruciatus illos intolerabiles, æternos euadam; cyniphes patior, vt vermem effugiam immortalem; hos æstus perferre facile est ei, qui ignem metuit æternum: hęc mea etsi molesta sint, sunt tamen

breuia, & finem habebunt, illa nullum. Veritas te amat Olympi, & sapientia; tam enim hæc sapienter quàm verè dixisti. Vtinam essent multi, qui hæc tecum cogitarent, multi quoque forent qui hæc tecũ tolerarent.

## PARAGRAPHVS III.

### *Epilogus dictorum omnium.*

ZEuxes inter prisci æui pictores laudatissimus, operi suo morosius & diutius quàm artifici tam eximio conueniret, immorari dicebatur; cumque interrogaretur, cur tam exactè quaquauersùm omnia, & tam moroso lentoque penicillo effingeret? Diu, respondit, pingo, * quia æternitati * pingo. Et nos quoque omnes * æternitati pingi-

mus; * quidquid enim operũ facim' sic ad æternitatem spectat, vt quiuis verè dicere possit, ÆTERNITATI scribo, lego, cano, oro, laboro; quidquid facio, dico, quidquid etiam cogito, ÆTERNITATI cogito, quod si hæc nostrorum laborum omnium est ratio, non ergo volante aut oscitante, sed attentâ pingamus manu, vt perfectè elaborata opera, in ÆTENITATEM trãsmittamus. omnia certè eò mittenda sunt, vel ad supplicium, vel ad præmium.

S. Gregorius, lib. 11. in Iob cap. 3. Vigilanti curâ, inquit, per cuncta opera, intentio nobis nostra pẽsanda est, vt nil temporale, in his quæ agit, appetat, sed totam se in soliditate ÆTERNITATIS figat.

In omnibus ergo operibus tuis esto perfectus: ora, stude, patere, certa, labora æternitati: viue Deo, viue cœlo, viue ÆERNITATI. Verè Diuus Bernardus, serm. 15. ad Cler. Non transeunt, inquit, opera nostra vt videntur, sed temporalia quæque, veluti æternitatis semina iaciuntur: stupebit insipiens, cum ex hoc modico semine, copiosam viderit exurgere messem, seu bonam, seu malam, pro qualitate sementis. hoc qui cogitat, nullum paruum putat esse peccatum, eò quod futuram messem potius æstimet quàm sementem. O periculosam & miserabilem filiorum Adæ insaniam! ad infinitorum ac æternorum bonorum possessionem cõditi sumus, vt quid nos toto affectu

ad fugaces vanissimasq; reculas abijcimus? Deus nos cœli hæredes æternitatis possessores scripsit, quid tam auidè terram inhiamus, in vanitatum nostrarum inuolucris miserè perituri? Sapiamus, dum licet & * viuamus æternitati, magnisq; quotidie passibus ad eam tendam' Via breuis & angusta, terminus est amplissimus. Sed ô miseros nos, aut fatuos! Æternam obtinere vitam volumus, & nolumus viam insistere ad vitam: illic esse cupimus, illuc ire refugimus. Nemo est qui beatus esse nolit. Nemo est, inquit Augustinus, (serm: de Martyr, qui massa candida vocantur. cap. 2. & 3.) quocunque genere vitæ electo, qui non beatam vitam cupiat. *Beata ergo vita communis est omni-

um possessio; sed quà veniatur ad eam quà tendatur, quo itinere tẽto perueniatur in controuersia est: ac per hoc si quæramus beatam vitam in terris, nescio vtrum inuenire possimus non quia malum est quod quærimus, sed quia non in loco suo quærimus. Alius dicit: beati qui militant. negat alius, & dicit. beati qui agrũ colunt & hoc negat alius, & dicit: beati qui in foro, populari claritate versantur, causasque defendunt. & hoc alius negat, & dicit: beati qui iudicant & potestatẽ habent audiendi & discernendi. negat hoc alius, & dicit. beati qui nauigant multas regiones, discunt multa, colligunt lucra. Videtis, charissimi, in omni illa multitudine generum viuendi,

non placere vnum omnibus, & tamen certa vita placet omnibus.

Beatitudo ergo non hîc expectãda, sed alibi quærenda, nec nisi per bonam mortem inuenienda. Etiã mali bonam mortem appetunt, sed bonam vitam fugiunt. bene mori felicitatis est; bene viuere, laboris: illud sine isto non obtinetur. æternitas à morte pendet, mors à vita bona vel mala. elige nunc: perisse semel, æternum est perisse. Anni sunt non multi, cum vir alti sanguinis, & perspicacis ingenij, sed religionis nouitiæ, interrogatus, quid de austera religiosorum hominum quid de aliorum licentiore vita sentiret; respondit: cum istis mallem viuere, cum illis mori mallem. argutè hoc quidem, sed etiam Chri-

ſtiane ſic reſpondere potuiſſet: cū ijs venire volo, quibuſcum moriturum me cenſeo. Sic & Balaami votum non malum fuit. * Moriatur anima mea morte iuſtorum.* Nū. cap. 23. ſed prudentius, ſibiq; vtilius dixiſſet Balaam: * Viuat anima vita iuſtorum, vt moriatur morte iuſtorum. quiſquis enim vitā piorum viuit, mortem quoq; piorum obibit: quiſquis vitam degit impiorum, eorundē & morte interibit, idque ſemel & ſemper.

Lamachus Centurio, admiſſi erroris increpabat militem, qui vt culpam dilueret, deinceps nil tale admiſſurum ſe promiſit. Cui centurio: In bello, inquit, bone vir, non licet bis peccare. Plutarchus in Lacon. In morte, eheu, nec vel ſemel

quidem peccare licet. nam hoc tale peccatum est irreuocabile. semel mortuus es, semper mortuus es; semel malè mortuus es, semper damnatus es. hanc mortem corrigere, hanc damnationem excutere per omnem æternitatem non poteris. Turpem, aiebat Iphicrates, imperatoris esse hanc vocem: nō putaram. Turpior est & longè damnosior hęc Christiani: non putaram, inter castam & voluptuariam vitam tanti interesse; non putarā, ab eâ totam pendere æternitatem; tam citò me moriturum sanè non putaram. Eheu quam somnolenter æternitatis negotium agimus! cùm mortalis hęc vita nostra, nec momentū quidē sui certum habeat: certoq; sit certius hinc esse emi-

grandum, & quidem incertissimâ horâ, cumque hora illa venerit, nō tam vixisse tibi videberis, quam momento ad mortem euolasse. Inquilinus es, non possessor: domus locata est tibi, non donata; etsi nolis, migrabis. August. in Psal. 148. non habemus hic manentem ciuitatem quærit Baruch diuinus vates, cap. 3. * Vbi sunt principes gētium, & qui dominantur super bestias quæ sunt super terram? qui argentum thesaurizant & aurum, & non est finis acquisitionis eorum?* nunquid regna sua & gloriam adhuc retinent? Et respondet ipse sibi Propheta * exterminati sunt, & ad inferos descenderunt, & alij loco eorum surrexerunt. * migrarūt, inquit, nam inquilini erant non

possessores, domus eorum alijs locatæ sunt, illis eiectis & ad inferos ablegatis. Si quæratur vbi sint cęli principes, qui empyreum ilud sublime palatium incolunt, responderi non potest, exterminatos esse, & alios eorum loco surrexisse, sed in regno cœlesti permanere, nec ab illis vnquam successoribus extrudendos.

Coronemus nos rosis, aiunt illi solutæ & deploratæ vitæ homines, Sap. 2. nimirum rosis sese coronãt perituri quarum & decor & odor die vno euanescit. at gemmis coronantur beati, & lapillis pretiosissimis, quarum venustas non perit. In capite admirandæ illius fęminæ corona est non rosarum ex horto, nõ gemmarum è mari sed stellarum è

cœlo. ſicut ergo cœleſtes orbes ſũt incorruptibiles, ita qui illos habitant ſtabiles & immortales: *Iuſti autem in perpetuum viuent.* Sap. 5. mundana omnia caduca, cæleſtia ſunt ſempiterna. hîc labor nos fatigat non longus, illic quies nos excipit æterna. Et quid quietem ambimus ante finem laboris? adhuc in arenâ in puluere, in curſu ſumus; ſudandum, periumdum, eluctandum eſt. Optimè D. Gregorius: Hom: 37. in Euang. Si conſideremus, inquit, quæ & quãta ſunt quæ nobis promittuntur in cœlis, vileſcunt animo omnia quæ habentur in terris. Quæ autem lingua dicere, vel quis intellectus capere ſufficit, illa ſupernæ ciuitatis quãta ſint gaudia; Angelorum choris

intereſſe, cum beatiſſimis ſpiritibus gloriæ conditoris aſſiſtere, præſentem Dei vultum cernere, incircumſcriptum lumen videre, nullo mortis metu affici, incoruptionis perpetuæ munere lætari? Sed ad hæc audita inardeſcit animus, iamque illic cupit aſſiſtere, vbi ſe ſperat ſine fine gaudere. Sed ad magna præmia perueniri non poteſt, niſi per magnos labores. Vnde & Paulus egregius prædicator dicit: * Nõ coronabitur niſi qui legitimè certauerit * Delectet igitur mentem magnitudo præmiorum, ſed non deterreat certamen laborum progrediẽdum eſt, & in progreſſu perſeuerandum, nec viæ aſperitas, ſed patriæ beata æternitas conſideranda. quod idem ſanctus doctor ele-

ganter explicans: hoc, inquit, Lib. 32 moral c. 34. speciale specimen electorum esse solet, quod sic serũt præsentis vitæ iter carpere, vt per spei certitudinem nouerint iam se ad alta peruenisse, quatenus cuncta quæ præterfluunt, sub se esse videant atque omne quod in hoc mundo eminet, amore æternitatis calcent, hoc enim est quod sequenti se animæ Dominus per Prophetam dicit: * Sustollam te super altitudines terræ nam quasi quędam inferiora terræ sunt damna, contumeliæ, egestas, abiectio, quæ ipsi quoque amatores sæculi, dum per latæ viæ planitiem ambulant, vitando calcare non cessant. Altitudines autem terræ sunt, lucra rerũ blandimenta subditorum, diuitia-

rum abundantia, honor & subli mitas dignitatum, quę quisquis per ima adhuc desideria incedit, eo ipso alta æstimat, quo magna putat. At si semel cor in cœlestibus figitur, mox quàm abiecta sint, cernitur, quæ alta videbantur, nam sicut qui in montem conscendit, eò paulisper cætera subiacentia despicit, quà ad altiora gressum ampliùs tēdit; ita qui in summis intentionē figere nititur, dum annisu ipso nullam præsentis vitæ gloriam esse deprehendit, super terræ altitudines eleuatur, & quod prius in imis desideriis positus, super se credidit, post ascendēdo proficiens, sibi subesse cognoscit. Huic beati Gregorij ratiocinationi, aureum diui Augustini documentum, tract. 3. de

12. abus. grad. non erit incongruens: quod aliquando per necessitatem amittendum est, pro æternâ remuneratione sponte distribuendum est. Diu vixit Moses; & sanus vixit, tandem viuere desijt: diutius vixit Mathusalem, sed & is tandem è viuis abijt, & mortuus est. Omnes morimur, & quasi aquæ dilabimur. 2. Reg. 14. Animus immortalis est & æternus, in æternū viuet, vel ad præmium vel ad supplicium. Hîc aleam iacimus, aleam ÆTERNITATIS irreuocabilem. ô felix æternitas, ô æterna felicitas! quî fit quòd raro, tam modicè, tam obiter de te cogitemus; quî fit quod tui causâ non magis solliciti simus? O Deus meus & omnia, aperi oculos nostros, vt cognosca-

mus quid ſit. quàm immenſa ſit, quàm felix vel miſera ſit ÆTERNITAS. Creaſti nos ad te, creaſti nos ad ÆTERNITATEM, quia tu es ÆTERNITAS, tuæ nos ÆTERNITATIS participes facere voluiſti, iuſſiſti, ſanxiſti: da vt momentum hoc temporis piè ſanctéque expendamus, vt in eo laboremus ÆTERNITATI patiamur & certemus ÆTERNITATI; vtque idem omnibus inclamemus, & quotquot poſſumus, animas in æternum perituras, ſeruemus. Audite Chriſtiani, audite Pagani, audite Reges & Principes, audi Germania, audiat orbis.

* Nulla ſatis magna ſecuritas, vbi periclitatur ÆTERNITAS.

O longa, ô profunda, ô abyſſalis, ô æterna ÆTERNITAS. Beati

qui

qui habitant in domo tua Domine
in montibus æternis, per infinitas
ſęculorum myriadas laudabunt te.

Moſes funeri ſuo iam proximus,
fauſtis Iſraëlem precationibus Deo
commendans, vltimo loco Aſerita-
rum genti, ſic valedixit: * Bene-
dictus in filijs Aſer, ſit placens fra-
tribus ſuis & tingat in oleo pedē
ſuum. ferrum & æs calceamentum
eius: ſicut dies iuuentutis tuæ, ſic
& ſenectus tua. Non eſt Deus a-
lius, vt Deus rectiſſimi. Aſcenſor
cœli auxiliator tuus. Magnificen-
tia eius diſcurrunt nubes, habita-
culum eius ſurſum, & ſubter bra-
chia ſempiterna. * Deut. 33. ita per
cœlum Deus, in immenſum pro-
tendit potentiæ ſuæ brachia, &
ſub hiſce eius brachijs, omnis hic

mundus, omne tempus, omnesq; res huius mundi continentur: decurrunt, & diriguntur: ita Deus ab initio, imò ab æternitate prædestinationis suæ, habitaculum fuit omnium proborum, quos & complectitur, protegitq; quasi quibusdam æternis, & continuis brachijs. Ascende igitur & ingredere hoc habitaculum tuum, ô anima, quæ hic cum glebâ & luto luctaris. extende te & ascende ad ascensorem cœli, ad Deum tuum qui habitat in altissimis montibus ÆTERNITATIS, Ibi in tuto locata, in terram despice, & vide quàm modica sint, quæ hic te sui vel cupiditate alliciunt, vel terrore percellunt. vide quàm exilia sint omnia, quæ hoc terræ puncto continentur. vide quàm

piæ Deo, præ ÆTERNITATE creata omnia ſint vana, ſint infirma, ſint breuia, imò quàm vile & Magnum inane, quam imò grande nihilum ſint OMNIA. vnum ergò ſummum & immenſum bonũ ambi, cetera parui æſtima: Deo nitere, in Deo dilatare: pedibus tere quicquid ſub ſole, ſub lunâ, vel blandum allicit, vel terribile minatur, æterna cogita. Cacodæmon olim camelum obſidens, ad diuinum illum Hilarionem adductus, terribilem in modum cœpit furere, quaſi virum ſanctum jamiam deuoraturus. Cui Hilarion: non me teres, inquit, diabole tantâ mole corporis; in vulpeculâ & in camelo, idem & vnus mihi es. mox ferociens hic camelus, coram eo corru-

it, & in ridiculam mansuetudinem abijt omnis prior truculentia. Talia sunt omnia blandimēta, omnia tentamenta Mundi, & terriculamenta omnia. quid speras? quid times? quid amas? Ascensor cœli auxiliator tuus: ipse brachijs suis sempiternis te complectitur & tuetur: ijsdem & hostes tuos qui te vel alliciunt vel territant, sic arctè stringit, vt omnes vno nutu, velut musculas possit elidere. Ergò libidinis aut gulæ voluptas te sollicitat? modica est, despice, æternam voluptatem cogita. terrent te minæ, premunt ærumnæ, contemptus affligit, infestat morbus, fatigat occulta paupertas? modica sunt hæc omnia, & quò acerbiùs in te sæuiunt, hoc & breuiùs: despice hæc,

& cœlum suspice, æternitatem cogita. S. Hieronymus in vita Hilarionis cap. 18. * Non contristabit iustum quicquid ei acciderit Prou. 22. si vel cœlum ruat, impauidum illum ferient ruinæ. Ergò nunquā tristis iustus? ergò nulla illum incursat tribulatio? nequaquā; multæ tribulationes iustorum, Psal. 33. sed illi mala eiusmodi omnia, pro ludicris habent; solum illud verè malum existimant, quod æternum est, quod à Deo separat, vti separat peccatum, & peccati stipendium * æterna mors. Non contemplantibus nobis, quæ videntur, sed quæ non videntur (ait Doctor Gentium 2. Cor. 4.) ea demum verè magna sunt, seu bona, seu mala.

At nos qui tam rarò contempla-

mur quæ non videmus, quam adulti aut quàm senes pueri sumus? ob excussam manibus glaciem ploramus, quam retinere non possumus: circa vmbras attoniti stamus, & in somnijs altùm sapimus; tabescimus in ijs, quæ non tantùm trāsibunt paulo post, sed & iam transeunt. non præteribit figura huius mundi, sed iam præterit; in ipso est transitu. & sicut bona ista omnia, quibus hîc afficimur, instabilia sunt, sic mala omnia, quibus premimur, non diuturna. sola illa quę non videntur, perennem habent statum, finem ignorant, terminum non admittunt, mutationem nesciunt, stabilia, immota, æterna sunt.

Symphorianus, Chiistianus ado-

lescens, non simplici flagrorum la nienâ defunctus; cùm iam ad vltimum supplicium Augustoduni duceretur, occurit in via mater, sed recto pectore, nec muliebriter eiulans, verùm prout heroidem decebat Christianam: Nate, exclamat, mi nate, memento æternæ vitæ, cœlum suspice, & ibi regnantem intuere. non eripitur tibi vita, sed mutatur meliore, materna hac voce animatus iuuenis, ferro iugulum constanter præbuit. Surius 22. Augusti.

Et nos, ô mei Christiani, iam ducimur ad mortem, supplicium supremum. omnes iam imus, sed passu lentiore: cuncti nobis cœlites acclamant: * Mementote æternæ vitæ, cœlum suspicite, & hic

regnantē intuemini. * hic te Symphorianum gere, quiſquis Chriſtianus es; teipſum labori & luctæ ne ſubtrahe, & vel ferrum, ſi opus, pro Chriſto tuo fortiter excipe. hîc aude, hîc animum oſtende & cùm tentaris, cùm doles, triſtaris, angeris; cùm contemneris, rideris, infamaris; cùm ſpoliaris, varieq; ſupra Iobum cruciaris, Symphorianum & mille Chriſtianos alios imitare, & conſtanti pectore vel millies liberam hanc vocem erumpe: quicquid hoc eſt. MODICVM eſt, BREVE eſt; valete mihi OMNIA, tu ſola iam mihi ſalue ÆTERNITAS.

Finis libri ÆTERNITATIS nullus.

